

Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

Skola2030 nodod sabiedriskajai apspriešanai:

“Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts”

Šajā dokumentā vienkopus ir aplūkoti mērķi, galvenie sasniedzamie rezultāti skolēniem, obligātais mācību saturs, pieeja mācībām un mācību darba organizācijai visās vispārējās izglītības pakāpēs – pirmsskolā, pamatizglītībā un vidējā izglītībā.

Noslēdzoties sabiedriskajai apspriešanai, uz šī dokumenta pamata apstiprināšanai Ministru kabinetā (MK) tiks iesniegtas pirmsskolas izglītības vadlīnijas, pamatizglītības standarts un vispārējās vidējās izglītības standarts. Šie MK noteikumi nosaka, kas bērniem un jauniešiem jāiemācās, beidzot pirmsskolu vai skolu, un ir saistoši visiem skolotājiem un izglītības iestādēm.

Tāpat kā līdz šim MK noteikumi noteiks, kādas prasmes, zināšanas un attieksmes jāiemācās bērniem un jauniešiem, beidzot pirmsskolu, 3., 6., 9. un 12. klasi. Veids, kādā šo rezultātu sasniegt, ir katras skolas un skolotāja rokās. Tas nozīmē, ka katra skola un pirmsskola atbilstoši šeit aprakstītajiem mūsdienīgas lietpratības izglītības mērķiem savu bērnu un jauniešu vajadzībām un vietējai situācijai patstāvīgi plāno, kā tieši sasniegt skolēniem izvirzītos mērķus.

Pilnveidoto mācību saturu un pieeju mācībām ieviesīs pakāpeniski nākamo piecu gadu laikā, sākot no nākamā, 2018./2019., mācību gada pirmsskolā un 1. klasē, no 2019./2020. mācību gada nākamajās klasēs. No 2021./2022. mācību gada visiem 9. klašu un 12. klašu beidzējiem būs obligāti jāiemācās pārbaudījumi.

Desmit mēnešos mācību satura izstrādē piedalījušies gandrīz 300 eksperti: skolotāji, augstskolu mācībspēki, izglītības jomas speciālisti.

Par projektu

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta Nr. 8.3.1.1./16/I/002 “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 līdz 18 gadiem, kas ļaus skolēniem attīstīt dzīvei 21. gadsimtā svarīgas zināšanas, prasmes un attieksmes. Projektā paredzēta mācību satura izstrāde un aprobācija, mācību programmu, mācību un metodisko līdzekļu izstrāde, t.sk. bērniem ar speciālām vajadzībām vai veselības traucējumiem. Projektā tiks nodrošināta profesionālā pilnveide 6000 pedagogiem, t.sk. pedagogu komandām 100 pilotiskolās un visu izglītības iestāžu vadības komandām, kā arī tiks veidota mācību līdzekļu vietne. Projektu VISC īsteno sadarbībā ar Daugavpils Universitāti, Latvijas Universitāti, Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmiju, Liepājas Universitāti, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmiju, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmiju, Latviešu valodas aģentūru, Strazdumuižas internātvīdusskolu – attīstības centru vājredzīgiem un neredzīgiem bērniem un pašvaldībām, kuru izglītības iestādes piedalās mācību satura aprobācijā.

Projekta vadītāja: **Velga Kakse**, *Mg. chem.*

Mācību satura izstrādes struktūrvienības vadītāja: **Dace Namsone**, *Mg. chem, Dr. paed.*

Mācību satura ieviešanas struktūrvienības vadītāja: **Zane Oliņa**, *MEd, PhD.*

Mācību satura izstrādi mācību jomās vadīja:

Inese Bautre, *Mg. paed.*, Veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomas satura izstrādes vecākā eksperte,

Rita Dementjeva, *Mg. art.*, Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas satura izstrādes vecākā eksperte,

Rita Kursīte, *Mg. philol.*, Valodu mācību jomas satura izstrādes vecākā eksperte,

Sanita Lazdiņa, *Mg. philol., Dr. philol.*, Latviešu valodas mācību satura izstrādes eksperte,

Agrita Miesniece, *Mg. paed.*, Pirmsskolas mācību satura izstrādes vecākā eksperte,

Ansis Nudiens, *Mg. paed., Bc. hist.*, Sociālās un pilsoniskās mācību jomas satura izstrādes vecākais eksperts,

Pāvels Pestovs, *Mg. paed., Mg. chem.*, Dabaszinātņu mācību jomas satura izstrādes vecākais eksperts,

Jānis Vilciņš, *Mg. math.*, Matemātikas mācību jomas satura izstrādes vecākais eksperts.

“Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts” sabiedriskā apspriešana notiks no 2017. gada 25. septembra līdz 2018. gada 1. februārim.

Pirmsskolas, skolas, augstskolas, pedagogu profesionālās asociācijas vai biedrības, pilsētu vai novadu pedagogu metodiskās apvienības, uzņēmēju asociācijas vai biedrības u.c. oficiālos priekšlikumus par mācību satura un pieejas aprakstu, apkopojot savu biedru, kopienas viedokli, ir aicinātas iesniegt Valsts izglītības satura centrā elektroniski, sūtot e-pastu ar atsauci “Priekšlikumi mācību satura aprakstam” uz adresi visc@visc.gov.lv. Vienlaikus ikvienam interesentam ierosinājums iespējams izteikt www.skola2030.lv.

SATURS

1. Ievads	5	3. Mācību saturs pamatizglītībā	22
1.1. Mācību satura un pieejas pilnveides pamatojums.	5	3.1. Pamatizglītības mērķi un uzdevumi	22
1.2. Mācību satura struktūra un izveides principi	7	3.2. Mācību jomas, mācību priekšmeti un moduļi pamatizglītībā	23
1.3. Mērķi skolēnam.	7	3.3. Obligātais mācību saturs un pamatprasības	
1.3.1. Redzējums par skolēnu	7	tā apguvei pamatizglītībā.	23
1.3.2. Tikumi	7	3.3.1. Valodu mācību joma	23
1.3.3. Izpratne un pamatprasmes mācību jomās	8	3.3.2. Sociālā un pilsoniskā mācību joma	25
1.3.4. Caurviju prasmes	8	3.3.3. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	27
1.3.5. Izglītības principi	9	3.3.4. Dabaszinātņu mācību joma	29
1.4. Mācību saturs un izglītības pakāpes	10	3.3.5. Matemātikas mācību joma	31
1.5. Mācību satura struktūra un izveides principi	11	3.3.6. Tehnoloģiju mācību joma	32
1.5.1. Mācību satura struktūra	11	3.3.7. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma	34
1.5.2. Mācību satura izveides principi	11	3.4. Skolēnu sasniegumu vērtēšana pamatizglītībā	36
1.5.3. Mācību satura organizācija	12	4. Izglītības satura plānošanas principi vidējā izglītībā	37
1.6. Mācību satura īstenošana	15	4.1. Pamatojums, mērķis un struktūra	37
1.6.1. Mācīšanās iedziļinoties	15	4.2. Individualizētas skolēna programmas nosacījumi vidējā izglītībā.	38
1.6.2. Skola kā mācīšanās organizācija	16	4.3. Mācību satura apguves mērķi vidējā izglītībā mācību jomās	
1.6.3. Plašākas kopienas iesaiste	17	pa līmeņiem	39
2. Mācību saturs pirmsskolā	18	4.3.1. Valodu mācību joma	39
2.1. Pirmsskolas mērķi un uzdevumi	18	4.3.2. Sociālā un pilsoniskā mācību joma	40
2.2. Mācību process pirmsskolā	18	4.3.3. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	40
2.3. Obligātais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei pirmsskolā.	19	4.3.4. Dabaszinātņu mācību joma	41
2.4. Mācību satura plānošana pirmsskolā	21	4.3.5. Matemātikas mācību joma	41
2.5. Bērnu sasniegumu vērtēšana pirmsskolā	21	4.3.6. Tehnoloģiju mācību joma	41
		4.3.7. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma	42

Pielikumi

- Attēlu saraksts 43
- Tabulu saraksts 43
- Jēdzienu skaidrojums 44
- Attēlu un tabulu pielikums 45
- Sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēm un mācību jomās pirmsskolā
- Lielās idejas un sniedzamie rezultāti mācību jomās pamatizglītībā
 - Valodu mācību joma:
 - Latviešu valoda
 - Svešvalodas
 - Mazākumtautību valodas
 - Sociālā un pilsoniskā mācību joma
 - Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma
 - Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā
 - Kultūras izpratne
 - Dabaszinātņu mācību joma
 - Matemātikas mācību joma
 - Tehnoloģiju mācību joma
 - Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma
 - Fiziskā aktivitāte un veselība
 - Cilvēkdrošība
- Lielās idejas un sniedzamo rezultātu piemēri pamata un optimālajam līmenim vispārējā vidējā izglītībā
 - Sociālā un pilsoniskā mācību joma
 - Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma
 - Dabaszinātņu mācību joma
 - Matemātikas mācību joma

1. IEVADS

1.1. Mācību satura un pieejas pilnveides pamatojums

Pēctecība

Ši ir pirmā reize, kad mācību saturu un pieeju mācībām pārskatām vienotā sistēmā un pēctecīgi visās bērnu un jauniešu formālās izglītības pakāpēs, sākot no pusotru gada veciem bērniem pirmsskolā un līdz pat 18 gadu vecumam. Satura veidotāji ir balstījušies uz Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā "Latvija2030" noteikto, ka izglītībai jābūt kvalitatīvai, visa mūža garumā pieejamai un uz radošumu orientētai, lai reaģētu uz globālās konkurences un demogrāfijas izaicinājumiem. Par pamatu ņemts arī Nacionālajā attīstības plānā (NAP 2014-2020) definētais virziens par nepieciešamību cilvēkam attīstīt daudzveidīgas kompetences.

Pēctecīgi tiek turpināta jau 2006. gada pamatzglītības satura, 2008. gada vispārējās vidējās izglītības satura izmaiņu un 2012. gada pirmsskolas izglītības vadlīniju izveidē aizsāktā virzība uz mūsdienu prasībām atbilstošu izglītību. Jau 2006. gadā, domājot par caurviju prasmju nozīmi bērnu un jauniešu izglītībā, izglītošanās jomās tika izvirzīti līdzīgi izglītošanās aspekti kā šajā dokumentā – pašizpaušmes un radošais, analītiski kritiskais, sadarbības, mācīšanās un praktiskās darbības, u.tml. Daudzās skolās un pirmsskolās šo mērķu īstenošana kļuvušas par ikdienas prakses sastāvdaļu. Šī mācību satura un pieejas mācībām pilnveides cikla mērķis ir nostiprināt mūsdienīgas lietpratības izglītību katrā skolā un pirmsskolā.

Pamatojums

Pasauli mūsdienās raksturo globalizācija, informācijas tehnoloģiju attīstība un vērtību daudzveidība, līdz ar to cilvēku darbība visdažādākajās jomās kļūst arvien plašāka un neparedzamāka. Ja turpmāk vēlamies dzīvot attīstītā sabiedrībā, **mūsdienu bērniem ir jāiemācās dzīvot pasaulē, kas nepārtraukti mainās, un nākotnē jābūt gataviem radīt līdz tam nepieredzētu ekonomisko, politisko, sociālo un kultūras vidi.**

Pašlaik Latvijas skolēniem kopumā labi padodas uzdevumi, kas prasa atcerēties vai rīkoties pazīstamās situācijās, taču trūkst iemaņu un pieredzes iedziļināties un apstrādāt daudzveidīgus datus, darboties komandā, piedāvāt risinājumus nestandardarta situācijām, veidot sakarības starp teorētiski apgūto un reāli dzīvē pieredzēto, analizēt paveikto un izvirzīt mērķus nākamajiem darbiem. Skolēniem trūkst prasmju īstenošanai savas ieceres jaunos apstākļos.

Valsts izglītības satura centrs (VISC) īsteno valdības un Izglītības un zinātnes ministrijas rosinātu politikas iniciatīvu ar Eiropas Savienības struktūrfondu atbalstu, lai piecu gadu laikā izstrādātu, aprobētu un pēctecīgi ieviestu tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācībām, kas skolēnos attīstītu dzīvei 21. gadsimtā svarīgas zināšanas, prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās, citiem vārdiem, lietpratību.

Mācību satura un pieejas pilnveide Latvijā nepieciešama tādēļ, lai:

- uzlabotu bērnu un jauniešu pamatprasmju apguvi nozīmīgās cilvēka darbības jomās, mācību saturā mazinot sadrumstalotību un fragmentārisumu un veicinot sistemātiskumu un integritāti;
- visām izglītībā iesaistītajām pusēm veidotu vienotu izpratni, ka skolas un pirmsskolas mērķis ir bērna un jaunieša spēja un vēlme rīkoties vēl nepieredzētās, kompleksās dzīves situācijās, turklāt to darot gan sevis, gan sabiedrības un pasaules labā (atšķirībā no izolētu, pasīvu zināšanu apguves);
- atbalstītu iepriekš minētās izpratnes īstenošanu darbos un nostiprinātu tādu pieeju mācīšanai, kas katram skolēnam sniedz iespēju attīstīt lietpratību un līdz ar to veikt kompleksus uzdevumus, kas risināmi, izmantojot daudzveidīgus resursus un darbojoties reālajai dzīvei maksimāli pietuvinātās situācijās.

Mācību saturs

Pilnveidotā mācību satura un pieejas mērķis ir lietpratīgs skolēns, kurš grib un spēj mācīties visu mūžu, prot risināt reālas dzīves izaicinājumus, radīt inovācijas, attīstīt dažādas personības īpašības, kas palīdz veidoties par laimīgu un atbildīgu personību. **Lietpratība jeb kompetence ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās.** Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskā vai sabiedriski politiskā). Lietpratība jeb kompetence ir kompleksa – tā ietver zināšanas, prasmes un ieradumus, kas saistīti ar motivāciju un gribu. Tādēļ viens no būtiskiem uzdevumiem, pārskatot mācību saturu, ir mazināt sadrumstalotību un fragmentārisumu, kā arī pasīvu, no reālās dzīves situācijām atrautu zināšanu apguvi, izolētu prasmju attīstību. Pēctecība, sistemātiskums un integritāte ir pamatprincipi, uz kuriem balstīta jaunā satura izveide.

Pieeja mācībām

Lai sasniegtu mērķi – nodrošināt katram skolēnam mūsdienīgas lietpratības izglītību, būtiski ir līdz ar saturu pilnveidot arī pieeju mācībām, nostiprinot uzsvaru pārbīdi no gatavu zināšanu nodošanas uz mācīšanās vadīšanu, kur skolēni mācās iedziļinoties, jo skolotājs:

- izvērta skolēniem skaidrus un jēgpilnus sasniedzamos rezultātus;
- mācību procesā piedāvā daudzveidīgus, kompleksus, personiski nozīmīgus uzdevumus, kas dod iespēju veidot patiesu izpratni, savstarpēji saistīt mācību procesā apgūto, rosina izvēlēties piemērotākos problēmu risināšanas paņēmienus;
- nodrošina atbilstošu atbalstu un regulāru atgriezenisko saiti mācību laikā;
- rosina skolēnus reflektēt par savu mācīšanos un domāšanu.

Vērtēšana

Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem īstenojot mūsdienīgas lietpratības izglītību, kuras rezultāts ir patiesa izpratne, pārnese, lietpratība, ir esošās vērtēšanas prakses pārvērtēšana, atbilstoši saskaņojot vērtēšanas formu un saturu. Lietpratību iespējas demonstrēt vienīgi darbībā, tādēļ nepieciešams attīstīt un nostiprināt snieguma vērtēšanu skolas ikdienā.

Izšķirīgi svarīgi ir skolās nostiprināt tādu organizācijas un mācīšanās kultūru, lai vērtēšana veidotos par ikdienas atbalstu skolēna sniegumam. Skolēnam ir nepieciešami skaidri viņa darba vērtēšanas kritēriji, lai viņš pats, skolotājs un arī viņa vecāki varētu izvērtēt sasniegto un sekot izaugsmei. Atgriezeniskā saite par darbu ir vērtīga brīdī, kad sniegumu vēl ir iespējams uzlabot. Svarīgi galarezultāta vērtēšanu mācīšanās noslēgumā papildināt ar vērtēšanu mācoties, lai skolēni iegūtu sapratni par savu sniegumu un to uzlabotu regulāri.

Mācību satura un pieejas plānošana skolā

Viens no būtiskiem uzdevumiem un izaicinājumiem vienlaikus ir nostiprināt mācību satura un mācību darba plānošanu skolas līmenī. Dažādu priekšmetu skolotājiem ir svarīgi regulāri tikties, lai kopīgi izvērztu sasniedzamos rezultātus skolēniem un plānotu, kā tos sasniegt; lai izvērtētu skolēnu sniegumu, apspriestu un kopīgi plānotu nepieciešamos uzlabojumus.

Skolas vadības loma savukārt ir attīstīt skolu kā mācīšanās organizāciju, kurai raksturīga vīzija par visu skolēnu jēgpilnu iesaisti mācībās, komanddarbs un savstarpēja mācīšanās, izzīņas un inovāciju kultūra un vadības atbalsts attīstībai. Tā ir skola, kur visi iesaistītie – kā skolotāji un skolēni, tā atbalsta personāls – jūtas piederīgi, vēlas sekot skolas mērķiem, darbojas vienoti, izsvērti un motivēti, kas ir atvērta plašākas kopienas iesaistei skolas darbā un jēgpilnai sadarbībai ar skolēnu ģimenēm bērnu un jauniešu mācīšanās atbalstam.

Mācību satura un pieejas apraksts

“Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts”, ko veido četras daļas:

Ievads, kurā raksturots skolas beidzējs, mācību satura ietvars, izglītības principi, aprakstīti mācību satura izveides principi, ietvertas vadlīnijas mācību satura un pieejas plānošanai un īstenošanai izglītības iestādēs. Šī sadaļa vienādā mērā attiecas uz visām izglītības pakāpēm;

Mācību saturs pirmsskolā, kurā iekļauti pirmsskolas mērķi un uzdevumi, obligātais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei, sniegti ieteikumi skolotājiem mācību satura un procesa plānošanai;

Mācību saturs pamatizglītībā, kurā iekļauti pamatizglītības mērķi un uzdevumi, obligātais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei mācību jomās, mācību priekšmetu un moduļu piedāvājums un stundu skaits mācību jomās;

Izglītības satura plānošanas principi vidējā izglītībā, kurā aprakstīti iespējamie izglītības satura plānošanas principi vidējā izglītībā, piedāvājot mācību saturu apgūt trīs līmeņos, kas, vispirms vēlreiz padziļinot un vispārinot pamatizglītībā apgūto (10./11. klase), dotu iespēju jauniešiem mācīties dziļāk, šaurākā mācību jomu lokā (11./12. klase). Principu ilustrācijai sniegti sasniedzamo rezultātu piemēri atsevišķās mācību jomās. Nepieciešama vienošanās par šiem principiem, lai būtu iespējams piedāvāt izvērstu mācību satura aprakstu.

Šī dokumenta neatņemama sastāvdaļa ir trīs pielikumu komplekti, kas atrodami vietnē www.skola2030.lv: Sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēm un mācību jomās pirmsskolā; Lielās idejas un sasniedzamie rezultāti mācību jomās pamatizglītībā; Lielās idejas un sasniedzamo rezultātu piemēri pamata un optimālajam līmenim vispārējā vidējā izglītībā.

1.2. Mācību satura struktūra un izveides principi

Vispārējās izglītības mācību satura un pieejas aprakstā ietilpst (skat. 1.attēlu):

- **mācību satura ietvars**, ko veido redzējums par jauniešu, kurš ieguvis mūsdienīgas lietpratības izglītību, mācību procesā attīstot vērtībās balstītus ieradumus, caurviju prasmes, kā arī izpratni un pamatprasmes daudzveidīgās cilvēka darbības jomās;
- **mācību satura īstenošanas vadlīnijas**, kur uzsvērta nepieciešamība mainīt pieeju mācībām – no gatavu zināšanu nodošanas uz katra skolēna jēgpilnu iesaisti mācībās jeb mācīšanos iedziļinoties. Nozīmīgi priekšdarbi, lai ieviestu šādu mācīšanas pieeju, ir nostiprināt skolu kā mācīšanās organizāciju un izglītības procesā iesaistīt arī skolēnu ģimenes un plašāku kopienas.

1.attēls. Vispārējās izglītības mācību satura un pieejas apraksts.

Izglītības standarti nosaka sasniedzamo rezultātu skolēnam, beidzot pirmsskolu, 3., 6., 9. un 12. klasi. Veids, kādā šo rezultātu sasniegt, ir katras skolas un skolotāja rokās. Tas nozīmē, ka **katra skola atbilstoši šeit aprakstītajiem mūsdienīgas lietpratības izglītības mērķiem, savu skolēnu vajadzībām un vietējai situācijai patstāvīgi plāno, kā tieši sasniegt skolēniem izvirzītos mērķus**. Lai to paveiktu, skola:

- stiprina sadarbību un plānošanu skolas līmenī, savstarpēji saskaņoti darbojoties dažādu mācību jomu skolotājiem. Pastāvīgu dažādu līmeņu skolotāju sadarbību organizē skolas vadība, plānojot tai regulāru laiku un organizējot sadarbību veicinošu darba vidi;
- izvēlas piemērotākos no piedāvātajiem mācību satura un mācību darba organizācijas modeļiem un mācību priekšmetu programmām vai arī izstrādā savus. Plānotais stundu skaits mācību priekšmetā ir ar ieteikuma raksturu, skola mācību saturu un darbu mācību jomas ietvaros un starp jomām var plānot patstāvīgi, un tas arī ir ieteicams;
- plānoto īsteno un proaktīvi organizē turpmāko savu – mācīšanās organizācijas – izaugsmi.

1.3. Mērķi skolēnam

1.3.1. Redzējums par skolēnu

Vispārējās vidējās izglītības mērķis ir, lai ikviens jauniešu kļūtu par mērķtiecīgu un lietpratīgu savas profesionālās nākotnes veidotāju, kurš izsvērti līdzdarbojas sabiedrības dzīvē, sadarbojas, ir Latvijas patriots; ir padziļinājis zināšanu sabiedrībā pieprasītas zināšanas, prasmes un attieksmes atbilstoši saviem mērķiem; inovatīvi un produktīvi strādā tautsaimniecības izaugsmei, labklājīgas, ilgtspējīgas valsts un pasaules veidošanai.

Jauniešu gūst mūsdienīgas lietpratības izglītību un kļūst par personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem; lietpratēju izaugsmē, kam mācīties nemitīgi un ar aizrautību ir kļuvis par ieradumu; atbildīgu sabiedrības dalībnieku, kurš iedziļinās, līdzdarbojas un sadarbojas, un radošu darītāju, kurš ievieš inovācijas.

2.attēls. Redzējums par vispārējo vidējo izglītību beigušu jauniešu.

Mācību satura ietvaru veido tikumi, caurviju prasmes, izpratne un pamatprasmes mācību jomās. Skolēna mācīšanās rezultāts ir lietpratība, ja mācību procesā skolotājs integrē šīs satura dimensijas, pievēršot uzmanību gan skolēna spējai saskaņoti lietot zināšanas un prasmes daudzveidīgās situācijās, gan caurviju prasmju attīstībai un ieradumu nostiprināšanai, kas balstīti vērtībās.

1.3.2. Tikumi

Vērtības veido nozīmīgu lietpratības daļu. Tās ir pamats ieradumiem, kas, mērķtiecīgi attīstīti, nostiprinās par tikumiem, citiem vārdiem, par nu jau apgūtām un sev pieņemtām vērtībām.

Vērtību dimensija mācību saturā balstīta Latvijas Republikas Satversmē, Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijā noteiktajās vērtībās. Skolas uzdevums ir bērniem un jauniešiem veidot visaptverošu izpratni par tādām vērtībām kā dzīvība, cilvēka cieņa, brīvība, ģimene, laulība, darbs, daba, kultūra, latviešu valoda un Latvijas valsts, veidojot vērtējošu attieksmi un atbildību par sevi un savu rīcību.

Redzējums par skolēnu, kas ir šī mācību satura ietvara pamatā, ietver nozīmīgus ieradumus, kuru sistemātiskas nostiprināšanas rezultātā veidojas šādi būtiskākie tikumi:

- atbildība – griba un spēja paredzēt savas izvēles un rīcības sekas un rīkoties, respektējot cita cilvēka cieņu un brīvību;
- centība – čaklums, uzcītība, rūpība un griba jebkuru darbu veikt pēc iespējas mērķtiecīgāk, kvalitatīvāk un produktīvāk;
- drosme – izlēmība, baiļu pārvarēšana, rakstura stingrība, situācijas novērtēšana un cieņpilna rīcība, uzņēmība, centieni pēc taisnīgā un labā;
- godīgums – uzticamība, patiesums, vārdu un darbu saskaņa;
- gudrība – māka izmantot zināšanas labā veicināšanai savā un sabiedrības dzīvē;
- laipnība – vēlība, atsaucība pret citiem, pieklājība;
- līdzcietība – attīstīta empātija, vēlme iejusties otra pārdzīvojumos un aktīvs atbalsts;
- mērenība – rīcības un uzskatu līdzsvarotība, spēja nošķirt saprātīgas vēlmes no nesaprātīgām un atteikties no nevajadzīgā, atturēšanās no tā, kas traucē personas attīstību;
- savaldība – uzvedības un emociju izpausmju kontrole un vadība, respektējot savu un citu cilvēku brīvību, kā arī cienot sevi un citus;
- solidaritāte – savstarpējs atbalsts un rīcības saskaņotība, rūpes par savu, citu un kopīgu labumu, demokrātisks dialogs ar citiem;
- taisnīgums – godprātīga lemšana, cilvēktiesību un citu saprātīgu interešu un morāles normu ievērošana;
- tolerance – iecietība, vēlme izprast atšķirīgo (piemēram, cilvēka ārējo izskatu, veselības stāvokli, uzvedību, viedokli, ticību, paražas).

Ne vērtības, ne tikumus tieši iemācīt vai ieaudzināt nevar, tādēļ pedagogu pienākums un atbildība ir stiprināt ieradumus. 3.attēlā atspoguļota redzējumā par skolēnu ietvertu ieradumu saistība ar atbilstošajiem tikumiem.

3.attēls. Vērtības, ieradumi un tikumi mācību saturā.

Vērtības un to izpausmi tikumos cilvēki apgūst visu mūžu, arī ārpus izglītības iestāžu sienām. Skolēni sev nozīmīgās vērtības saredz ikdienas saziņā un mijiedarbē gan ģimenē, gan skolā, gan draugu un plašākas sabiedrības lokā.

**No MK Nr 480 Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība, 15.07.2016 (ārējā saite).*

1.3.3. Izpratne un pamatprasmes mācību jomās

Gūstot vispusīgu izglītības pieredzi, skolēniem veidojas izpratne, un viņi attīsta pamatprasmes daudzveidīgās cilvēka darbības jomās sekmīgai darbībai pasaulē un tālākai izglītībai, turpmāk - mācību jomās. Izpratne un pamatprasmes mācību jomās ir nozīmīgas pašas par sevi, taču tās nodrošina arī kontekstu caurviju prasmju un ieradumu attīstībai, kas balstīti vērtībās.

Sasniedzamie rezultāti skolēnam tiek izvirzīti šādās septiņās mācību jomās:

- valodu;
- sociālajā un pilsoniskajā;
- kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā;
- dabaszinātņu;
- matemātikas;
- tehnoloģiju;
- veselības un fiziskās aktivitātes.

Apgūstamais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei katrā no septiņām mācību jomām detalizēti atklāts atbilstoši izglītības pakāpei tālāk šajā dokumentā un pielikumos.

1.3.4. Caurviju prasmes

Caurviju prasmes ietver nozīmīgus skolēna darbības kognitīvos, afektīvos un sociālos aspektus, kas attiecas uz visiem cilvēka darbības virzieniem. Caurviju prasmes palīdz apgūt zināšanas dažādos kontekstos un ar dažādiem domāšanas un pašvadītas mācīšanās paņēmieniem, tādējādi stiprinot jaunu zināšanu sasaisti ar personisko pieredzi. Savukārt caurviju prasmju izmantošana dažādās mācību jomās nostiprina skolēnu spējas tās izmantot patstāvīgi un visdažādākās situācijās, tostarp sarežģītās un neparedzamās.

Skolēns ir apguvis caurviju prasmes – pašziņu un pašvadību, domāšanu un radošumu, sadarbību un līdzdalību, digitālo prasmī.

Pašziņa un pašvadība

Skolēns apzinās sevi kā indivīdu, savas vēlmes, vajadzības un intereses; spēj pārvaldīt savas emocijas, veidot pozitīvas attiecības, izvirzīt reālus mērķus, pieņemt atbildīgus lēmumus; prot un ir motivēts pastāvīgi un patstāvīgi mācīties un pilnveidot sevi; saprot un seko līdzi savam mācīšanās procesam, izvērtē savus mācību

sasniegumus, apzinās efektīvākos mācīšanās paņēmienus, plāno mācīšanās procesu un uzņemas atbildību par to.

Skolēns apgūst dažādas iemācīšanās, pašvadības, emociju vadīšanas un motivācijas stratēģijas, kas palīdz strukturēt domāšanu un uzvedību, lai varētu visās dzīves jomās patstāvīgi izvirzīt mērķus, plānot to sasniegšanu, novērot paša progresu, veikt izmaiņas un novērtēt iemācīšanās procesu un rezultātus.

Domāšana un radošums

Skolēns identificē, analizē, izvērtē situācijas un informāciju un rīkojas:

- lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas kompleksās situācijās;
- izmanto ekonomiskā un sociālā konteksta iespējas, mērķtiecīgi radot jaunas idejas un produktus, atrod inovatīvus risinājumus un izpaušmes veidus;
- plāno un īsteno idejas praktiskā darbībā, uzņemoties iniciatīvu un līderību, kad tas nepieciešams;
- attīsta radošai, uzņēmīgai un kritiski domājošai personībai raksturīgas īpašības, ieradumus un veido jaunus risinājumus rosinošu veidi.

Sadarbība un līdzdalība

Sadarbojoties skolēns veido noturīgus sociālos ieradumus savā saziņā un sakarsmē ar līdzcilvēkiem, orientējoties uz kopējo, kopīgi sasniedzamo rezultātu; apgūst prasmes SARUNĀTIES, SAPRASTIES un SADARBOTIES heterogēnās grupās, sasniedzot viedokļu kopību diskutablajos jautājumos un vienojoties par saskaņotu rīcību virzībā uz kopējiem, kopīgi sasniedzamiem mērķiem. Skolēns ne tikai prot, bet arī grib sadarboties ar līdzcilvēkiem, un viņā veidojas noturīgi ieradumi risināt starppersonu saskarsmes problēmas, meklējot un rodot iespējas ievērot un saskaņot atšķirīgās vajadzības, intereses un uzskatus.

Līdzdarbojoties skolēns domā un rīkojas kā atbildīgs sabiedrības pilsonis; ņem vērā daudzveidīgās intereses, izvērtē, sadarbojas ar citiem un kopīgi risina pretrunīgas un kompleksas problēmas, kas skar sabiedrības tagadni, nākotni un ilgtspējīgu attīstību, neapdraudot nākamās paaudzes un to vajadzības; spēj sadzīvot ar ne-skaidrību un neviennozīmīgām situācijām.

Digitālās prasmes

Digitālās caurvijas prasmes ir zināšanu, prasmju, attieksmju, spēju un informētības kopums darbā ar digitālajām tehnoloģijām: uzdevumu veikšana un problēmu risināšana; komunikācija un sadarbība; informācijas iegūšana un organizēšana; satura radīšana un koplietošana; efektīva, atbildīga, kritiska, radoša, patstāvīga zināšanu konstruēšana; spēja izprast digitālo tehnoloģiju lomu realitātes konstruēšanā. Digitālās prasmes raksturo skolēna kompetenci izmantot digitālās tehnoloģijas mērķo uzdevumu veikšanā un nodrošina skolēna rīcībspēju informācijas sabiedrībā.

Skolēns:

- pašvadīti izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu reproducēšanai un konstruēšanai, uzdevumu un problēmu risināšanai;
- atbildīgi, kritiski patērē, koplieto citu radītu saturu un atbildīgi rada savu, dalās ar to;
- pārvalda savu digitālo identitāti, efektīvi komunicē un sadarbojas ar citiem;
- izmanto digitālās tehnoloģijas pašrealizācijai, līdzdalībai;
- kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā, viedokļu un zināšanu konstruēšanā.

1.3.5. Izglītības principi

Izglītības principi raksturo kopējo filozofiju un vērtības, kas īstenojami katrā skolā un nacionālā mērogā. Šos principus svarīgi ievērot gan mācību procesā, gan skolas kā organizācijas ikdienas darbā. To ievērošana nodrošina mācību procesu, kas ir vērstas uz skolēnu interešu un mācīšanās vajadzību apmierināšanu.

Šos principus pilnvērtīgi iespējams ieviest tad, ja skolotāji katrā skolā regulāri un mērķtiecīgi sadarbojas, lai sekotu līdzi katra skolēna attīstības dinamikai, lai sniegtu daudzveidīgu atbalstu mācībās un kopīgi plānotu mācības un skolas dzīvi kopumā.

Augsti mērķi visiem

No katra skolēna sagaida panākumus, viņam izvirza sasniedzamus, pietiekami augstus mērķus, dod iespējas un nodrošina nepieciešamo atbalstu sekmīgām mācībām un sava potenciāla attīstībai atbilstoši viņa individuālajiem apstākļiem un vajadzībām.

Izglītība ir iekļaujoša

Skolēnu daudzveidība – etniskā, valodu, spēju, talantu u.tml. – tiek atzīta un augstu novērtēta, viņu dažādās mācīšanās vajadzības tiek apmierinātas ar atvērta dialoga un daudzveidīgu metožu un pieeju palīdzību, skolā ir droša, atbalstoša vide, netiek pieļauta nekāda veida diskriminācija.

Skolēna pašvadīta mācīšanās

Skolēniem ir iespēja uzņemties atbildību par savu mācīšanos, viņus rosina reflektēt par savu mācīšanās un domāšanas procesu, veidojot nepieciešamos patstāvīgās mācīšanās ieradumus mūžizglītībai.

Personisks nozīmīgs saturs un process

Mācības ir personiski nozīmīgas skolēniem, tās saistās ar viņu ikdienas dzīvi, iesaista viņus lēmumu pieņemšanā par viņu dzīvi un veido piederību kopienai, iesaista skolēnu ģimenes un vietējo kopienu skolēnu mācīšanās atbalstam.

Starpdisciplināra pieeja

Skolēni var iegūt vispusīgu un jēgpilnu izglītību, kas nodrošina iespējas iedziļināties, sasaista dažādus priekšmetus un prasmes un rada jaunus jautājumus tālākām mācībām.

Orientācija uz nākotni

Skolēnus rosina interesēties un iesaistīties kopienā, valstī un pasaulē notiekošajos procesos un raudzīties nākotnē, izzinot un izvērtējot personiskajai un sabiedrības attīstībai un labklājībai nozīmīgas tēmas, kā ilgtspējīga attīstība, pilsoniskums, uzņēmējdarbība, globalizācija.

1.4. Mācību saturs un izglītības pakāpes

Šajā dokumentā aprakstīts mācību saturs bērniem un jauniešiem no pusotra gada vecuma pirmsskolā līdz 18 gadu vecumam vidusskolā. Sasniedzamie rezultāti mācību jomās definēti pirmsskolas izglītības nobeigumā – sešus gadus veciem bērniem (mācību jomu programmās sasniežamie rezultāti noteikti trim pakāpēm – no pusotra līdz 3 gadiem, no 3 līdz 5 gadiem un no 5 līdz 6 gadiem); pamatizglītības pakāpē – no 1. līdz 3. klasei, no 4. līdz 6. klasei un no 7. līdz 9. klasei; un vispārējās vidējās izglītības pakāpē no 10. līdz 12. klasei. Saturs veidots, pieņemot, ka bērns uzsāks mācības 1. klasē sešu gadu vecumā neatkarīgi no izglītības iestādes un jaunietis beigs 12. klasi 17 līdz 18 gadu vecumā. Attēlā īpaši izcelta pirmā klase, kurā mācās 6 līdz 7 gadus veci bērni, jo mācību saturs var tikt īstenots gan pirmsskolas izglītības iestādē, gan skolā.

4.attēls. Skolēnu vecums atbilstoši vispārējās izglītības pakāpēm.

Katrai izglītības pakāpei ir īpaša loma vispārējās vidējās izglītības mērķu īstenošanai:

- pirmsskolas loma ir ielikt pamatus skolēnu caurviju prasmēm, kuras tālāk jau lietot darbībā daudzveidīgās cilvēka darbības jomās;
- pamatskolā jāapgūst pamatprasmes daudzveidīgās cilvēka darbības jomās, caurviju prasmes, ieradumi, lai varētu tālāk mācīties visu mūžu, lai skolēni saprastu, ko darīs tālāk savā izglītībā;
- vidusskolas loma ir individuāla iedziļināšanās atbilstoši mērķiem, vispirms vēlreiz padziļinot un vispārinot pamatus (10./11. klase), tad mācoties dziļāk, šaurākā jomu lokā (11./12. klase).

Mērķu īstenošanai katrā izglītības pakāpē formulēti sasniežamie rezultāti, kas izteikti kā pamatprasības satura apguvei mācību jomās. Sasniedzamos rezultātus skolēni apgūst ar mācību moduļu un priekšmetu, starppriekšmetu mācību moduļu palīdzību, kā arī iesaistoties plašākās skolas dzīves norisēs, attīstot izpratni un pamatprasmes mācību jomās, caurviju prasmes un veidojot ieradumus, kas pamatojas vērtībās.

1.5. Mācību satura struktūra un izveides principi

1.5.1. Mācību satura struktūra

Kā redzams 5.attēlā, mācību satura struktūru veido izglītības mērķis noteiktā izglītības pakāpē, mērķis mācību jomā un obligātais mācību saturs, pamatprasības tā apguvei jeb sasniedzamie rezultāti, kas noteiktā izglītības pakāpē skolēnam jāsaņiedz, un kā apgūto saturu iespējams vērtēt.

Mērķi skolēnam mācību satura apguvei tiek izvirzīti **mācību jomās**. Mācību jomas ietver būtiskākās zināšanas, pamatprasmes un ieradumus, kas balstās vērtībās, cilvēka darbībai nozīmīgās jomās.

Obligātais mācību saturs mācību jomā izvirzītā mērķa sasniegšanai organizēts atbilstoši "lielajām idejām" jeb pamatjēdzieniem, kas skolēnam jāiemācās. Lielās idejas tiek atsegtas, izvirzot konkrētus sasniedzamos rezultātus to apguvei. Patiesai izpratnei par lielo ideju parasti nepieciešams vairāku mācību priekšmetu vai pat mācību jomu ieguldījums.

5.attēls. Mācību satura struktūra.

Tādēļ, ka mācību procesa mērķis ir skolēna lietpratība jeb spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās, sasniedzamie rezultāti skolēniem jeb pamatprasības obligātā satura apguvei ir kompleksas. Tās atsedz gala rezultātu darbībā, ietverot izpratni un pamatprasmes mācību jomās, caurviju prasmes un ieradumus, kas balstās vērtībās (skat. 6.attēlu).

6.attēls. Lietpratība kā komplekss sasniedzamais rezultāts.

1.5.2. Mācību satura izveides principi

Būtiskums un kompleksums

Obligātais mācību saturs ir veidots, fokusējoties uz būtiskāko mācību satura apguvei skolēnam, lai veidotos lietpratība (kompetence) kā **komplekss** skolēna mācīšanās rezultāts ilgākā periodā (pirmsskolā, 1.-3.; 4-6.; 7-9; 10.-12. klasē).

Obligātais mācību saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura lielajām idejām (būtiskākajiem pamatjēdzieniem), kas skolēnam jāapjēdz, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā. Lielās idejas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru; tām atbilstoši aprakstītas prasības obligātā satura apguvei jeb skolēnam sasniedzamie galvenie mācību rezultāti, pabeidzot noteiktu izglītības pakāpi.

Sistēmiskums, pēctecība un veselums

Mācību saturs tiek strukturēts cilvēka dzīves darbībai nozīmīgās jomās, turpmāk **mācību jomās**, atsedzot lielās idejas caur **galveno skolēnam sasniedzamo rezultātu (mācīšanās mērķu)** prizmu, parādot tos pēctecīgā attīstībā cauri visām izglītības pakāpēm. Tā tiek aprakstīta mācību satura **pēctecība** un mazināta esošā mācību satura sadrumstalotība un dublēšanās.

1.tabulā parādīts, kā katrā mācību jomā būtiskākajiem pamatjēdzieniem (piemēram, "vara" sociālajā un pilsoniskajā jomā un "viela" dabaszinātņu jomā) ir formulētas lielās idejas, iepretī kurām definēti konkrēti sasniedzamie rezultāti skolēnam, kas apgūstami viena vai vairāku mācību priekšmetu ietvaros.

1.tabula. Sasniedzamo rezultātu mācību jomās apraksta piemērs.

Mācību joma	Struktur- elementi	Lielā ideja	Sasniedzamie rezultāti jeb prasības mācību satura apguvei
Sociālā un pilsoniskā	Vara	Cilvēki paši sevi pārvalda.	Pamato, kāpēc cilvēkiem, kopā dzīvojot, ir nepieciešami likumi un vienošanās par sadzīvošanas noteikumiem; izvērtē, kādas sekas rada konkrēta rīcība.
Dabaszinātņu	Viela	Viela ir veidota no mazām daļiņām.	Skaidro ķīmisko elementu atoma sastāvu, izmantojot atbilstošus jēdzienus, un vienkāršo vielu (metālu un nemetālu) īpašību periodisko maiņu, izmantojot ķīmisko elementu periodisko tabulu.

Šādā veidā (kā 1.tabulā) turpmāk dokumentā aprakstītas pamatprasības obligātā mācību satura apguvei septiņās mācību jomās. Izvērstāk sasniedzamie rezultāti mācību jomās definēti pielikumos.

Mācību saturs skolēnam veidots pēctecīgi un saskaņoti no pirmsskolas līdz vidusskolai atbilstoši konkrētajam izglītības posmam izvirzītajiem mērķiem un vienotām lielajām idejām. Tas nozīmē, ka, piemēram, mācību saturs vēsturē 7.-9. klašu posmā balstās sociālās un pilsoniskās mācību jomas saturā iepriekšējās izglītības pakāpēs.

Jo jaunāks skolēns (piemēram, 1.-3. klase), jo mazāk mācību vienību nosaukumu ir skolēna stundu sarakstā. Piemēram, 1.-3. un 4.-6. klašu posmā ir vienoti veidots un savstarpēji saskaņots mācību saturs dabaszinātņu, sociālajā un pilsoniskajā, tehnoloģiju mācību jomā, katrā veidojot vienu mācību priekšmetu. Savukārt 7.-9. klašu posmā skolēniem jau vienā jomā tiek piedāvāti vairāki mācību priekšmeti.

Piemēram, 7.attēlā redzama mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā. Pirmsskolā bērni apgūst sociālo zinību elementus, 1.-3. klasē mācību priekšmetu “sociālās zinības”, bet 7.-9. klašu posmā – sociālās zinības un Latvijas un pasaules vēsturi kā divus mācību priekšmetus.

7.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā.

Mērķu atvasināšana

Veidojot mācību saturu, galvenos skolēnam sasniedzamos rezultātus (skolēnu mācīšanās mērķus) no valsts izglītības standarta (pirmsskolas vadlīnijām, pamatizglītības standarta un vispārējās vidējās izglītības standarta) atvasina mācību priekšmetu standartus, tālāk mācību priekšmetu programmas līdz pat mācību stundai, tā panākot, ka ikkatrā mācību stundā tiek apgūta noteikta sasniedzamā rezultāta daļa attiecībā pret standartā plānoto. Piemēram, 8. attēlā redzams, kā mērķis kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā pakāpeniski tiek atvasināts līdz pat konkrētas mācību stundas sasniedzamajam rezultātam – vispirms mācību jomas mērķis, tad vienas jomas lielā ideja – sasniedzamais rezultāts mācību priekšmeta standartā, beidzot 6. klasi, tad mācību priekšmeta programmā un stundā.

8.attēls. Mērķu pakāpeniska atvasināšana.

Rezultāta mērāmība

Galvenie skolēnam sasniedzamie rezultāti ir *vienkārši vai kompleksi*. Kompleksu sasniedzamo rezultātu formulējumi ietver skolēna zināšanas, attieksmi, kognitīvās prasmes, mācību priekšmetam specifiskās prasmes, sociālās un komunikatīvās prasmes, mācīšanās stratēģiju, rīcību. Katrs skolēnam sasniedzamais rezultāts ir izmērāms mācību procesa laikā (formatīvi) vai/un tā noslēgumā (summatīvi).

Starpdisciplināritāte

Mācību saturam ir *starpdisciplinārs, integrēts* raksturs. Lai skolēnam veidotos kopīga, vienota izpratne par apkārtējo pasauli, mācību satura organizācija vispārējā izglītībā, jo īpaši pirmsskolā un sākumskolā no 1. līdz 3. klasei, tiek plānota iespējami savstarpēji saistīti vai integrēti gan vienas, gan vairāku mācību jomu ietvaros, veidojot arī kopīgus tematus starp mācību jomām, to parādot kā piemērus mācību priekšmetu programmu paraugos.

Izveidotā mācību satura apguvei līdztekus vienkāršiem uzdevumiem skolēni veic kompleksus uzdevumus, to izpildei apgūstot mācību saturu ne tikai vienā mācību jomā, bet arī vairāku mācību jomu ietvaros.

Modularitātes princips

Mācību priekšmetu saturs ir veidots no moduļiem. Moduļus var īstenot dažādās kombinācijās, veidojot mācību priekšmetus, un šīs kombinācijas dažādās skolās var atšķirties. Piemēram, mācību saturs dabaszinībās 1.-6. klasei ir veidots no fizikas, ķīmijas, bioloģijas un ģeogrāfijas moduļiem vai to elementiem. 7.-9. klases posmā tos var mācīt kopā vai kā atsevišķus priekšmetus.

1.5.3. Mācību satura organizācija

Plānojot mācību saturu valsts un skolas līmenī, sasniedzamos rezultātus iespējams tematiski grupēt, veidojot mācību moduļus un mācību priekšmetus (skat. 9.attēlu). Noteikti sasniedzamie rezultāti ap lielo ideju tiek apvienoti mācību modulī. To veido vismaz viena unikāla lielā ideja, sasniedzamo rezultātu kopums, kas ietver zināšanas un izpratni, pamatprasmes, caurviju prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās. Mācību moduļi katrā jomā tiek grupēti mācību priekšmetos, kā arī var tikt veidoti starppriekšmetu mācību moduļi.

Mācību jomās (valodu, sociālajā un pilsoniskajā, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes) skolēni apgūst mācību priekšmetus, kā arī starppriekšmetu moduļus: veselību, drošību, kultūras izpratni, tekstpratību un citus. Sasniedzamie rezultāti starppriekšmetu moduļu apguvei iekļauti mācību jomu saturā.

9.attēls. Sasniedzamo rezultātu grupēšana mācību moduļos un mācību priekšmetos.

Tipiski mācību priekšmetu moduļu piemēri doti 2.tabulā. Piemēram, mācību priekšmets “dabaszinības” veidojas no moduļiem “fizika”, “ķīmija”, “bioloģija”, “ģeogrāfija” u.c. Skatoties detalizētāk, mācību priekšmets “bioloģija” veidojas no moduļiem “ģenētika”, “evolūcija” u.c., mācību priekšmets “matemātika” no moduļiem “statistika”, “ģeometrija” u.c.

2.tabula. Tipiski mācību priekšmetu moduļi mācību jomās.

Matemātika	Sociālā un pilsoniskā	Dabaszinātņu	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā
Algebra Ģeometrija Statistika ...	Politika Tiesības Veselība Ekonomika Finanses ... Ētika Psiholoģija Vēsture ...	Fizika Optika Ķīmija Bioloģija Ģenētika Ģeogrāfija ...	Vizuālā māksla Mūzika Literatūra Drāma (izpildītājmāksla) ...

10.attēlā parādīta mācību satura attīstība dabaszinātņu mācību jomā un iespējamie mācību satura organizācijas scenāriji. Dažādos izglītības posmos mācību modulis var būt cita mācību priekšmeta daļa vai atsevišķs mācību priekšmets. Piemēram, 1.-6. klasē bioloģija ir dabaszinātņu modulis, 7.-9. klašu posmā var tikt mācīti atsevišķi mācību priekšmeti – fizika, ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija – vai turpināts mācību priekšmets “dabaszinātības” (ar atbilstošiem moduļiem).

10.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu mācību jomā un iespējamie mācību satura organizācijas scenāriji.

Tā kā mācību saturs ir strukturēts moduļos (sasniedzamie rezultāti grupējas ap lielajām idejām), ir iespējami dažādi ceļi, lai sasniegtu vienu un to pašu rezultātu konkrētā izglītības posma noslēgumā. Moduļus var apgūt dažādā secībā, atsevišķi vai integrēti.

Lēmumu, cik lielā mērā integrēti un kādā secībā māca moduļus katrā mācību priekšmetā, lai sasniegtu standartā paredzēto gala rezultātu, pieņem skolā, vadībai un skolotājiem kopīgi plānojot, ievērojot konkrētās skolas skolēnu vajadzības un iespējas.

Moduļus, kuros visi sasniedzamie rezultāti attiecas uz vienu mācību priekšmetu, māca viens skolotājs, patstāvīgi nosakot to apguves secību. Piemēram, tādi ir vairāki moduļi matemātikā, latviešu valodā un citur.

Taču skolēnu izpratnes veidošanai par vairākām lielajām idejām nepieciešams sasaistīt dažādus moduļus no vairākām jomām. Piemēram, *izpratne par resursu rašanos, to ierobežotību un resursu mērķtiecīga, saudzīga un pārdomāta izmantošana*

praktiskajā darbībā – pasaules ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai pamatskolā tiek sasniegta ar trīs mācību jomu palīdzību: dabaszinātņu, tehnoloģiju un sociālās un pilsoniskās. Katrā no šīm mācību jomām ir svarīga ideja par resursu izmantošanu.

Piemēram:

- dabaszinātņu mācību jomā, mācoties par resursiem, tiek izzinātas iespējamās materiālu īpašības, attīstot skolēnu pētnieciskās prasmes;
- tehnoloģiju mācību jomā būtiskais uzsvars tiek likts uz attiecīgo materiālu īpašību izmantošanu, lai izveidotais sabiedrībai vai sev vajadzīgais produkts atbilstu izvirzītajiem kritērijiem, ņemot vērā arī materiālu izmaksas;
- sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā viens no svarīgākiem uzdevumiem ir izprast, ka resursu izmantošana veicina sabiedrības attīstību, taču būtiski gan no dabaszinātniskās jomas, gan sociālās jomas perspektīvas ir nodrošināt arī nākamās paaudzes ar resursiem un drošu vidi, veidojot skolēnu izpratni par ilgtspējīgas attīstības jautājumiem, cilvēka izvēles morālajiem un ētiskajiem aspektiem.

Ir vairāki mācību satura integrācijas modeļi, kā veidot skolēnos izpratni par lielo ideju:

- skolotāji, katrs zinot savas mācību jomas sasniežamos rezultātus, plāno kopā, lai vienotos par vienādām stratēģijām, un strādā paralēli. Šis princips praksē pašlaik ir visplašāk sastopamais. Mācību saturs tiek organizēts no attiecīgā moduļa loģikas un realizēts katrā mācību priekšmetā atsevišķi;
- ir iespēja vienoties vienā laika posmā, vairākiem skolotājiem piedāvājot skolēniem integrētus mācību projektus ap vienu lielo ideju. Mācību saturs tiek organizēts, par būtiskāko izvirzot lielās idejas izpratni, dažādu mācību priekšmetu skolotājiem sadarbojoties mācību procesa īstenošanā;
- ir iespējama daļēja integrācija, daļu no mācību laika, kas atvēlēts lielās idejas izpratnei, realizēt integrēti, veidojot kopīgo mācību projektu, un daļu – paralēli attiecīgajos mācību priekšmetos.

Starppriekšmetu moduļi

Starppriekšmetu moduļi veidojas ap kopīgām lielajām idejām, kuru atsegšanai sasniežamie rezultāti tiek izvirzīti vairākos (visos) mācību priekšmetos.

Piemēram, kultūras izpratne ietver ne tikai izpratni par lielo ideju – “Kultūras ir atšķirīgas un daudzveidīgas”; tā ietver arī nepieciešamību apzināties, cik svarīgi

gi ir saglabāt lokālo, nacionālo, pārējās Eiropas un pasaules kultūras mantojumu; savu ideju, uzskatu, viedokļu paušanu un citu respektēšanu u.c., ko pilnvērtīgi var sasniegt, ne tikai apgūstot pašizpaušmi mākslā, bet arī sociālajās zinībās, vizuālajā mākslā, svešvalodās, ģeogrāfijā, katrā no tām apgūstot konkrētus sasniedzamos rezultātus. 11.attēlā redzami sasniedzamo rezultātu piemēri, kā var veidoties kultūras izpratne.

11.attēls. Starppriekšmetu moduļa "kultūras izpratne" īstenošana dažādos mācību priekšmetos.

Starppriekšmetu moduļi ir: kultūras izpratne, tekstpratība, veselība, drošība vai citi pēc skolas ieskatiem. Šos moduļus māca vairāki skolotāji vai visi kopā.

Kultūras izpratne ir kompleksa, tā ļauj labāk izprast pašam sevi un savu kultūru un ir būtiska saskarsmē ar citām kultūrām. Tā ir nozīmīgs saskarsmes punkts dažādām dzīves jomām un nodrošina dialoga iespējamību, neskatoties uz atšķirībām.

Skolēns attīsta izpratni par tradīcijām, uzskatiem, ieradumiem, dažādiem dzīvesveida modeļiem, vērtībām un izpaušmēm, kas raksturo sabiedrību vai kādu konkrētu kopienu. Kultūras izpratne tiek apgūta vairākās mācību jomās, lai dotu iespēju skolēnam attīstīt daudzpusīgu izpratni un veidot attieksmi, kas balstās cieņā pret savu kultūru un citu kultūru daudzveidību.

Tekstpratība (angļu val. – *literacy*) ir spēja apieties ar rakstīto vārdu plašākā nozīmē – tekstu izpratnē un veidošanā. Tekstpratības attīstīšanas procesā nozīmīgs ir gan darbs ar teksta saturu, gan arī ar tā dziļāko jēgu. Skolēniem ir jāmacās no teksta iegūt nozīmi, integrēt to savā līdzšinējā pieredzē un attīstīt to tālāk, īpaši – rakstot. Tekstpratība latviešu valodā nodrošina pamatu zināšanu un prasmju ieguvei, kas nepieciešamas, lai pilnvērtīgi apgūtu valodu un citu mācību jomu mācību priekšmetus un lai pilnvērtīgi varētu piedalīties Latvijas sociālajā, kultūras, ekonomikas un politiskajā dzīvē.

Tekstpratības rezultāts

Prasmīgs lasītājs:

- lasa dažādos mācību priekšmetos piedāvātos tekstus, apliecinot kritiskās un padziļinātās lasīšanas prasmi;
- atkarībā no teksta apstrādes mērķa izvēlas dažādas lasīšanas stratēģijas;
- sadarbojoties, izmantojot lasīšanas stratēģijas, veicina savas un grupas biedru domāšanas prasmes;

- izprot un analītiski vērtē jebkuras modalitātes tekstu, izteiktu ar vārdiem, attēliem, shēmām, tabulām, grafikiem u.tml. drukātā un digitālā formātā;
- saprot teksta mērķi, nosaka tā atslēgas vārdus un galvenās idejas;
- iegūto informāciju, idejas, pārdomas izmanto noteiktiem mērķiem.

Prasmīgs rakstītājs:

- izmanto lasīšanas pieredzi, piešķir izlasītajam vērtību, izmantojot iegūto informāciju savu tekstu veidošanā;
- atlasa sava teksta mērķim nepieciešamos informācijas avotus;
- veic pierakstus un sakārto idejas un domas dažādos veidos;
- apzinās kopīgo un atšķirīgo dažādu žanru tekstu veidošanā, izmanto zināšanas, veidojot tekstus dažādos mācību priekšmetos;
- veido notikumu aprakstu, gaitu, izskaidro procesus, parādības, pamato ar faktiem un argumentiem.

Starppriekšmetu moduļus **veselība** un **drošība** skolēni apgūst ne tikai veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā, bet arī sociālajā un pilsoniskajā, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomās, katrā no tām apgūstot konkrētus sasniedzamos rezultātus.

Veselīgs skolēns:

- rūpējas par savu veselību;
- veido, nostiprina un praktizē savu paradumu kopu veselīgam un drošam dzīvesveidam;
- izprot fiziskās un garīgās veselības nozīmi cilvēku dzīvē, tās nozīmi mācību procesā un sadzīvē;
- iesaistās veselību veicinošās vides veidošanā.

Drošs skolēns:

- izprot drošību un dzīvību kā vērtību;
- atpazīst bīstamās situācijas un nedrošu (pārgalvīgu) rīcību savam vecuma posmam atbilstošā dzīves vidē un situācijā;
- prot rīkoties un saņemt palīdzību problēmsituācijās;
- sadarbojas un līdzdarbojas dažādu apdraudējumu un risku situācijās;
- iesaistās drošas dzīves vides veidošanā.

1.6. Mācību satura īstenošana

Vispārējā izglītība veido pamatu bērna un jaunieša tālākai izglītībai, profesionālajai dzīvei, uzvedībai, veselībai un labsajūtai, sniedzot iespēju mācīties tādā veidā, kas vislabāk atbilst katra bērna un jaunieša individuālajām spējām un vajadzībām.

Bērna un jaunieša attīstību un vispārējās izglītības satura apguves kvalitāti visbiežāk ietekmē skolotāji, jēgpilni iesaistot katru skolēnu mācībās un veidojot atbilstošu mācību vidi, un ģimene. Skolotāji sniedz paraugu ar savu rīcību un attieksmi, novēro, vērtē, virza, atbalsta, sadarbojas, plāno un organizē jēgpilnu vidi un mācību procesu, nodrošina atgriezenisko saiti. Ģimene un likumiskie pārstāvji sniedz paraugu ar savu rīcību, sadarbojas, līdzdarbojas bērna un jaunieša individualitātes un lietpratības veidošanā.

12.attēls. Sistēmiska pieeja katra bērna un jaunieša jēgpilnai iesaistei mācībās.

1.6.1. Mācīšanās iedziļinoties

Lietpratības attīstīšana saistīta ar mācīšanos iedziļinoties – procesu, kura laikā skolēns attīsta spēju vispārināt, pārnest jaunās zināšanas un prasmes uz nezināmām situācijām (arī reālās dzīves situācijām), priekšplānā mācīšanās izvirzot procesu, ar kuru palīdzību mēs iegūstam zināšanas (kā mēs zinām?), ne tikai uzkrātu noteiktu satura apjomu (ko mēs zinām?).

Īstenojot metodisko pieeju, kas rosina mācīties iedziļinoties, skolotājs dod iespēju skolēnam izmantot un attīstīt augstākā līmeņa domāšanas prasmes (analizēt, sintezēt, izvērtēt, risināt problēmas), attīsta skolēnu pašvadītas mācīšanās prasmes, lai skolēnam veidotos patiesa izpratne par apgūto saturu un viņš prastu risināt kompleksus uzdevumus jaunās situācijās un kontekstos.

Mācīšanās iedziļinoties pieejas īstenošanai skolā ir izveidota atbilstoša mācību vide – jēgpilna, mainīga un izzinoša, pētīt, mācīties un radīt rosinoša, droša un nediskriminējoša, fiziskajai, garīgajai un intelektuālajai attīstībai labvēlīga. Mācību vide ir orientēta uz savstarpēju uzticēšanos, sadarbību un atbalstu, veicina skolēnu patstāvības un rīcībspējas attīstību un nodrošina skolēnu pārstāvniecību un līdzdalību lēmumu pieņemšanā, to izpildes nodrošināšanā un pārraudzībā.

Lai mācību procesā skolēnam dotu iespēju iedziļināties, skolu darbā nepieciešams mainīt uzsvarus:

- no gatavu zināšanu nodošanas un atprasīšanas uz jautāšanu, sarunu, situāciju analīzi, produktīviem uzdevumiem, dodot iespēju skolēniem radīt sev jaunas zināšanas;
- no frontāla procesa uz skolēnu iesaistīšanu un sadarbību;
- no faktoloģisku zināšanu iegaumēšanas kā mācību mērķi uz zināšanu lietošanu un radīšanu daudzveidīgās situācijās un kontekstos, lai skolēni iegūtu šādas vingrināšanās un pārnese veidošanas pieredzi;
- no primāri summatīvās vērtēšanas uz jēgpilnas atgriezeniskās saites sniegšanu skolēnam par mācīšanās procesu, skolēna refleksiju par savu darbu un savas mācīšanās apzināšanos.

13.attēls. Mācīšanās iedziļinoties pamatelementi.

Skolēna mācīšanās rezultāts ir patiesa izpratne un lietpratība tad, ja **skolotājs**:

- plāno un īsteno mācības ar **skaidri definētu sasniedzamo rezultātu** skolēnam; mērķi ir subjektīvi nozīmīgi skolēniem un viņi iesaistās to izvirzīšanā;
- par mācību **mērķi izvirza dziļāku izpratni**, pārnesi un zināšanu, prasmju un ieradumu koordinētu lietošanu; vērtēšanai izmanto snieguma vērtēšanai ierastās formas – portfolio, darbības novērojumus praksē, lomu spēles, gadījumu izpēti u.tml.;
- sniedz skolēniem konkrētu, savlaicīgu, izmantojamu, **cieņpilnu atgriezenisko saiti par viņu sniegumu**, kas palīdz uzlabot viņu mācīšanos; piedāvā skolēniem skaidrus sasniedzamos rezultātus un snieguma vērtēšanas kritērijus, plāno iespējas skolēniem izmantot atgriezenisko saiti sava darba uzlabošanai, iesaista viņus sava darba pašnovērtēšanā;
- piedāvā skolēniem intelektuāli izaicinošus, kompleksus, **ilgtermiņa uzdevumus**, kas rosina izmantot augstākos izzīņas darbības līmeņus, piedāvā autentiskas situācijas, rosina integrēt un koordinēti lietot zināšanas, prasmes un attieksmes, ikdienas praksē izmantojot projektu metodi, problēmrisināšanas pieeju mācībām un līdzīgas pieejas;
- piedāvā vairākus, daudzveidīgus, personiski nozīmīgus piemērus un **praktizēšanās iespējas** apgūstamajām prasmēm un izpratnes nostiprināšanai; rosina skolēnus aktīvi iesaistīties mācībās, uzdotot jautājumus un diskutējot;

- nodrošina atbilstošu atbalstu un pārraudzību, piedāvājot atgādnes, paraugus, procesa aprakstus sekmīgai darba veikšanai, atgriezenisko saiti, kas palīdz uzlabot mācīšanos, vairākas iespējas vingrināties izmantot zināšanas un prasmes, arī dažādu mācību jomu kontekstā visu mācību gadu;
- rosina skolēnus **domāt par savu domāšanu un mācīšanos**, rosinot viņus izvērtēt un pamatot savas izvēles mācīšanās procesā, analizēt savas kļūdas un pieredzi; rosina skolēnus izvirzīt mācību mērķus, sekot to izpildei, izmantot dažādus paškontroles paņēmienus, iesaista lēmumu pieņemšanā par mācību vidi un paņēmieniem;
 - apzināti strādā pie skolēnu **motivācijas palielināšanas**, par nozīmīgu mācību mērķi izvirzot skolēnu pozitīvas attieksmes un intereses radīšanu par apgūstamo mācību saturu;
 - veido **sadarbības attiecības** ar skolēniem, lai virzītu pašvadītu mācīšanos pretstatā neefektīviem skolotāja un skolēnu attiecību modeļiem, kur skolēnam ir vai nu pārāk liela autonomija, vai gluži otrādi – visu nosaka skolotājs; tiek īstenota partnerība, kas pakāpeniski – ar mērķtiecīgu skolotāja atbalstu – rosina skolēnus izdarīt izvēles un uzņemt atbildību;
 - mācās pats, **pastāvīgi reflektējot par savu darbu**, pētot mācību procesu un savas rīcības ietekmi uz skolēniem; sadarbojas ar kolēģiem, lai proaktīvi identificētu un ieviestu uzlabojumus mācību procesā.

Mācības notiek visdažādākajās vietās – skolā, bibliotēkā, muzejā, uzņēmumā, mežā – tik ilgi, cik vajag konkrēto mērķu sasniegšanai, izmantojot daudzveidīgas mācību darba organizācijas formas, ne tikai 40 minūšu mācību stundu.

Fiziskā mācību vide skolā ir pārveidota no statiskas un nemainīgas uz pārveidojamu, reālas dzīves problēmsituāciju risināšanai un pašvadītas mācīšanās nostiprināšanai piemērotu mācību vidi. Skolēni strādā gan individuāli, gan grupās, risinot apjomīgus, starpdisciplinārus uzdevumus un projektus. Skolā ir iekārtotas daudzfunkcionālas telpas, plašas klases, kurās viegli pāriet no īsas frontālas lekcijas uz bāzes stacijām grupu darbam, elastīgu telpu plānojumu, kur pēc nepieciešamības iespējams vienkopus izmantot un pārraudzīt daudzveidīgas darba formas. Skolēni var ērti piekļūt daudzveidīgām tehnoloģijām gan informācijas iegūšanai, gan problēmu risināšanai un risinājumu īstenošanai, improvizētām darbnīcām modeļu un prototipu izgatavošanai, ir apspriežu telpas mazām grupām, vietas fokusētam individuālam darbam, vietas vēl nepabeigto darbu izvietojšanai u.tml.

1.6.2. Skola kā mācīšanās organizācija

Skola, kurā atbalsta katru skolēna mācīšanos un īsteno mācīšanās iedziļinoties pieeju, darbojas kā mācīšanās organizācija, kura pastāvīgi mainās un pielāgojas jauniem apstākļiem. Tajā skolēni, skolotāji, skolas vadība un pārējais personāls individuāli un kopīgi mācās, lai sasniegtu savus un kopējos mērķus.

14.attēls. Skolas kā mācīšanās organizācijas pazīmes.

Vīzija par visu skolēnu iesaisti mācībās

Skolas vīzija ir iesaistīt mācībās, kas dod iespējas iedziļināties, un uzlabot sniegumu katram skolēnam, un šai vīzijai piekrist visas iesaistītās puses. Skolas vīzija ietver plašu sasniedzamo rezultātu loku – gan kognitīvos, gan sociāli emocionālos – skolēniem, tā ir iedvesmojoša un motivējoša.

Gan mācīšana, gan mācīšanās ir virzīta, lai šo vīziju īstenotu. Vīzija ir rezultāts procesam, kurā iesaistīts viss skolas personāls. Skolēni, vecāki, vietējā sabiedrība un citi partneri ir aicināti piedalīties skolas vīzijas formulēšanā un īstenošanā.

Skolai, skolotājiem, skolēniem un citiem, kuri ikdienā ietekmē skolēnu mācīšanos, ir skaidri, konkrēti, reāli, terminēti un izvērtējami mērķi, kas vērsti uz katra skolēna izaugsmi; ir skaidrs, kā un kas noteiks nepieciešamos uzlabojumus un tos veiks, konstatēs rezultātu; katrs iesaistītais saņem regulāru atgriezenisko saiti un atbalstu, kad tas ir nepieciešams.

Ģimenēm un likumiskiem pārstāvjiem ir izšķiroši svarīga loma katra bērna un jaunieša jēgpilnai iesaistei mācībās, sniedzot paraugu ar savu rīcību, interesējoties par sava bērna mācīšanos, sadarbojoties un līdzdarbojoties ar skolotājiem. Skolas vadības un skolotāju atbildība ir proaktīvi un jēgpilni iesaistīt bērnu un jauniešu vecākus savu bērnu mācīšanās atbalstam, regulāri informējot viņus par skolā apgūstamo mācību saturu, dodot iespēju sekot līdzi sava bērna izaugsmei un sniedzot nepieciešamo atbalstu.

Komanddarbs un savstarpēja mācīšanās

Skolas līmenī skolotāji ikdienā regulāri plāno mācību saturu mācību jomu ietvaros, starp jomām, vienas klašu grupas ietvaros, domājot par mācību satura attīstību pa vecumposmiem, integrējot caurviju prasmju attīstību un vērtībās balstītu ieradumu veidošanos mācību procesā, kā arī citos veidos pēc nepieciešamības. Skolotāji organizē sadarbību, lai pastāvīgi sekotu skolēnu progresam īstermiņā un ilgtermiņā,

lai nodrošinātu labākas mācīšanās iespējas skolēniem un uzlabotu viņu sniegumu.

Viss skolas personāls ir iesaistīts profesionālajā pilnveidē, kas ir virzīta uz skolas mērķu sasniegšanu; tā ietver iespējas katram iesaistītajam izvērtēt savu darbu un saņemt atgriezenisko saiti; tai ir paredzēts laiks un citi resursi; skolas kultūra veicina un atbalsta visu iesaistīto profesionālo mācīšanos.

Izziņas un inovāciju kultūra

Skolas personāls vēlas un uzdrīkstas ieviest inovācijas savā darbā; problēmas un kļūdas tiek uztvertas kā mācīšanās iespējas; skolēni tiek aktīvi iesaistīti skolas kā organizācijas izpētē, izziņāšanā. Skolā ir radīta vienota izpratne par pārmaiņu būtību.

Mērķu izvirzīšana skolā seko esošās situācijas analīzei; skolas attīstības plāns ir veidots, ņemot vērā pieejamos datus, pierādījumus un pašnovērtējumu, ko regulāri atjauno.

Skolas un skolotāju darba izvērtējums vienmēr tiek attiecināts pret skolas konkrētajiem mērķiem, tiek plānots, kādi dati vēl jāiegūst un kā tos analizēs; ir izveidotas sistēmas, ar kuru palīdzību izvērtēt sasniegto un atšķirību starp plānotajiem un esošajiem sasniegumiem.

Vadības atbalsts attīstībai

Skolas vadība strādā kā komanda, kas vienoti virzās uz mērķiem, spēj motivēt skolas personālu, plāno visa skolas personāla mācīšanos. Skolas vadītāji ir aktīvi pārmaiņu rosinātāji; viņi veicina un attīsta mācīšanās, pārmaiņu un inovāciju kultūru skolā.

Skolas vadītājs veido skolas organizācijas kultūru un rada apstākļus, lai būtu iespējams profesionālais dialogs, sadarbība un pieredzes apmaiņa; rūpējas, lai organizācijas darbība saskanētu ar tās vīziju, mērķiem un vērtībām. Skolas vadītājs veicina un piedalās stipru partnerattiecību veidošanā un uzturēšanā ar citām skolām, vecākiem, vietējo sabiedrību, augstākās izglītības institūcijām un citiem partneriem.

Skolas vadītājs rāda priekšzīmi, mācoties pats, sadala un deleģē atbildību, attīstot personāla, tostarp skolēnu, vadības prasmes un spēju uzņemties atbildību.

1.6.3. Skola plašākā kopienā

Skola ir atvērta iespējamajiem sadarbības partneriem; partnerība balstās attiecību līdztiesībā un savstarpējās mācīšanās iespējās; skola sadarbojas ar vecākiem un vietējo kopienu kā partneriem gan mācību procesa, gan organizatoriskajos jautājumos; skolas personāls sadarbojas, mācās un dalās zināšanās ar kolēģiem no citām skolām; skola veido partnerattiecības ar augstskolām, uzņēmējiem, valsts pārvaldi, sabiedriskajām organizācijām. Skolas darbībā ir iesaistīta vietējā sabiedrība, skaidrojot skolas darbības mērķus, ieceres un skolas stratēģiju, ieviešot pārmaiņas.

Vecāku un likumisko pārstāvju atbildība ir:

- iesaistīties un atbalstīt savus bērnus viņu mācībās (interesēties un pārrunāt aktualitātes, panākumus un grūtības; nodrošināt ģimenē bērna mācībām atbalstošu vidi; atbilstoši bērna vecumam iesaistīties mācīšanās procesā; uzturēt bērna mācību motivāciju); atbalstīt sava bērna iekļaušanos skolas vidē. Piederības izjūtu skolai var uzskatīt par vienu no skolēna pamatvajadzībām. Izjutot piederību savai skolai, skolēns lepojas ar savu skolu, redz savu vietu tajā un izjūt, ka pieaugušie ir ieinteresēti un tic skolēna panākumiem. Interesējoties par sava bērna skolas gaitām un sniedzot nepieciešamo atbalstu, vecāki demonstrē, ka tas, ko bērns dara, ir nozīmīgi;
- sadarboties ar citiem sava bērna audzinātājiem un skolotājiem un uzturēt viņu autoritāti (uzturēt pozitīvu attieksmi pret skolu; paust cieņu un lojalitāti pret bērna audzinātājiem; izvirzīt un uzturēt bērna un jaunieša vecumam atbilstošas vienotas un konsekventas prasības; uzturēt skaidru un uz sadarbību orientētu pieaugušo komunikāciju; paust vienotas pozitīvas gaidas par bērna izaugsmi; radušās pretrunas un konfliktus risināt pieaugušo līmenī). Ģimenes un skolas sadarbības uzmanības centrā ir bērna labklājība, tādēļ vecāki un skolas darbinieki sazinās, lai pārrunātu bērna gaitas skolā, kopīgi analizējot sasniegumus un grūtības, kā arī nepieciešamības gadījumā abpusēji piedaloties problēmu risināšanā;
- iesaistīties skolas kā institūcijas darbībā, piedaloties lēmumu pieņemšanā; apmeklējot skolas pasākumus, tikšanās ar vecākiem un sapulces; demonstrējot bērnam labu paraugu ar brīvprātīgu dalību un ieguldījumu. Svarīgi, lai vecāki iepazītos un uzturētu sadarbīgas attiecības ar citu bērnu vecākiem, vienoti atbalstot bērnu intereses un izglītības iestādi kopumā.

2. MĀCĪBU SATURS PIRMSSKOLĀ

Pirmsskolas izglītība ir pirmā vispārējās izglītības pakāpe, kura ir pamats turpmākās izglītības apguvei.

Pirmsskolas izglītībā bērns:

- attīsta savas spējas, intereses un vajadzības;
- attīsta dzīvei nepieciešamās domāšanas, sadarbības un pašvadības prasmes, lai veidotos kā pašpietiekams, aktīvs Latvijas pilsonis;
- gūst jaunu pieredzi, lai būtu fiziski, emocionāli un sociāli gatavs pamatzglītībai.

2.1. Pirmsskolas mērķi un uzdevumi

Pirmsskolas izglītības mērķis ir zinātkāri un dzīvespriecīgi bērni, kas dzīvo veselīgi un aktīvi, mācās, darbojoties ieinteresēti, ar aizrautību un prieku, līdzdarbojas, radoši izpaužas, gūst pirmo pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un to savstarpējo mijiedarbību.

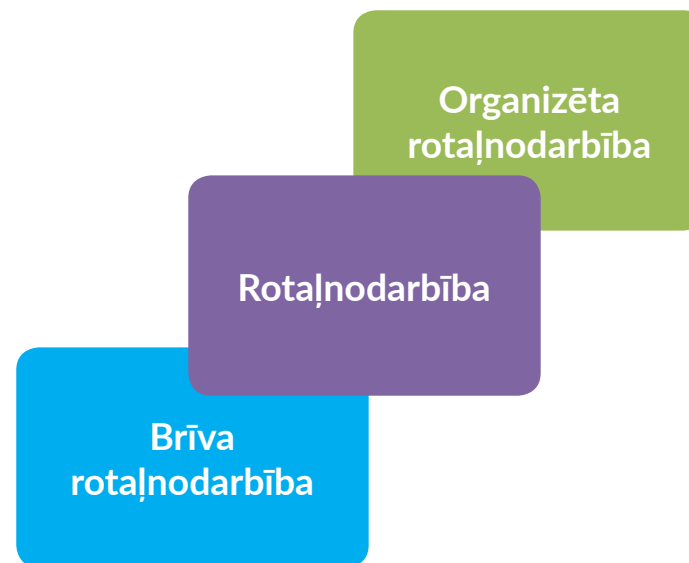
Pirmsskolas izglītības uzdevumi ir:

- sekmēt bērna personības apzināšanos un attīstību, ievērojot viņa vajadzības, intereses, spējas un pieredzi, mērķtiecīgi attīstot domāšanas prasmes, radošumu un pašizpaušmi, liekot pamatus vērtībās balstītu ieradumu veidošanai.
- sekmēt bērna spēju sadarboties un līdzdarboties, sociāli un emocionāli iekļauties pirmsskolā un apkārtējā vidē;
- sekmēt latviešu un citu valodu, sociālās un pilsoniskās, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātiskās, veselības un fizisko aktivitāšu, lietpratību pamatu veidošanos, balstoties uz bērna pieredzi, izziņas aktivitāti, dabisko vēlmi darboties, kustēties, priecāties.

2.2. Mācību process pirmsskolā

Mācību **process** ir vērsts uz mācīšanos iedziļinoties, līdzvērtīgu visu caurviju prasmju, izpratnes un pamatprasmju mācību jomās attīstību un ieradumu veidošanos, kas balstīti vērtībās. Mācību process ir personiski nozīmīgs bērnam viņa individuālajā attīstībā.

Galvenā mācību organizācijas forma ir bērna **rotaļdarbība** visas dienas garumā saskaņā ar bērna vajadzībām, interesēm un izglītības iestādes iekšējo kārtību.

15.attēls. Rotaļnodarbība kā galvenā mācību darba organizācijas forma pirmsskolā.

Brīva rotaļdarbība ir bērna patstāvīga rotaļšanās, kurā bērns var darboties, plānot un īstenot savus nodomus.

Organizēta rotaļdarbība ir pedagoga mērķtiecīgi plānotas, jēgpilnas aktivitātes atbilstoši bērna un pedagoga kopīgi izvirzītajiem mērķiem.

Organizējot mācību procesu, pedagogs ievēro, ka bērns mācās:

- ja jūtas drošs un ieinteresēts;
- balstoties uz pieredzi;
- piedzīvojot izdošanās prieku;
- izmantojot maņas;
- rotaļājoties telpās un ārā;
- atbilstoši savam individuālajam mācību tempam;
- piedzīvojot kļūdas, pārvarot grūtības un izaicinājumus;
- saprotot, ko ir iemācījies un ko vēl varētu iemācīties.

Organizējot mācību procesu, pedagogs nodrošina:

- atbalstošu vidi bērna ierosinātai un pedagoga organizētai sadarbībai;
- iespēju iepazīt citus bērnus un pieaugušos, izprast kopīgo, atšķirīgo;
- iespēju vērot pozitīvus bērnu un pieaugušo sadarbības paraugus, veidojot izpratni par vērtībām: laipnību, līdzietību, atbildību, godīgumu, taisnīgumu, savaldību;
- iespēju līdzdarboties savas pirmsskolas vides iekārtošanā, saudzēšanā, pieņemt lēmumus, uzņemties atbildību par konkrētām darbībām;
- iespēju bērnam atpazīt, paust un vadīt savas emocijas.

2.3. Obligātais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei pirmsskolā

Pirmsskolas izglītībā bērns apgūst dzīvē nepieciešamo lietpratību pamatus, darot un piedzīvojot. Mācību saturu veido lietpratību pamati – caurviju prasmes un mācību jomu pamatprasmes, kuras bērns attīsta, atklājot lielās idejas:

- **Kas es esmu? Kas mēs esam?**
- **Kā mēs izturamies pret pasauli?**
- **Cik daudzveidīgā dabā es dzīvoju?**
- **Cik daudzveidīga ir cilvēku radītā pasaule?**
- **Ko es varu darīt pasaulē?**

3.tabula. Galvenie sasniedzamie rezultāti bērnam, beidzot pirmsskolu: caurviju prasmes

Caurviju prasme	Beidzot pirmsskolu
Pašizziņa un pašvadība	Apzinās sevi kā individu, kuram ir fizisks ķermenis, savas vajadzības, intereses un spējas. Atpazīst un nosauc savas emocijas. Mācās vadīt emocijas, uzvedību dažādās situācijās. Izrāda un izsaka savas sajūtas. Lepojas ar saviem sasniegumiem, izrāda iniciatīvu apgūt jaunas prasmes. Kopā ar pedagogu izvērza savas darbības mērķi, plāno darbību, lai īstenotu ieceri. Spēj paveikt darbību līdz galam, darbojas ieinteresēti un mērķtiecīgi. Mācās paveikt uzticēto pienākumu. Ar atbalstu pārvar grūtības. Mācās risināt problēmas ikdienas situācijās. Mācās ievērot personiskās drošības noteikumus. Novērtē savu un citu darbību, darbības rezultātu, paskaidro savu vērtējumu.

Caurviju prasme	Beidzot pirmsskolu
Domāšana un radošums	Nosauc un apraksta novēroto objektu, parādību, procesu, notikumu īpašības. Atlasa objektus ar noteiktu īpašību vai pazīmi. Lieto vienkāršus sadzīves darbību algoritmus zināmās situācijās (roku mazgāšana, ģērbšanās). Saskata veselajā atsevišķas daļas, veido veselo no atsevišķām daļām. Vārdiski formulē vienkāršas sakarības, notikumu secības, pazīstamu situāciju, darbību, notikumu cēloņus, sekas. Kombinē, iztēlojas, veido objektus, veic darbības (šķēršļu pārvarēšana, dramatizācija, lomu rotaļa). Izmanto vidi radošu ieceru īstenošanai. Iedrošināts viens vai grupā radošās variēšanas procesā nonākt līdz savam produktam. Izvērtē to pēc vienkāršiem un bērnam saprotamiem kritērijiem.
Sadarbība un līdzdalība	Apgūst prasmi sarunāties, saprasties, sadarboties. Dialogā izsaka savu domu, emocionālo attieksmi, jūtas. Jautā, mācās uzklaut citu domas, pamatot savas domas. Pievērš uzmanību runātājam, klausās, nepārtrauc, mācās veikt darbības saskaņoti, pieklājīgi izsaka lūgumu, rīkojas iejūtīgi. Uztver atšķirīgus savstarpējo attiecību veidus, dažādas lomas grupā, pieņem spēles noteikumus. Palīdz citam un pieņem cita palīdzību. Sakārto savu darba vietu, izrāda iniciatīvu veikt uzlabojumus apkārtnē. Veic uzticētos pienākumus, mācās ievērot un respektēt citu vajadzības un tiesības. Mācās darboties videi draudzīgi, izvēlēties darbam atbilstošus resursus.
Digitālā prasme	Mācās atšķirt virtuālo realitāti un patiesību, tēlus, simbolus. Mācās saprast digitālo tehnoloģiju lomu, radītās iespējas un to nozīmi saziņā. Mācās atbildīgi un mērķtiecīgi lietot citu radītus digitālus resursus. Zina noteikumus, kuri jāievēro, lietojot informācijas nesējus, to skaitā digitālās ierīces (attālums līdz ierīcei, ķermeņa stāvoklis).

4.tabula. Galvenie sasniedzamie rezultāti bērnam, beidzot pirmsskolu: izpratne un pamatprasmes mācību jomās

Mācību joma	Beidzot pirmsskolu
Valodu	Klausās, saklausā teksta saturu un īsi pastāsta par to, atšķir un nosauc skaņas īsos vārdos, uztver un atdarina runas intonācijas (priecīgs, bēdīgs, dusmīgs, bailīgs). Pareizi izrunā skaņas. Stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto citam saprotami un secīgi. Jautā par neskaidro un atbild uz konkrētu jautājumu. Lasa un saprot īsus, sev nozīmīgus vārdus. Raksta rakstīto burtu elementus.
Sociālā un pilsoniskā	Saprot savu piederību ģimenei un pirmsskolas kopienai, prot nosaukt un paskaidrot savas vajadzības, intereses, uzvedības un drošības noteikumus, pienākumus pirmsskolā. Nosauc savu vārdu, uzvārdu, dzīvesvietas adresi. Zina, ka nedrošā situācijā jāvērsas pēc palīdzības pie pieaugušā. Pazīst Latvijas valsts simbolus: karogu, himnu. Zina, ka Latvija ir daļa no pasaules. Veic vienkāršus pašapkalpošanās darbus, patstāvīgi ģērbjas un kārto savas personīgās lietas, cenšoties iekļauties noteiktā laikā. Saskata un pieņem dažādību valodā, izskatā, kustībās, spējās.
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Darbojoties iepazīst krāsas (pamatkrāsas un atvasinātās), formas (plaknē un telpiskās) un faktūras (gluds, nelīdzens, viļņots), materiālus (papīru, tekstilijas, veidošanas masas), skaņu rīkus. Izvēlas un radoši izmanto dažādus materiālus un skaņu rīkus, veidojot, zīmējot, gleznojot, aplicējot, konstruējot, muzicējot. Skandē tautas dziesmas, skaitāmpantus, deklamē īsus dzejoļus. Dzied individuāli un kopā ar citiem ar pavadījumu un bez tā. Klausās skaņdarbus, literāros darbus, vēro mākslas darbus un dzirdēto, redzēto un piedzīvoto atspoguļo ar skaņām, valodu, kustībām, krāsām, līnijām un materiāliem.

Mācību joma	Beidzot pirmsskolu
Dabaszinātņu	Pēta un nosauc 3-5 tuvākajā apkārtnē biežāk sastopamos augus, dzīvniekus, iežus (smiltis, laukakmens, māls), dabas parādības, apraksta tos (3 īpašības). Izsaka pieņēmumus par augu augšanu, praktiski darbojas (sēj, stāda, kopj augus), novēro un ar pieaugušā atbalstu izdara secinājumus par novēroto. Mācās respektēt dzīvniekus apkārtējā vidē. Līdzdarbojas augu kopšanā pirmsskolas vidē, saudzīgi izturas pret tiem. Līdzdarbojas pirmsskolas vides sakopšanā. Darbojoties iepazīst materiālu īpašības (papīrs, koks, metāls, plastmasa), veic vienkāršus eksperimentus materiālu īpašību izziņāšanai.
Matemātikas	Sasaista skaitu ar skaitli 10 apjomā, pazīst ciparus. Demonstrē darbības ar skaitļiem 10 apjomā, izmantojot priekšmetus, nosauc tās un skaidro iegūto rezultātu. Salīdzina priekšmetus pēc skaita un lieluma. Pazīst ģeometriskās figūras: riņķi, trīsstūri, četrstūri, daudzstūrus. Veido ritmiskas rindas no priekšmetiem un ģeometriskām figūrām. Izsaka pieņēmumu par skaitu un lielumu, pārbauda to praktiski.
Tehnoloģiju	Pareizi tur un lieto rakstāmpiederumus un darbarīkus. Tin, vij, sien mezglus, šuj, savieno detaļas līmējot un sastiprinot, loka, griež, veltnē, saplacina, izvelk un savieno detaļas, iegūst sev vēlamu formu no dažādiem materiāliem. Apgūst dažādas zīmēšanas un gleznošanas prasmes – krāsu jaukšanu, klāšanu un pludināšanu.
Veselības un fiziskās aktivitātes	Pārvar šķēršļus lienot, rāpojot, lecot, kāpjot, soļojot un skrienot, izvēloties situācijai atbilstošu veidu. Pārvietojas pa dažādām virsmām un notur līdzsvaru. Met, ripina un tver dažāda lieluma priekšmetus. Orientējas telpā pēc norādēm: augšā, lejā, pa labi, pa kreisi, uz priekšu, atpakaļ. Ievēro personisko higiēnu: mazgā rokas un ķermeni, tīra zobus.

2.4. Mācību satura plānošana pirmsskolā

Pedagogs plāno mācību satura apguvi laika posmam, ne īsākam par vienu mēnesi, ievērojot noteiktu plānošanas secību (skat. 16. attēlu):

- izvēlas lielo ideju atbilstoši bērnu vajadzībām, interesēm, aktuāliem notikumiem vai dabas norisēm;
- atbilstoši lielajai idejai formulē ziņu bērnam, ņemot vērā bērna vecumu un personības attīstības vajadzības;
- formulē sasniedzamos rezultātus vai darbības ieradumus, kas balstīti vērtībās, un caurviju prasmju apguvei;
- kopā ar bērnu izvirza tematu atbilstoši bērna interesēm un aktualitātēm sabiedrībā vai dabā;
- kopā ar citiem pedagogiem (mūzikas, sporta skolotājiem un citiem speciālistiem) plāno mācību saturu, atlasot no visu mācību jomu satura programmām sasniedzamos rezultātus, kuri piemēroti konkrētā temata apguvei;
- formulē konkrētus sasniedzamos rezultātus mēnesim, nedēļai, dienai, aktivitātei atbilstoši bērnu vajadzībām, interesēm un vides iespējām.

• **Lielā ideja**

• **Ziņa bērnam**

• **Sasniedzamais rezultāts/darbība ieradumu, caurviju prasmju apguvei**

• **Temats**

• **Visu mācību jomu sasniedzamie rezultāti**

• **Konkrētizēts (atvasinātais) sasniedzamais rezultāts mēnesim, nedēļai, dienai, aktivitātei**

16.attēls. Mācību satura plānošana pirmsskolā.

Pedagogs var brīvi izvēlēties plānošanas modeli, ietverot tajā iepriekšminētās daļas.

Plānošanas piemērs

Mācību gada sākumā, lai bērns apzinātos sevi kā personību, savu unikalitāti un iepazītu citus bērnus, pedagogs izvēlas lielo ideju **Kas es esmu?** un formulē ziņu, par kuru veidot bērnu izpratni, attīstīt prasmes un ieradumus. Atbilstoši lielajai ziņai formulē kompleksu sasniedzamo rezultātu: **radoši stāsta par sevi, savu pieredzi un interesēm**. Kopā ar bērniem pārrunājot un noskaidrojot, ko viņi par sevi var un vēlas uzzināt, vienojas par temata nosaukumu. Tas varētu būt, piemēram, **Es esmu es!** Saskaņā ar tematu pedagogs izvēlas bērna vecumam piemērotas apgūstamās caurviju prasmes un ieradumus un mācību jomu sasniedzamos rezultātus no mācību jomu satura. Tad pedagogs plāno, kā novērtēs bērna mācīšanās procesu un sasniedzamo rezultātu. Tālāk pedagogs jau konkrēti plāno mācību procesu sasniedzamā rezultāta apguvei visam laika posmam. Kad saplānots lielajai idejai un ziņai atbilstošs apgūstamais mācību saturs un mācību process, pedagogs plāno konkrētus bērnam sasniedzamos rezultātus **nedēļai**.

2.5. Bērnu sasniegumu vērtēšana pirmsskolā

Vērtēšana ir mācīšanās procesa sastāvdaļa, kurā vērtē bērna mācīšanās procesu, individuālos sasniegumus un rosina bērnu veikt pašvērtējumu. Vērtēšana ir atbalsta sniegšana un atbilstoša izaicinājuma piemērošana bērna spējām un interesēm.

Bērnu sasniegumu vērtēšanai izmanto nepārtrauktu formatīvo vērtēšanu un summatīvo vērtēšanu pirmsskolas izglītības apguves nobeigumā. Formatīvā vērtēšana notiek mācību procesā visas dienas garumā, novērojot, jautājot, klausoties, analizējot bērnu darbus, lai izzinātu, kā bērni visefektīvāk mācās, un lai uzlabotu mācīšanās procesu un bērnu individuālos sasniegumus, palīdzot bērnam ieraudzīt izaugsmes (attīstības) procesu sevī. Pirmsskolas izglītības apguves nobeigumā skolotājs novērtē bērna sasniegumus, izmantojot bērnu portfolio un bērna darbības novērojumus, apgūstot caurviju prasmes, ieradumus un mācību jomu pamatprasmes.

Bērnu darbības un sasniegumu vērtējumu veic aprakstoši (mutiski), vadoties pēc izvirzītā mērķa un sasniedzamajiem rezultātiem.

3. MĀCĪBU SATURS PAMATIZGLĪTĪBĀ

3.1. Pamatizglītības mērķi un uzdevumi

Pamatizglītības mērķis ir skolēni, kuri mācās ieinteresēti, atbildīgi un prasmīgi; līdzdarbojas sabiedrības dzīvē, sadarbojas, ir Latvijas patrioti; ir apguvuši zināšanu sabiedrībā pieprasītas pamatprasmis un caurviju prasmes; ir attīstījuši veselīga dzīvesveida ieradumus.

Pamatizglītība ir izglītības sistēmas kodols. Pamatizglītības pakāpē skolēns:

- rada pamatus turpmākajai izglītībai;

- iegūst mācīšanās un savas izaugsmes pieredzi atbildīgas un cieņpilnas attieksmes pret sevi, ģimeni, sabiedrību un valsti veidošanai;
- pamatizglītība ietver gatavību tālākai vidējai vispārējai vai profesionālajai izglītībai, kā arī ļauj skolēniem apzināties savas personiskās intereses un spējas mērķtiecīgai nākotnes veidošanai tālākā izglītībā.

Pamatizglītības mērķi skolēni sasniedz septiņās mācību jomās, attīstot zināšanas, izpratni un pamatprasmis, caurviju prasmes un veidojot ieradumus, kas pamatojas vērtībās. 5.tabulā parādīta mērķu struktūra katrā no mācību jomām.

5.tabula. Mērķi mācību jomās pamatizglītībā.

Mācību jomas	Mērķi mācību jomās
Valodu	Valodu pratība. Dzimtājā valodā saprot vecumam piemērotus literārus un informatīvus tekstus (tostarp digitālajā vidē), izprot valodas lomu personiskās un nacionālās identitātes veidošanā, izmanto mutvārdu un rakstu valodu noteiktās saziņas situācijās, izmanto lasītprasmi sevis emocionālai un intelektuālai bagātināšanai, kā arī citu priekšmetu apguvei; svešvalodas lieto kā starpkultūru saziņas līdzekli, mutvārdu un rakstveida saziņā izmantojot kontekstam atbilstošu vārdu krājumu un valodas struktūras.
Sociālā un pilsoniskā	Sociālā un pilsoniskā pratība. Domā un rīkojas kā atbildīgs sabiedrības pilsonis ar izkoptu nacionālo, vēsturisko un pilsonisko apziņu un izpratni par sabiedriskajiem procesiem; ir aktīvs darītājs, kurš apzinās savu rīcību un tās sekas; ir izveidojušies noturīgi sociālie ieradumi saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem, lai kopīgi risinātu daudzpakāpju problēmas, kas saistītas ar vietējās sabiedrības nākotni un ilgtspējīgu attīstību.
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Kultūras izpratne. Raksturo savu un kultūras piederību un vērtības; ir piedzīvojis daudzveidīgas tradīcijas, rituālus un svētkus; ir līdzdarbojies kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā; skaidro parādības, kas apliecina sabiedrības un kultūru daudzveidību un globalizācijas izpaušmes reālajā un digitālajā vidē; sadarbojas ar citu kultūru pārstāvjiem; novērtē sevi un savus vienaudžus kā kultūras notikumu auditorijas daļu. Pašizpaušme mākslā. Praktiski darbojas, iztēlojas un gūst prieku radošajā procesā; atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas dažādos mākslas veidos; vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpaušmes veidus; piedzīvo klātienē kultūras notikumus, gūstot emocionālo un estētisko pieredzi un attīstot personiskās kultūras vajadzības.
Dabaszinātņu	Dabaszinātniskā izpratība. Atpazīst, piedāvā un izvērtē skaidrojumus noteiktam dabas parādību klāstam; izmanto pētnieciskās prasmes problēmu risināšanā, nelielu pētījumu veikšanā; analizē un izvērtē datus, izsaka viedokli un argumentus dažādos veidos un secina no datiem; rīkojas atbildīgi apkārtējās vides saglabāšanā.
Matemātikas	Matemātiskā pratība. Daudzveidīgās dzīves situācijās, jēgpilni un rūpīgi lietojot matemātikas instrumentus, veic aprēķinus, apstrādā datus, lieto figūru īpašības; spriež vispārīgi un matemātiski modelē; problēmsituācijās izvēlas atbilstošu pieeju/stratēģiju, apzinās pierādījuma nepieciešamību un veido pamatotus spriedumus.
Tehnoloģiju	Tehnoloģiju (t.sk. digitālā) pratība. Spēj praktiski radīt sev un sabiedrībai vajadzīgus produktus un digitālus risinājumus, projektējot un konstruējot, izmantojot dažādus paņēmienus, darbarīkus un ierīces, t.sk. digitālās, izvēloties piemērotus materiālus un dizainu; ir ieguvis vienkārša tehnoloģiska procesa realizācijas un inženier-tehnisku problēmu risināšanas praktisku pieredzi; spēj droši, efektīvi un atbildīgi izmantot digitālās tehnoloģijas pašrealizācijai, komunikācijai, sadarbībai, līdzdalībai; veido ieradumu praktiskajā darbībā mērķtiecīgi un atbildīgi izmantot resursus.
Veselības un fiziskās aktivitātes	Veselība un drošumspēja. Praktizē veselīga dzīvesveida paradumus; atpazīt riskus nedrošās sadzīves situācijās un pieņemt lēmumu drošai un aktīvai rīcībai. Fiziskā pratība. Ir apguvis kustību pamatprasmis, atbildīgi iesaistās daudzveidīgās fiziskās aktivitātēs, kas veicina veselību un dzīvesprasmis, plāno un izvērtē jaunus un radošus fizisko aktivitāšu pasākumus, kas veicina garīgās un fiziskās spējas, demonstrē līderības un sadarbības prasmes, strādājot grupās vai komandā.

Katrā no mācību jomām un visās jomās kopā tiek attīstīta **pašizziņas un pašvadības prasība**. Skolēns apzinās un pārvalda savas emocijas, domas un uzvedību; izmanto savas stiprās puses un attīsta vājās; mērķtiecīgi izmanto domāšanas, emocionālo procesu un uzvedības regulēšanas paņēmienus un stratēģijas, lai sistemātiski orientētu sevi uz personisko (t. sk. mācību) un kopienas mērķu sasniegšanu un veiksmīgu darbību daudzveidīgās situācijās.

3.2. Mācību jomas, mācību priekšmeti un moduļi pamatizglītībā

Pamatizglītībā mācību saturs plānots septiņās mācību jomās. Katrā mācību jomā skolēns apgūst mācību priekšmetus un starppriekšmetu moduļus, kā parādīts 6. tabulā.

6.tabula. Mācību jomas un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.

Stundu skaits tiek plānots jomā kopā noteiktā izglītības posmā ik pa trim gadiem, formulējot sasniedzamos rezultātus bērniem un jauniešiem katra izglītības posma nobeigumā, – pirmsskolā sasniedzamie rezultāti formulēti atsevišķi katrai no trim pakāpēm – no pusotra līdz 3 gadiem, no 3 līdz 5 gadiem un no 5 līdz 6 gadiem; pamatizglītības pakāpē – no 1. līdz 3. klasei, no 4. līdz 6. klasei un no 7. līdz 9. klasei; un vispārējās vidējās izglītības pakāpē no 10. līdz 12. klasei. Saturs veidots, pieņemot, ka bērns uzsāks mācības 1. klasē sešu gadu vecumā.

7.tabulā norādīts nepieciešamais stundu skaits kopā katrā mācību jomā, parādot proporciju katrai jomai procentos no kopējā atļautā kontaktstundu skaita attiecīgajā vecumposmā.

7.tabula. Nepieciešamais stundu skaits mācību jomās un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.

3.3. Obligātais mācību saturs un pamatprasības tā apguvei pamatizglītībā

3.3.1. Valodu mācību joma

Apgūstot valodas pamatskolā, skolēns dzimtajā valodā saprot vecumam piemērotus literārus un informatīvus tekstus (tostarp digitālajā vidē), izprot valodas lomu personiskās un nacionālās identitātes veidošanā, izmanto mutvārdu un rakstu valodu noteiktās saziņas situācijās, izmanto lasītprasmi sevīs emocionālai un intelektuālai bagātināšanai, kā arī citu priekšmetu apguvei; svešvalodas lieto kā starpkultūru saziņas līdzekli, mutvārdu un rakstveida saziņā izmantojot kontekstam atbilstošu vārdu krājumu un valodas struktūras.

Daudzvalodu situācija Latvijā nosaka arī valodu apguves situāciju skolā. Bērniem ierodoties skolā, viņu valodu zināšanas ir atšķirīgas gan prasmes apguves līmeņu ziņā, gan valodu skaita ziņā. Bērniem var būt vairāk nekā viena dzimtā un/vai ģimenes valoda, bet visiem bērniem ir kopīga valsts valoda – latviešu valoda, kas nodrošina saziņu skolā un sabiedrībā. Bērniem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, valsts nodrošina iespēju apgūt dzimto valodu un kultūru, daļēji apgūstot mācību saturu vairākās mazākumtautību valodās. Tajā pašā laikā viņiem tiek nodrošināta iespēja apgūt latviešu valodu tādā līmenī, lai varētu to pilnvērtīgi lietot mācību procesā. Turklāt visi bērni pamatskolā apgūst arī vismaz vienu svešvalodu, bet vidusskolā – vismaz divas svešvalodas.

Dzimtās valodas apguves procesā apgūtās teksta lasīšanas un rakstīšanas prasmes mērķtiecīgi sagatavo skolēnu uztvert, apspriest un rakstīt tekstu veidus, kas nepieciešami mācību satura apguvei. Valodu prasības (īpaši tekstprasības) tiek attīstīta visās mācību jomās kopā.

Nākamajos divos attēlos (skat. 17. un 18. attēlu) ir parādīta mācību satura attīstība valodu jomā, apgūstot to latviešu valodā, mazākumtautību valodās un svešvalodās pēctecīgi no pirmsskolas līdz vidusskolas beigām. Katrā mācību posmā (pirmsskolas, 1.-3., 4.-6., 7.-9., 10.-12.) pieaug sarežģītības līmenis satura, valodas prasmju, saziņas stratēģiju un teksta žanru apguvē.

Latviešu valoda tiek apgūta no 1. līdz 12. klasei skolās ar latviešu mācībvalodu un skolās, kas īsteno mazākumtautību programmas. Visās skolās tiek nodrošināta līdzvērtīga latviešu valodas apguve neatkarīgi no tajās īstenotās izglītības programmas.

Mazākumtautību valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, tiek apgūta no 1. līdz 12. klasei.

Pirmo svešvalodu skolās ar latviešu mācību valodu un skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, skolēni mācās no 1. klases. Tā ir kāda no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, kuru skola nosaka atbilstoši savam nolikumam, ievērojot arī vecāku izteiktos priekšlikumus. Otrās svešvalodas apguvi skolās ar latviešu mācību valodu tiek plānots uzsākt jau no 4. klases.

17.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās ar latviešu mācību valodu.

18.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

8.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums valodu mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Saziņas nolūks kontekstā	Dzimtā valoda ir citu valodu apguves pamats, savukārt citas valodas palīdz labāk saprast dzimto valodu. Mēs sazināties klausoties, runājot, lasot un rakstot, lai uzzinātu ko jaunu, apmainītos ar informāciju, paustu emocijas un veidotu attiecības. Katrai saziņas situācijai ir konteksts, kas nosaka teksta saturu, formu un ietekmē noteiktu valodas līdzekļu izvēli.	latviešu valodā un mazākumtautību valodās ir ieinteresēts dzimtās valodas izzināšanā un jaunu valodu apguvē, attīstot spēju un prasmes dzīvot dažādu kultūru sabiedrībā; izsakās latviešu valodā precīzi un atbilstoši latviešu literārās valodas normām gan mutvārdu, gan rakstveida komunikācijā; pārliecinoši piedalās diskusijās, balstoties uz lasīto, redzēto, dzirdēto un pamatojot savu viedokli; svešvalodā saprot svarīgāko informāciju literārā valodā rakstītos un runātos tekstos, kas saistīti ar ģimeni, skolu un brīvo laiku; lielākoties spēj izmantot apgūstamo valodu saziņas situācijās, ceļojot pa vietām, kur runā šajā valodā;
Teksts un tekstveide	Teksta radīšana ir jēgpilns process, kura laikā autors izmanto savu un citu pieredzi, rada jaunu informāciju, plāno, veido, pilnveido un prezentē tekstu. Valoda un teksti mums palīdz izzināt un saprast pašiem sevi, apkārtējo vidi un kultūru.	latviešu valodā un mazākumtautību valodās apzinās savas intereses daiļliteratūras un informatīvo tekstu izvēlē, lasa ar sapratni un sasaistot ar savu un citu personisko pieredzi; jēgpilni klausās, lasa un raksta dažādu veidu tekstus drukātā un digitālā formātā, tos radoši izmanto sava snieguma veidošanā; iesaistās savu un citu tekstu radīšanas procesā, ievērojot tekstveides posmus un konstruktīvi sadarbojoties ar citiem, lai uzlabotu sniegumu; svešvalodā veido vienkāršu, saistītu tekstu par tuviem vai personiski interesējošiem tematiem; apraksta pieredzēto, notikumus, sapņus, cerības un centienus, īsi pamato un paskaidro savus uzskatus, ieceres;

Beidzot pamatskolu, visi skolēni:

- **Latviešu valodā** piedalās daudzveidīgās mutvārdu un rakstveida saziņas situācijās, virza un vada sarunu, izsaka un pamato savu viedokli, izmanto saziņas situācijai atbilstošu valodu, rakstīšanas stilu, daudzveidīgu vārdu krājumu, ievēro literārās valodas normas, izvērtē, atlasa un izmanto atbilstošus uzziņas avotus.
- **mazākumtautību valodā** orientējas valodas sistēmā; analizē valodas vienības pēc to nozīmes, formas un funkcijas; mērķtiecīgi izmanto valodas līdzekļus, lai identificētu, interpretētu un izteiktu daudzveidīgus faktus, viedokļus un idejas; efektīvi un sociāli atbildīgi komunicē atbilstoši saziņas situācijai;
- **svešvalodās** saprot literārajā valodā skaidros izteikumos formulētus tekstus par zināmiem tematiem, izmanto tos starpkultūru saziņā.

Valodas struktūra	Valodas ir sistēmiskas: skaņas un rakstzīmes veido vārdus, vārdi veido teikumus un izteikumus. Spēlējoties ar skaņām, vārdiem un teikumiem, mēs veidojam izpratni par valodu un tās uzbūvi.	latviešu valodā un mazākumtautību valodās apzinās valodu zināšanas kā pamatu pasaules izzināšanai, sevī emocionālai bagātināšanai, radošai pašizpaušmei un kā nozīmīgu savas identitātes daļu; izmanto dzimtās valodas un citu valodu zināšanas par skaņām, vārdiem un teikumiem, ievēro pareizrakstības normas; veidojot tekstu, izvēlas kontekstam un saziņas mērķim piemērotu leksiku un gramatiskās struktūras.

Detalizēti sasniedzamie rezultāti pamatizglītībā valodu mācību jomā – pielikumos ([dzimtā valoda](#), [svešvalodas](#), [mazākumtautību valodas](#) (ārējās saites)).

3.3.2. Sociālā un pilsoniskā mācību joma

Beidzot pamatskolu, skolēns domā un rīkojas kā atbildīgs sabiedrības pilsonis ar izkoptu nacionālo, vēsturisko un pilsonisko apziņu un izpratni par sabiedriskajiem procesiem; ir aktīvs darītājs, kurš apzinās savu rīcību un tās sekas; ir izveidojušies noturīgi sociālie ieradumi saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem, lai kopīgi risinātu daudzpakāpju problēmas, kas saistītas ar vietējās sabiedrības nākotni un ilgtspējīgu attīstību.

19.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā.

Sociālās un pilsoniskās jomas saturs ir cieši saistīts ar katra indivīda spējām saņemt sabiedrību un tajā notiekošos procesus, kā arī prasmi iekļauties un līdzdarboties tajā, tādējādi visā skolas laikā, sākot jau no pirmsskolas, liela nozīme ir sadarbības un līdzdalības caurviju prasmju attīstīšanai šajā jomā.

Apgūstot sociālās zinības un vēsturi pamatskolā, skolēns veido savu vēsturisko un pilsonisko apziņu, kā arī noturīgus sociālos ieradumus saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem. Skolēns attīsta un skaidro savu "es", vērojot un līdzdarbojoties tuvējās apkārtnes sociālajā vidē; pieņem sev un apkārtējiem ikdienas situācijās nozīmīgus lēmumus; pēta Latvijas valstij un sabiedrībai nozīmīgas **ekonomiskās, politiskās un sabiedriskās problēmas** tagadnes un pagātnes griezumā; iesaistās sabiedriskajos procesos un izvērtē savas rīcības sekas.

Pirmsskolas posmā skolēns ar organizētām un brīvām/patstāvīgām rotaļdarbībām gūst pirmo sadarbības, līdzdarbošanās pieredzi, veido savu "es" apziņu.

1.-6. klasē skolēni vienoti apgūst sociālās zinības – ekonomikas, politikas, tiesību, psiholoģijas un reliģijas pamatus un ievadu Latvijas vēsturē. Skolēni pēta sabiedriskos procesus tuvākajā apkārtnē un Latvijā, kā arī gūst pirmās vēstures pētniecības iemaņas, piemēram, atpazīst, salīdzina un novērtē vēstures avotus, apmeklē muzejus un vēsturiskajai apziņai nozīmīgas vietas. Pamatizglītības pakāpē 1.-3. klasē pēc vecāku izvēles skolēni var apgūt kristīgo mācību. Tas notiek ārpus laika, kas paredzēts obligātā satura apguvei. Kristīgās mācības saturs netiek mainīts.

7.-9. klases posmā skolēni apgūst sociālās zinības (ekonomiku, politiku, tiesības, psiholoģiju un reliģiju) un vienoti Latvijas un pasaules vēsturi. Sociālās zinībās skolēni pēta, analizē gan vietējo, gan globālo sabiedrību. Skaidro faktoros, kas ietekmē sabiedrības un indivīda labklājību. Latvijas un pasaules vēsturē, izmantojot vēstures pētniecības metodes, pēta un analizē valstu un sabiedrību pārmaiņas laika gaitā. Skolēni skaidro vēstures mantojuma nozīmi un piedalās tā saglabāšanā.

9.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Indivīds	Katrs cilvēks ir unikāls un vērtīgs.	reflektē par nacionālās un teritoriālās identitātes veidošanu un apliecina patriotismu priekšstatos un rīcībā;
Sabiedrība	Cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem. Indivīda rīcība, sadarbojoties ar citiem, veido sabiedrību.	sadarbojoties un līdzdarbojoties, rīkojas vietējās sabiedrības kopējā labuma interesēs; skaidro ģimenes nozīmi sabiedrībā; aizstāv savas un citu tiesības, publiski vēršas pret netaisnību; iesaistās sabiedriski nozīmīgu lēmumu pieņemšanā, skolas un vietējās kopienas līmenī;
Vara	Indivīdi veido pārvaldes institūcijas sabiedrības pastāvēšanai.	kritiski vērtē pārvaldes institūciju darbību, piedāvā konstruktīvus risinājumus un ieteikumus; vērtē un interpretē likumu un noteikumu nozīmi sabiedrībā; skaidro valstiskuma attīstību Latvijā un dažādas varas izpausmes laika gaitā;
Saimniecība	Resursi tiek iegūti, radīti un patērēti, cilvēkam strādājot. Cilvēki plāno pieejamo resursu izlietojumu.	efektīvi un ilgtspējīgi lieto pieejamos resursus un atbildīgi izturas pret apkārtējo vidi; skaidro savas iespējamās profesionālās intereses un iespējas; skaidro cilvēka saimniecisko darbību izvietojuma likumsakarības dažādos mērogos; skaidro iedzīvotāju skaita un sastāva izmaiņu cēloņsakarības, izvietojuma likumsakarības dažādos mērogos; gūst praktisku pieredzi uzņēmējdarbībā, piedaloties vietējas nozīmes uzņēmējdarbības pasākumos (skolas gadatirgi, skolēnu mācību uzņēmumi u.c.);
Laiks	Laiku var mērīt un plānot. Laika gaitā sabiedrība daudzveidīgu cēloņu ietekmē piedzīvo pārmaiņas.	ievēro pieklājību, toleranci un pašcieņu, ar izpratni par cilvēcīgumu un taisnīgumu diskutējot par svarīgiem vēstures notikumiem, politiskām problēmām vai sabiedriskām norisēm Latvijā un pasaulē; apmeklē muzejus un vēsturiskajai apziņai nozīmīgas vietas, skaidro vēstures mantojuma nozīmi un piedalās tā saglabāšanā; vērtē vēstures un citos informācijas avotos pieejamās informācijas ticamību; skaidro faktoros, kas laika gaitā ietekmē valsts un sabiedrības attīstību.

Detalizēti sasniedzamie rezultāti pamatizglītībā sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā – [pielikumā](#) (ārējā saite).

3.3.3. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma

Pamatskolu beidzot, pašizpaušmē mākslā skolēns praktiski darbojas, iztēlojas un gūst prieku radošajā procesā; atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas dažādos mākslas veidos; vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpaušmes veidus; piedzīvo klātienē kultūras notikumus, gūstot emocionālo un estētisko pieredzi un attīsta personiskās kultūras vajadzības.

Pamatskolu beidzot, kultūras izpratnē skolēns raksturo savu un kultūras pieredzi un vērtības; ir piedzīvojis daudzveidīgas tradīcijas, rituālus un svētkus; ir līdzdarbojies kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā; skaidro parādības, kas apliecina sabiedrības un kultūru daudzveidību un globalizācijas izpaušmes reālajā un digitālajā vidē; sadarbojas ar citu kultūru pārstāvjiem; novērtē sevi un savus vienaudžus kā kultūras notikumu auditorijas daļu.

Pamatskolā skolēns vizuālajā mākslā, mūzikā, literatūrā un drāmā:

atklāj un pilnveido savus radošos talantus, zināšanas, prasmes un tehnikas – mūzikā mūzikas klausīšanās, muzicēšanas, improvizācijas un komponēšanas procesā; drāmā balss tehnikas, kustību, žestu un mīmikas lietošanā daudzveidīgos kontekstos; vizuālajā mākslā attīsta vizuālo lasītprasmi mākslas uztveres, interpretācijas un jaunrades procesā; literatūrā ar augstvērtīgas literatūras palīdzību skolēni attīsta lasītprasmi, lasītprasmi un ētisko un estētisko vērtīborientāciju.

Obligātais mācību saturs kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā tiek apgūts pakāpeniski un secīgi. Pirmsskolā skolēns gūst pirmo pieredzi mākslā, praktiski darbojoties. Pamatskolā pieredze kļūst plašāka, attīstot prasmes un zināšanas par dažādiem mākslas veidiem, radošo procesu no idejas radīšanas līdz tās realizēšanai, daudzveidīgu radošo izpaušmju vērtēšanai un interpretēšanai kontekstā un veidojot ieradumu apmeklēt kultūras notikumus.

Īpaši pamatskolas sākumposmā būtiska ir visu mācību jomu skolotāju savstarpējā sadarbība. Pamatskolas nākamajos posmos cieša sadarbība tiek veidota ar sociālo un pilsonisko, valodu, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomām.

Mācību jomas ietvaros skolēns apgūst dažādas radošās domāšanas metodes, ko var pārnest mācīšanās procesā uz citām jomām un risinot reālās dzīves problēmsituācijas. Sadarbības caurvija tiek apgūta radošu projektu realizēšanas un kolektīvās muzicēšanas procesā. Pašvadības caurvijas aspektā īpaša uzmanība tiek pievērsta emociju paušanai un vadīšanai, personisko mērķu izvirzīšanai un realizēšanai.

20.attēls. Mācību satura attīstība kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

Pamatskolā ir iespējami vairāki mācību satura apguves organizācijas varianti – pamatskolas 1.-3. posmā mākslas jomas moduļi var tikt apgūti kā vienots mācību priekšmets, kura ietvaros tiek apgūts saturs vizuālajā mākslā, mūzikā un drāmā (kustību mākslā) vai 1.-6. (vai 1.-3. klases) posmā var veidot kopīgu moduli “Mūzika un drāma (kustību māksla)”, 4.-6. vai 7.-9. posmā var veidot kopīgu moduli “Literatūra un drāma”.

10.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā, pamatskolu beidzot.

Pašizpaušme mākslā

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Mākslas veidi	Katram mākslas veidam ir unikāli izteiksmes līdzekļi.	raksturo dažādus izteiksmes līdzekļus, izvērtē to kombinācijas iespējas un radošā darbībā lieto tos atbilstoši mērķim; lieto un ar piemēriem skaidro speciālos terminus;
Ideju radīšana	Ideju, emociju un viedokļa izpaušme pieprasa drosmi, pacietību, gatavību uzņemt riskus un vēlmi izmēģināt dažādas pieejas.	iedvesmojoties un iztēlojoties rada ideju un pamato to; izmanto dažādas radošās domāšanas metodes ideju radīšanā un precizēšanā; improvizē un interpretē darbu ar citu mākslas veidu izteiksmes līdzekļiem;
Praktiska darbošanās	Radīt, interpretēt un prezentēt mākslas darbu ir iespējams ar dažādiem materiāliem, tehnikām un tehnoloģijām.	mērķtiecīgi realizē ideju daudzveidīgās tehnikās un tehnoloģijās, prezentē to;
Vērtēšana un interpretācija	Mākslas darbā ietvertās idejas veidojas autoru, noteikta laikmeta un kultūras mijiedarbībā, un tās var radīt pārmaiņas apkārtējā vidē un sabiedrībā.	vērtē un interpretē daudzveidīgus radošās izpaušmes veidus sociālajā un kultūras kontekstā; saista radošajās izpaušmēs paustās idejas un vērtības ar savu pieredzi, uzklauša dažādus viedokļus;
Ētiskā un estētiskā pieredze	Mākslas darba piedzīvošana un analīze attīsta ētisko un estētisko izpratni, empātiju un veido dažādas pieredzes.	piedzīvo daudzveidīgus kultūras notikumus klātienē, reflektē par savu personisko mijiedarbību ar radošās izpaušmes veidiem;
Māksla kontekstā	Ar radošas darbības palīdzību cilvēks pauž un pēta savu identitāti, izprot un novērtē savus un citu pasaules uzskatus, tradīcijas, kultūras mantojumu un inovācijas.	pēta un raksturo radošās izpaušmes nozīmi cilvēka dzīvē; pamato savu unikālo pieredzi noteiktai dzīvesvidei un novērtē sevi kā kultūras mantojuma veidotāju.

Kultūras izpratne pamatizglītībā tiek apgūta kā starppriekšmetu modulis kopīgi kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, sociālajā un pilsoniskajā, valodu mācību jomā u.c.

10.tabula. Turpinājums.

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Identitāte un kultūras piederība	Apzinoties un izprotot kultūras piederību, veidojas individuālā, kopienas, tautas, valsts (nacionālā) identitāte.	raksturo savu un kultūras piederību un vērtības, ievēro tradīcijas un rituālus, kas pašam un ģimenei ir svarīgi;
Kultūras pazīmes	Iepazīstot un piedzīvojot mūsdienu kultūras artefaktus (kultūras fenomenus un procesus), vērtības, rituālus, svētkus, simbolus (to skaitā mitoloģiskos, reliģiskos), zīmes, varoņus, iespējams raksturot konkrētu kultūru.	ir piedzīvojis daudzveidīgus kultūras artefaktus, rituālus, un svētkus reālajā un digitālajā kultūras vidē, patstāvīgi attīsta un dažādo savas kultūras vajadzības;
Kultūras mantojums un tradīcijas	Kultūras mantojuma, tradīciju pārmantošana un pārradīšana jeb jaunrade notiek individuāli, kopienas, tautas un valsts līmenī.	ir līdzdarbojies kultūras mantojuma saglabāšanā un tradīciju pārmantošanā;

Kultūru daudzveidība un globalizācija	Apzinoties un iepazīstot kultūru daudzveidību un globalizācijas procesus, izprotot dažādu kultūru atšķirības un konfliktus, attīstās cieņa starpkultūru komunikācijā.	skaidro parādības, kas apliecina sabiedrības daudzveidību (kultūru, etnisko, reliģisko u.c.); reālajā un digitālajā, t.sk. mediju vidē novēro un salīdzina kultūras daudzveidības un globalizācijas izpausmes; sadarbojas ar citu kultūru pārstāvjiem; aicina ar cieņu izturēties pret cilvēkiem, kuru domāšana, vērtības un uzskati atšķiras; raksturo dažādu kultūru un to elementu ģeogrāfisko izvietojumu pasaulē, izmantojot dažādus informācijas avotus un modeļus;
Kultūras produkts un patēriņš	Attīstoties sabiedrības kultūras vajadzībām, veidojas kultūras produkta piedāvājums un pieprasījums, kultūra attīstās kā tautsaimniecības nozare.	iesācēja līmenī raksturo kultūras industrijas īpašo dabu un nozīmi tautsaimniecībā, novērtē sevi un savus vienaudžus kā kultūras notikumu auditorijas daļu.

Detalizēti sasniedzamie rezultāti pamatizglītībā kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā – pielikumos ([kultūras izpratne](#) un [kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā](#) (ārējās saites).

3.3.4. Dabaszinātņu mācību joma

Dabaszinātnēs skolēns izzina procesus un parādības dabā, izmantojot pētnieciskās prasmes pazīstamās un jaunās – autentiskās, kompleksās situācijās. Lai izvērtētu un iegūtu atbildes, izmantojot ticamus datus, iegūtās prasmes tiek darbinātas visu dabaszinātņu kontekstā un pārnestas uz reālām situācijām jebkurā cilvēku darbības jomā.

Skolēni apgūst ne tikai satura un procedurālās zināšanas, bet arī epistemoloģiskās zināšanas, pamatojot pētniecisko prasmju izmantošanu un atbildot uz jautājumu, kā zinātne rada jaunas zināšanas. Liekot lietā pētnieciskās prasmes dažādos kontekstos, skolēns mācās domāt, kā domā zinātnieks, gūst zinātniskas domāšanas kultūras pieredzi ne tikai mācību stundās, bet arī pieņemot pilsoniski atbildīgus lēmumus dažādās dzīves situācijās.

Beidzot pamatskolu, skolēns atpazīst, piedāvā un izvērtē skaidrojumus noteiktam dabas parādību klāstam; izmanto pētnieciskās prasmes problēmu risināšanā, nelielu pētījumu veikšanā; analizē un izvērtē datus, izsaka viedokli un argumentus dažādos veidos un secina no datiem; rīkojas atbildīgi apkārtējās vides saglabāšanā.

21.attēlā redzama mācību satura attīstība dabaszinātņu mācību jomā. Skolēns izzina dabu jau pirmsskolā, novērojot to un nosaucot konkrētus dabas objektus rotaļdarbībā un praktiski darbojoties. Vēlākajos posmos skolēns skaidro dabā notiekošos procesus un parādības, balstoties pierādījumos, kuri ir iegūti novērojot, mo-

delējot, eksperimentējot. Eksperimentālās un pētnieciskās prasmes pamatskolas posmā tiek attīstītas pakāpeniski, sākumā darbinot skolotāja piedāvātās stratēģijas, līdz skolēns patstāvīgi prot izvēlēties stratēģiju konkrēta mērķa sasniegšanai, risinot kompleksas, autentiskas dabaszinātniskas un tehnoloģiskas problēmas, veicot starpdisciplinārus pētnieciskos darbus.

21.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu jomā.

Mācību saturs dabaszinātņu jomā ir strukturēts četros moduļos: ķīmija, fizika, bioloģija un ģeogrāfija. 1.-6. klases posmā tie veido vienotu dabaszinību mācību priekšmetu, sākot ar 7. klasi, ir iespējams moduļus realizēt gan kā atsevišķus mācību priekšmetus, gan turpinot mācīt kā vienotu dabaszinību kursu, izvērtējot izglītības iestādes resursus un specifiku.

11.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums dabaszinātņu jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelements	Lielā ideja	Beidzot pamatskolu, skolēns
Viela	Viela ir veidota no mazām daļiņām.	modelējot un eksperimentējot skaidro apkārt esošās dabas parādības un procesus mācību, pazīstamās, jaunās un autentiskās situācijās, izmantojot dabaszinātņu likumsakarības un demonstrējot izpratni par:
Lauks	Objekts spēj ietekmēt citus objektus no attāluma.	vielu daļiņveida uzbūvi un pārvērtībām, to saistību ar vielas (materiālu) īpašībām un izmantošanu;
Kustība. Spēki	Objekta kustības izmaiņai ir nepieciešama rezultējošā spēka darbība.	fizikālo lauku, fizikāliem procesiem, viļņiem un to likumsakarībām un modeļiem, kuri tos apraksta;
Energija	Kopējās enerģijas daudzums Visumā ir nemainīgs, enerģija tikai pārvēršas no viena veida citā.	enerģijas pārvērtībām fizikālajos, ķīmiskajos un bioloģiskajos procesos;
Zeme	Zemes fiziskās iezīmes nosaka dabas procesu un cilvēka mijiedarbība.	cilvēka saimnieciskās darbības un dabas procesu mijiedarbību;
Saules sistēma	Saules sistēma ir ļoti maza daļa no Visuma.	Saules sistēmas un Visuma rašanos, attīstību un pastāvēšanas nosacījumiem;
Dzīvie organismi	Dzīvo organismu uzbūves un procesu pamatelements ir šūna.	dzīviem organismiem, saistību starp dzīvo organismu uzbūvi un funkcijām, organizēšanos ekosistēmās, iedzimstības nodošanas mehānismu un to ietekmi uz dzīvo organismu daudzveidību un saistību ar apkārtējo vidi;
Ekosistēma un mijiedarbība	Vidē esošie organismi veido sistēmas, kurās notiek vielu riņķojums un enerģijas plūsma.	
Ģenētika	Ģenētiskā informācija tiek nodota no vienas paaudzes otrai.	
Evolūcija	Evolūcija ir pamatā organismu daudzveidībai, to izdzīvošanai un izmiršanai.	
Zinātne	Zinātne pieņem, ka katram rezultātam ir viens vai vairāki iemesli.	izmanto pētnieciskās prasmes (jautājumu uzdošana, eksperimenta plānošana un veikšana, datu reģistrēšana un analīze, rezultātu izvērtēšana, kritiska, uz datiem balstīta secināšana) mācību, reālu un autentisku problēmu risināšanā, nelielu pētījumu veikšanā;
Zinātnes [pētnieciskais] process	Zinātniskie skaidrojumi, teorijas un modeļi vislabāk skaidro zināmus faktus konkrētajā laikā.	interpretē, analizē un izvērtē datus; izsaka un pamato viedokli; secina, balstoties datos; pieņem uz datiem balstītus lēmumus, izvērtējot to ētiskos, ekonomiskos un sociālos faktorus;
Zinātne un tehnoloģiju attīstība	Zinātne rada zināšanas, kas tiek izmantotas tehnoloģijās, lai radītu produktus cilvēku vajadzībām.	komunicē par dabaszinātniskiem jautājumiem, lietojot vienkāršu terminoloģiju; ir guvis pieredzi, iepazīstot ar dabaszinātnēm saistītu profesiju daudzveidību; rīkojas atbildīgi apkārtējās vides saglabāšanā atbilstoši ilgtspējīgās attīstības principiem.
Ētika un sabiedrība zinātnē	Zinātnes pielietojums reizēm saskaras ar ētisku, sociālu, ekonomisku un politisku ietekmi.	

Detalizēti sasniedzamie rezultāti pamatzglītībā dabaszinātņu mācību jomā – [pielikumā](#) (ārējā saite).

3.3.5. Matemātikas mācību joma

Beidzot pamatskolu, skolēns, daudzveidīgās dzīves situācijās jēgpilni un rūpīgi lietojot matemātikas *instrumentus*, veic aprēķinus, apstrādā datus, lieto figūru īpašības; spriež vispārīgi un matemātiski modelē; problēmsituācijās izvēlas atbilstošu pieeju/stratēģiju, apzinās pierādījuma nepieciešamību un veido pamatotus spriedumus.

22.attēls. Mācību satura attīstība matemātikas mācību jomā.

12.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums matemātikas mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Matemātikai raksturīgās stratēģijas un spriešana	Apzināta pieredze noteiktu stratēģiju lietošanā ļauj risināt problēmsituācijas. Vispārīgus apgalvojumus matemātikā pierāda – formulē spriedumus, kas nodrošina apgalvojumu patiesumu.	rīkojas situācijās, kurās nav vieglu, ātru risinājumu, un apzinās, ka atrisināt problēmu var dažādi; formulē jautājumus, veido vizualizāciju, spriež induktīvi un formulē pieņēmumus, lieto daudzveidīgas stratēģijas, veic visus problēmrisināšanas soļus – problēmas formulēšana vai izpratne, plānošana, risināšana, izvērtēšana; zina, ka vispārīgi apgalvojumi jāpierāda; pierāda vispārīgus apgalvojumus, formulējot atsevišķus spriedumus;
Skaitļi, darbības ar tiem	Skaitļa satura, sastāva un pieraksta/attēlojuma veidu izpratne veido skaitļu izjūtu, kas ļauj būt veiksmīgam aprēķinos. Darbības ar skaitļiem lieto, lai risinātu problēmas; katrai darbībai ar skaitļiem ir saturs/jēga, ko var raksturot vārdiski, modeļēt praktiski, vizualizēt, un katras darbības izpildi apraksta noteikti likumi/algoritmi.	reālus skaitļus jēgpilni lasa, klasificē, noapaļo, atliek uz skaitļu ass, izvēlas kontekstam atbilstošu attēlojuma veidu, izvērtē to lietojumu dzīves situācijās, medijos; skaidro un veic darbības un pārveidojumus ar reāliem skaitļiem, lietojot dažādus skaitļa pieraksta veidus, darbību īpašības, sakarības starp tām; apzināti pārbauda iegūtos rezultātus;
Algebras elementi, sakarības	Algebriskie modeļi (izteiksmes, vienādojumi, nevienādības) un funkcijas dzīves situācijas, sakarības starp lielumiem apraksta vispārīgi, kas ļauj efektīvāk risināt konkrētas problēmas. Risināt algebrisku modeli var, spriežot vai to ekvivalenti pārveidojot; pārveidojumus, kas nodrošina ekvivalenci, apraksta noteikti likumi/algoritmi.	raksturojot saviem vārdiem, formulējot jautājumus, demonstrē izpratni par dzīves situāciju kopumā un modelē to ar pirmās vai otrās pakāpes algebriskām izteiksmēm, vienādojumiem, nevienādībām un proporcijām; izvērtē matemātiski iegūtā atrisinājuma atbilstību kontekstam; dzīves situāciju modelē kā funkciju grafiski; nolasa informāciju, raksturo procesu pēc tā grafiskā attēla; zīmē, t.sk. ar digitāliem rīkiem, funkciju grafikus; raksturo funkciju īpašības pēc to grafikiem; veic darbības ar monomiem un polinomiem, sadala polinomus reizinātājos, lieto pakāpju īpašības; atrisina lineāru vienādojumu, to sistēmu, kvadrātvienādojumu, aprēķina proporcijas nezināmo locekli, atrisina lineāru nevienādību, to sistēmu un kvadrātnevienādību; skaidro veiktos pārveidojumus;
Figūras (plaknes figūras un telpiski ķermeņi)	Figūru attēlošana un attēlu lasīšana, pārveidošana, veidošana no citām figūrām, sadalīšana citās figūrās veido telpas un formu izjūtu, kas nepieciešama praktiskā un radošā darbībā. Figūrām piemīt īpašības; izpratne par tām palīdz risināt problēmas (t.sk. praktiskas), formulēt vispārīgus secinājumus. Lielumi figūras un to elementus raksturo skaitliski, kas ļauj spriest par konkrētām figūrām/ objektiem, formulēt vispārīgus secinājumus.	atpazīst, zīmē, konstruē figūras; veido jaunas figūras, savietojot vai dalot daļās dotās figūras; modelē to novietojumu plaknē vai telpā, veic plaknes figūru geometriskos pārveidojumus; pēta, raksturo figūru īpašības; klasificē, definē figūras; lieto plaknes figūru un to elementu īpašības, plaknes figūru vienādību, trijstūru līdzību sadzīvīskos un matemātiskos kontekstos; nosaka aptuvenās, aprēķina precīzās lielumu skaitliskās vērtības, lietojot lielumu īpašības, figūru un to elementu īpašības, jēgpilni lasot un lietojot formulas;

Dati, statistikas elementi	Datus par kādu objektu, situāciju, procesu iegūst, organizē, prezentē, analizē, lai iegūtu pamatotus secinājumus. Varbūtība skaitliski raksturo kāda notikuma iespēju realizēties, kas ļauj to prognozēt. Mērīšana ir salīdzināšana ar etalonu; katram mērījumam ir noteikta precizitāte.	ieinteresēti izvēlas pētījuma mērķi; plāno pētījuma gaitu, situācijai piemērotākos rīkus; iegūst, apkopo, organizē, analizē datus, lietojot datu kopas vidējos lielumus, formulē datus balstītus secinājumus; prezentē savu pētījumu; skaidro, ko raksturo varbūtība, aprēķina tās skaitlisko vērtību; formulē pieredzē balstītu pieņēmumu par varbūtības skaitlisko vērtību; nosaka gadījuma notikumu skaitu, veidojot kombinatoriskus spriedumus, un veic aprēķinus, balsoties uz tiem; skaidro, ko nozīmē mērīt, kā pāriet no vienas mērvienības uz citu, kā veidojas saliktās mērvienības; izvērtē, ar kādu precizitāti veicami mērījumi, izvēlas mērvienības, plāno mērījumu gaitu.

Detalizēti sasniedzamie rezultāti pamatizglītībā matemātikas mācību jomā – [pielikumā](#) (ārējā saite).

3.3.6. Tehnoloģiju joma

Tehnoloģiju jomā skolēns iepazīst dažādus aspektus, kā pasaulē rodas lietas (produkti), tās izgatavojot ar rokām, instrumentiem, ierīcēm, iekārtām vai automatizēti. Pamatskolas laikā skolēns gūst tehnoloģiju progresu praktisku pieredzi, iesaistoties lietu (produktu) un digitālu risinājumu tapšanā un realizēšanā, mācoties domāt un darīt kā amatnieks, dizainers, inženieris, programmētājs.

Beidzot pamatskolu, skolēns spēj praktiski radīt sev un sabiedrībai vajadzīgus produktus un digitālus risinājumus, projektējot un konstruējot, izmantojot dažādus paņēmienus, darbarīkus un ierīces, t.sk. digitālās, izvēloties piemērotus materiālus un dizainu; ir ieguvis vienkārša tehnoloģiska procesa realizācijas un inženiertehniskā problēmu risināšanas praktisku pieredzi; spēj droši, efektīvi un atbildīgi izmantot digitālās tehnoloģijas pašrealizācijai, komunikācijai, sadarbībai, līdzdalībai; veido ieradumu praktiskajā darbībā mērķtiecīgi un atbildīgi izmantot resursus.

23.attēlā redzama mācību satura attīstība tehnoloģiju mācību jomā. Pirmsskolā un pamatskolas sākuma posmā skolēni daudz strādā ar rokām, praktiski izgatavojot objektus no dažādiem materiāliem, pārbaudot praksē to pamatīpašības; apgūst pirmos algoritmiskās domāšanas elementus spēļu veidā; iepazīst vienkāršākās datorlietotnes, kas nepieciešamas citu mācību priekšmetu apguvei. 4.-6. klases posmā skolēni praktiski projektē un rada vienkāršus produktus (lietas), modeļus, objektus; strādājot ar ierīcēm un vienkāršām iekārtām; izzina to uzbūvi un funkcijas; apgūst dažādas tehnikas (stratēģijas), t.sk. digitālās, darbā ar dažādiem materiāliem; turpina attīstīt digitālo prātību.

23.attēls. Mācību satura attīstība tehnoloģiju mācību jomā.

7.-9. klases posmā īpaši svarīgi ir dot iespēju skolēniem, praktiski veidojot vienkāršas ierīces un mehānismus, gūt vienkāršu inženiertehnisko un tehnoloģisko problēmu risināšanas pieredzi; iepazīt automatizētu iekārtu darbību; praktiski projektēt, izgatavot, izvērtēt un realizēt lietas (produktus), atbildīgi izvēloties atbilstošus materiālus, kombinējot dažādas tehnikas.

Mācību saturs tehnoloģiju jomā ir strukturēts trijos moduļos: datorika, dizains un tehnoloģijas un inženierzinības. 1.-3. klases posmā tie var tikt integrēti kopā ar citiem mācību priekšmetiem vai mācīti kā vienots tehnoloģiju mācību priekšmets. Sākot ar 4. klasi, moduļi var tikt realizēti gan kā vienots tehnoloģiju mācību priekšmets, gan integrēti citos mācību priekšmetos vai mācīti atsevišķi. Īpaši 1.-6. klases posmā mācību saturs tiek apgūts ciešā saistībā ar dabaszinībām un matemātiku.

13.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums tehnoloģiju mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelementi	Lielā ideja	Beidzot pamatskolu, skolēns
Resursu izmantošana	Izpratne par resursu rašanos, to ierobežotību un resursu mērķtiecīga, saudzīga, pārdomāta izmantošana praktiskajā darbībā – sabiedrības ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai.	apzinās resursu racionālas izmantošanas nepieciešamību; materiālu izvēles nosacījumus sava izstrādājuma radīšanai un realizēšanai; droši strādā, izmantojot dažādus instrumentus;
Ideju radīšana un projektēšana	Radīt, interpretēt un prezentēt produktus ir iespējams ar dažādiem materiāliem, tehnikām un tehnoloģijām.	izmanto dažādus ierosmes avotus, daudzveidīgas metodes savu ideju radīšanā un analizē; salīdzina, analizē, izvērtē idejas un to risinājumus, piedāvā savu variantu, veidojot maketu vai modeli, prototipu, t.sk. digitālo; prognozē savas idejas praktisko lietojumu;
Produktu izgatavošana	Produkti tiek projektēti, veidoti, ražoti un izplatīti atbilstoši cilvēku vajadzībām vai vēlmēm.	spēj praktiski radīt cilvēkiem (sabiedrībai vai sev) vajadzīgus produktus, izvēloties piemērotus materiālus, atbilstošus paņēmienus un tehnoloģijas (koka, tekstila, metāla, ēdiena u.c.); projektējot un konstruējot – ar instrumentiem, ierīcēm, t.sk. digitālām; izvērtēt, uzlabot un prezentēt radīto produktu atbilstošā veidā; kā ieradumam veidojoties mērķtiecīgai un atbildīgai resursu izmantošanai praktiskajā darbībā;
Tehnoloģiju progress jeb kā rodas tehnoloģiskas zināšanas	Zinātne rada zināšanas, kas tiek izmantotas tehnoloģijās, lai radītu produktus cilvēku vajadzībām.	rada vienkāršus modeļus un prototipus vienkāršu mehānismu un iekārtu (elektromehānikas, būvniecības, elektronikas u.c.) darbībai, skaidrojot to uzbūvi un lomu svarīgāko funkciju īstenošanā; ir ieguvis inženiertehniskās problēmrisināšanas un vienkārša tehnoloģiska procesa (un tehnoloģiju progresā) praktisku pieredzi, izgatavojot konkrētu produktu un darbinot vienkāršas automatizētas ierīces un iekārtas; spēj uzņemties riskus, būt inovatīvs un uzņēmīgs;
Programmavadāmās ierīces un to pārvaldīšana	Eksistē daudzas un dažādas programmvadāmās ierīces, no kurām var izvēlēties atbilstošākās mērķa sasniegšanai, tās efektīvi pārvaldot.	zina programmvadāmo ierīču galvenās sastāvdaļas, to funkcijas, izvēlas ierīces atbilstoši mērķim; efektīvi lieto programmvadāmās ierīces un to lietotāja saskarnes; organizē savu darbu ar programmvadāmo ierīci.
	Ikvienam informācijas sabiedrības pārstāvim ir nepieciešamas sistēmiskas prasmes digitālas informācijas iegūšanai, izvērtēšanai, apstrādei, prezentēšanai un pārraidei, izmantojot piemērotākās digitālās tehnoloģijas, zināmās un jaunās situācijās.	efektīvi un sistēmiski iegūst, apstrādā, kritiski izvērtē, prezentē un pārraida digitālu informāciju daudzveidīgos formātos, zināmās un jaunās situācijās;
	Lieto programmvadāmās ierīces droši sev un citiem, aizsargājot datus, ievērojot sabiedrībā pieņemtās normas un noteikumus, kā arī izvērtējot virtuālās vides iespējas un riskus, jo draudī nav tiešā veidā saskatāmi.	lieto programmvadāmās ierīces droši sev un citiem, apzināti aizsargājot personu datus un ievērojot citu personu tiesības;
Algoritmi un program-mēšana	Algoritmus var saskatīt un veidot gan ikdienai, gan programmvadāmām ierīcēm, kur programmatūra tiek veidota atbilstoši mērķim, ievērojot visus programmatūras izstrādes un ieviešanas posmus.	saskata, pieraksta dažādos veidos un izveido jaunus algoritmus ikdienas un mācību situācijās; analizē informāciju, plāno, projektē, sastāda algoritmu, pieraksta un testē programmu izvēlētajā programmēšanas valodā, prezentē izveidoto programmatūru.

Detalizēti sasniegtie rezultāti pamatizglītībā tehnoloģiju mācību jomā – [pielikumā](#) (ārējā saite).

3.3.7. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma

Pamatskolu beidzot, skolēns praktizē veselīga dzīvesveida paradumus; atpazīt riskus nedrošās sadzīves situācijās un pieņemt lēmumu drošai un aktīvai rīcībai.

Pamatskolu beidzot, skolēns ir apguvis kustību pamatprasmes, atbildīgi iesaistās daudzveidīgās fiziskās aktivitātēs, kas veicina veselību un dzīvesprasmes, plāno un izvērtē jaunus un radošus fizisko aktivitāšu pasākumus, kas veicina garīgās un fiziskās spējas, demonstrē līderības un sadarbības prasmes, strādājot grupās vai komandā.

Veselības pratību, drošumspēju un fizisko pratību skolēni attīsta sportā, veselības un drošības starppriekšmetu moduļos, kā arī pārējās mācību jomās.

Skolēna aktīva iesaistīšanās veselību veicinošas vides veidošanā savas ģimenes un kopienas ietvaros, veselību veicinošu paradumu īstenošana ikdienā ir rezultāts, kuru iespējams sasniegt, ne vien apgūstot veselības moduli mācību saturā, bet arī mērķtiecīgi un regulāri īstenojot daudzveidīgas sistemātiskas fiziskās aktivitātes, ar daudzveidīgiem vingrinājumiem attīstot fiziskās spējas atbilstoši individuālai gatavībai, pakāpeniski attīstot dziļāku izpratni par veselīga dzīvesveida nepieciešamību, attīstot drošumspēju.

Mācību saturs sportā veidots tā, lai skolēns pakāpeniski, sākot no pirmsskolas, apgūtu dažādas pamatkustības un attīstītu savas fiziskās spējas, veidotu izpratni, kā šo kustību veikšana ir saistīta ar viņa organisma uzbūvi, kādas kustības individuāli viņam ir piemērotākas veselības uzturēšanai; kā, apgūstot pamatkustības, rīkoties droši un pārliecinoši; lai skolēns atpazīstu riskus (bīstamību, nedrošu rīcību) un adekvāti un droši rīkotos jebkurā dzīves situācijā, t.sk. ārkārtas situācijā.

24.attēls. Mācību satura attīstība veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā.

Jau pirmsskolā bērni rotaļdarbībā apgūst pamatkustības (soļošanu un skriešanu, lēkšanu, mešanu un tveršanu, ripināšanu, velšanos, rāpošanu, līšanu, kāpšanu) fiziskajās aktivitātēs un ar veselību un drošību saistītus ieradumus (personiskā higiēna, drošības noteikumu ievērošana savas dzīves vidēs).

Apgūstot daudzveidīgu prasmju spēles un cita veida fiziskās aktivitātes, skolēni mazina riskantas uzvedības izpausmes, sekmē spēju tikt galā ar emocijām, stresu un īsteno veselību veicinošus pasākumus skolā un kopienā, regulārām fiziskajām aktivitātēm kļūstot par ieradumu un vienu no galvenajiem veselību veicinošajiem faktoriem.

14.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Struktūrelementi	Lielās idejas	Beidzot pamatskolu, skolēns
Sports		
Pamatkustības	Kustību aktivitātēm ir unikāla valoda, jo tās reizē iedarbojas uz ķermeni un domāšanu, vienlaikus notiek katra izglītojamā personalizēts izglītības process.	ar prieku ir apguvis dzīvei nepieciešamās pamatkustības (soļošanu un skriešanu; lēkšanu; mešanu un tveršanu, ripināšanu; veļanos, rāpošanu un līšanu; kāpšanu). Kombinē un savieno pamatkustības, mainot izpildes nosacījumus;
Pamatkustības daudzveidīgās fiziskās aktivitātēs	Daudzveidīgās sistemātiskās fiziskās aktivitātes sekmē veselīga dzīvesveida ieradumus un katra indivīda izpratni par tā nepieciešamību.	pielieto apgūtās pamatkustības atšķirīgās spēlēs, dažādās vidēs un modelē to variācijas;
Fiziskās aktivitātes – fiziskās sagatavotības sekmēšanai	Fiziskās aktivitātes pielietojot katram vecumam atbilstošu dozējumu, sekmē koordinācijas, ātruma, aerobās un anaerobās izturības un spēka spējas veselības sekmēšanai.	ar daudzveidīgiem vingrinājumiem attīsta fiziskās spējas atbilstoši individuālai gatavībai un veselības sekmēšanai;
Veselība		
Veselīga augšana un attīstība	Cilvēks aug un attīstās fiziski, psihiski un sociāli visas dzīves garumā.	pārzina personiskās fiziskās un psihiskās pārmaiņas, organismam pieaugot, kā arī sociālās izmaiņas, cilvēkam attīstoties;
Veselību veicinoši un kaitīgi faktori, slimību profilakse	Veselību ietekmē ikdienā īstenotie paradumi, katrs pats ir atbildīgs par saviem paradumiem.	praktizē veselību veicinošu un slimības preventējošu uzvedību/paradumus;
Veselība kopienas, sabiedrības, vides kontekstā	Veselību ietekmē fiziskā, dabas un sociāli psiholoģiskā vide, kurā cilvēks dzīvo.	aktīvi iesaistās veselību veicinošas vides veidošanā savas ģimenes un kopienas ietvaros;
Drošība		
Drošība dažādās ikdienas dzīves vidēs	Atpazīstu riskus (bīstamību, nedrošu rīcību), padomā (kaut dažas sekundes) un rīkojas droši jebkurā dzīves situācijā.	atpazīst riskus nedrošās sadzīves situācijās un pieņem lēmumu drošai un aktīvai rīcībai; identificē riskantu uzvedību, kuras rezultātā var gūt traumas;
Dabas un tehnogēnās katastrofas	Gan Latvijā, gan pasaulē iespējami dažādi katastrofu veidi. Lai spētu adekvāti rīkoties, ikvienam ir jāspēj atrast informāciju par iespējamiem katastrofu veidiem un atbilstošu rīcību dzīvesvietā un pasaulē.	skaidro dabas katastrofu attīstības mehānismus un pārzina dabas katastrofu veidus Latvijā;
Sabiedriskās nekārtības, terora akti un iekšējie nemieri	Pieaugot ārkārtas situāciju skaitam dažādās pasaules valstīs, zināšanas un prasmes, kā rīkoties, nejauši atrodoties terora akta vai masu nekārtību vietā, var glābt dzīvību.	adekvāti rīkojas, ja atrodas vietā, kur tiek īstenots terorakts vai pastāv tā draudi;
Pirmā palīdzība dzīvībai kritiskās situācijās	Ja ir noticis nelaimes gadījums vai kādam pēkšņi strauji pasliktinājies veselības stāvoklis, nepieciešams sniegt pirmo palīdzību līdz brīdim, kad ierodas neatliekamā medicīniskā palīdzība.	sniedz pirmo palīdzību vienkāršu traumu gadījumos un pārzina lietotnes, kas palīdz izsaukt palīdzības dienestus.

Detalizēti sasniegtie rezultāti pamatizglītībā veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā – pielikumā [veselība un fiziskā aktivitāte](#), [cilvēkdrošība](#) (ārējās saites):

3.4. Skolēnu sasniegumu vērtēšana pamatizglītībā

Vērtēšanas mērķi

Atbilstoši mērķim skolēnu sasniegumu vērtēšanai izmantojama **formatīvā** vērtēšana jeb vērtēšana, lai mācītos:

- nepārtraukta **ikdienas vērtēšana** ir mācību procesa sastāvdaļa, kas nodrošina atgriezenisko saiti, palīdz veidot uz datiem balstītus spriedumus. Tās mērķis ir palīdzēt skolotājam uzlabot mācīšanu un skolēnam – mācīšanos un sniegumu. Ikdienas vērtēšanu īsteno skolotājs un skolēni partnerībā. Skolēnam ir skaidri snieguma kritēriji ikdienas mācību procesā. Skolēns regulāri un sistemātiski visos mācību priekšmetos mācās izvērtēt savu darbu atbilstoši snieguma līmeņu aprakstiem, sekot progresam atbilstoši izvirzītajiem mērķiem;
- periodiska **diagnosticējoša vērtēšana**, lai konstatētu atsevišķu mācību saturu vienību (temata, mācību priekšmeta vai moduļa) apguvi, konkrētu prasmju apguvi un noteiktu skolēnu mācīšanās vajadzības turpmākās mācīšanās plānošanai. Diagnosticējošo vērtēšanu īsteno skolotājs, veidojot savus un/vai izmantojot citu autoru izstrādātus diagnosticējošos darbus (rakstiskus, mutvārdu, kombinētus). VISC veido diagnosticējošus darbus pamatizglītības mērķu progresa mērīšanai. Diagnosticējošam darbam jāklūst par skolas un skolotāja instrumentu. Dažādos vecumposmos tiek piedāvāti diagnostikas darbi, lai redzētu, kā skolām kopumā izdodas mērot ceļu uz kompleksu sasniedzamo rezultātu skolēnam;

summatīvā vērtēšana, lai novērtētu un dokumentētu skolēna mācīšanās rezultātu kāda mācīšanās posma (temata, kursa, moduļa, mācību gada, izglītības posma u.c.) noslēgumā. Summatīvo vērtēšanu veic skolotājs, izmantojot nobeiguma pārbaudes darbu, skolēna portfolio, skolēna darbības novērojumus u.c. formas, kas dod iespēju skolēnam demonstrēt apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes darbībā uzdevumos (t.sk. autentiskās situācijās – reālā darbībā), kuros sniegumu var demonstrēt visos kognitīvās darbības līmeņos. Nobeiguma pārbaudes darbu saturu un apjomu reglamentē skolas nolikums un izstrādāta kārtība mācību sasniegumu vērtēšanai.

Vērtējuma izteikšana

Gan formatīvajā, gan summatīvajā vērtēšanā, vērtējot kompleksas prasmes, vērtējuma izlikšanai izmantojami skolēnu snieguma līmeņu apraksti pret konkrēto mērāmo sasniedzamo rezultātu.

Skolēnu sasniegumu vērtēšanā tiek izmantots pozitīvo sasniegumu summēšanas princips.

Mācību gada noslēgumā skolēns saņem mācību sasniegumu vērtējumu, kas raksturo izglītības programmā (beidzot 3., 6., un 9. klasi – standartā) noteikto lietpratības (zināšanu un prasmju) apguves līmeni.

Vērtējums var tikt izteikts aprakstoši vai pārveidojot to ballēs pēc skolas izvēles, izmantojot 10 ballu skalu. Skola var arī izvēlēties kombinētu vērtēšanu – daļu mācību sasniegumu vērtēt aprakstoši, daļu ballēs. Gadījumos, kad bērns maina skolu, iestādei jānodrošina aprakstošā vērtējuma pārveidošana 10 ballu skalā.

Pirmsskolā un 1.-3. klasē vērtējums, arī summatīvais vērtējums mācību gada noslēgumā, tiek izteikts aprakstoši.

Gala vērtējumu semestrī veido vērtējums dažādu formu pārbaudes darbos (kontroldarbi, projektu darbi, praktiskie darbi, portfolio u.c.). To skaitu nosaka skolas noteiktā mācību sasniegumu vērtēšanas kārtība.

Par diagnosticējošiem darbiem skolēns nesaņem vērtējumu ballēs.

Pamatizglītības noslēgumā skolēnam jākārtos valsts pārbaudes darbi, kuru mērķis ir mērīt un dokumentēt skolēna mācīšanās rezultātu, lai iegūtu apliecinājumu par izglītības standartā noteikto pamatprasību obligātā mācību satura apguvei līmeni kopumā un jo īpaši: latviešu valodā, vēsturē, matemātikā un svešvalodā.

Valsts pārbaudes darbu forma pamatprasību mācību satura apguves, kas ietver zināšanas, izpratni un pamatprasmes mācību jomās, caurviju prasmes un ieradumus, līmeņa noteikšanai var būt kombinēts pārbaudes darbs un/vai eksāmens. Valsts pārbaudes darba neatņemama sastāvdaļa ir mācību gada laikā veikts projekta darbs.

4. IZGLĪTĪBAS SATURA PLĀNOŠANAS PRINCĪPI VIDĒJĀ IZGLĪTĪBĀ

4.1. Pamatojums, mērķis un struktūra

Vispārējā vidējā izglītība ir daļa no mūžizglītības procesa. Vidējās izglītības pakāpē jaunieši sagatavojas izglītības turpināšanai augstskolā un/vai savai profesionālajai darbībai, apzinās savas personiskās spējas un intereses mērķtiecīgai profesionālās un personiskās nākotnes veidošanai, turpina iegūt mācīšanās un savas izaugsmes pieredzi atbildīgas un cieņpilnas attieksmes pret sevi, ģimeni, sabiedrību un valsti veidošanai.

Pašreizējā izglītības satura organizācija vidējās izglītības pakāpē, kur skolēniem ir liels skaits mācību priekšmetu, taču ar relatīvi mazu stundu skaitu katram, un viņi izvēlas vienu no četrām izglītības programmām (humanitārā un sociālā; matemātikas, dabaszinību un tehnikas; vispārīgā vai profesionāli orientētā virziena) ar nelielām variācijām starp tām, ir nepilnīgs, jo:

- pārkāpums liels skaits mācību priekšmetu nedod iespējas skolēniem iedziļināties, pamatīgi attīstot sekmīgai personiskajai un profesionālajai dzīvei nepieciešamās prasmes, veidojot izpratni. Tas jo īpaši aktuāli ir profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem, kuriem tiek piedāvāts nepietiekams stundu skaits vispārīgā priekšmetos pilnvērtīgai vispārējās izglītības ieguvei, lai gan visi audzēkņi 12. klasē kārto vienādus valsts pārbaudījumus;
- lielais obligāto mācību priekšmetu īpatsvars, ko vienādā mērā apgūst visi jaunieši, ierobežo viņu iespējas laikus atklāt un attīstīt savas intereses, padziļināti apgūstot kādu no jomām;
- Latvijas vispārējo vidējo izglītību ieguvušie jaunieši ir ierobežotas iespējas iestāties labākajās pasaules augstskolās, jo viņi nav pietiekami dziļi mācījušies profilējošos priekšmetus. Tas ir tādēļ, ka viņiem piedāvā apgūt nelielā apjomā lielu skaitu mācību priekšmetu, kurus tāpēc nav iespējams apgūt pamatīgi.

Ņemot vērā šos apsvērumus un veicot rūpīgu agrāko Latvijas vispārējās vidējās izglītības modeļu analīzi un pētot labāko pasaules izglītības sistēmu pieredzi, piedāvājam izvērtēšanai pilnveidotus izglītības satura plānošanas principus vidējā izglītībā, ilustrējot tos ar sasniedzamo rezultātu piemēriem vairākās mācību jomās.

Vidējās izglītības pakāpes loma ir **individualizēta iedziļināšanās** atbilstoši jauniešu interesēm un nākotnes mērķiem, vispirms vēlreiz padziļinot un vispārinot pamatzglītībā apgūto (10./11. klase), tad mācoties dziļāk, šaurākā mācību jomu lokā (11./12. klase).

Piedāvājam tādus izglītības satura plānošanas principus vidējās izglītības pakāpē, kas dotu iespēju skolēniem iedziļināties un specializēties, samazinot apgūstamo mācību priekšmetu skaitu, bet apgūstot tos padziļināti un atbilstoši savām interesēm un nākotnes iecerēm.

Pamatzglītības pakāpē mācību saturu apguve tiek plānota vienoti visiem skolēniem. Vidējās izglītības pakāpē saturu mācību jomās ir iespējams apgūt trīs līmeņos: pamata, optimālajā un augstākajā līmenī.

- **Pamatlīmenī** mācību saturs ir vidējās izglītības pakāpē obligāti apgūstamā katras mācību jomas satura daļa ikviena mācību priekšmeta vai moduļa sastāvā katrā izglītības programmā. Piemēram, kodolsaturs dabaszinātņu jomā tiek iekļauts mācību priekšmeta "dabaszinības" saturā vai veidojot vispārējās izglītības mācību priekšmetu saturu profesionālās izglītības programmām u.c. Tā ir neatņemama mācību satura daļa pamatlīmenī, apgūstot mācību priekšmetus "fizika", "ķīmija" u.c.
- **Optimālajā** līmenī mācību saturs ir mācību jomas satura daļa, kas ir pietiekama izglītības turpināšanai augstskolā.
- **Augstākajā līmenī** mācību saturs ir padziļināts un paplašināts, un ir nepieciešams izglītības turpināšanai noteikta profila augstskolās vai studiju programmās.

25.attēlā parādīti katrā mācību jomā iespējamie mācību priekšmeti vidējās izglītības pakāpē pa līmeņiem. Papildus šiem priekšmetiem skolas var piedāvāt savus izvēles priekšmetus vai moduljus. Kā redzams tabulā, skolēni sasniedzamos rezultātus mācību jomās katrā līmenī apgūst secīgi, nākamais līmenis tiek attīstīts uz iepriekšējā bāzes.

25.attēls. Mācību jomas un priekšmeti trīs apguves līmeņos vispārējās vidējās izglītības pakāpē.

Skolēni vispirms nostiprina, vispārina un paplašina pamatzglītībā iegūto izpratni un prasmes, apgūstot vispusīgu mācību priekšmetu loku pamatlīmenī, ko lielākais vairums skolēnu mācīsies 10./11. klasē, tad turpina mācīties šaurāku mā-

cību priekšmetu loku atbilstoši savām interesēm, kurus tālāk mācās padziļināti 11./12. klasē līdz optimālajam vai augstākajam līmenim.

Mērķtiecīga individualizēta izvēle būtu nepieciešama, jau sākot no 10. klases, izvēloties, kurus priekšmetus skolēns apgūs tikai pamatlīmenī, bet kurus – optimālajā vai augstākajā līmenī. Mācību apguve notiek pēctecīgi, t.i., mācību priekšmetu iespējams mācīties augstākajā līmenī tikai tad, ja tas ir apgūts optimālajā līmenī.

Kopējais stundu skaits katrā priekšmetā un pa līmeņiem atšķiras, jo ir atšķirīgs skolēnam sasniedzamo rezultātu apjoms. Lielākajā daļā mācību priekšmetu pamatlīmeņa apguvei plānotas vidēji 105 mācību stundas, kas nozīmētu mācīties trīs mācību stundas nedēļā vienu mācību gadu vai vienu mācību stundu nedēļā trīs gadus. Līdzvērtīga apjoma sasniedzamo rezultātu loks un tādēļ arī paredzēto mācību stundu apjoms plānots arī optimālajā līmenī. Savukārt augstākajā līmenī skolēni papildus optimālajam līmenim mācās vēl no 105 līdz 210 stundām attiecīgajā mācību priekšmetā: Stundu skaits mācību priekšmetos pa līmeņiem vidējās izglītības pakāpē.

26.attēls. Stundu skaits mācību priekšmetos pa līmeņiem vidējās izglītības pakāpē.

Mācību jomu satura specifika katrā līmenī sīkāk aprakstīta tālāk dokumentā. Pielikumos vispārējās vidējās izglītības modeļa ilustrācijai pievienoti sasniedzamie rezultāti pamatlīmenī un optimālajā līmenī četrās mācību jomās: sociālajā un pilsoniskajā, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu un matemātikas.

Sasniedzamie rezultāti mācību jomās grupēti ap lielajām idejām tāpat kā pamatzglītībā un ir kompleksi, t.i., ietver gan izpratni un prasmes mācību jomās, gan caurviju prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās.

Obligātos mācību priekšmetus un izglītības programmu virzienus jeb vēlamās mācību priekšmetu kombinācijas optimālajā un augstākajā līmenī dažāda profila skolēniem nosaka vispārējās vidējās izglītības standarts. Izglītības programmas īstenošanu nosaka mācību priekšmetu un mācību stundu plāns, kura izveide tiek deleģēta skolai.

Piedāvātie iespējamie mācību satura plānošanas principi vidējā izglītībā pilnveido pašreiz spēkā esošo izglītības programmu sistēmu, kuras ietvaros vispārējās vidējās izglītības iestādes piedāvā izglītības programmas četros virzienos (humanitārā un sociālā; matemātikas, dabaszinību un tehnikas; vispārīzglītojošā vai profesionāli orientētā virziena). Piedāvātie mācību satura plānošanas principi ietver:

- skaidru konceptuālu pamatu mācību satura apguves attīstībai, formulējot mērķus, obligāto mācību saturu un sasniedzamos rezultātus, skolēniem vidusskolu beidzot trijos apguves līmeņos. Līdzšinējā sistēmā skolas piedāvāja atšķirīgu stundu skaitu dažādos priekšmetos vienāda līmeņa mācību satura apguvei un skolēni kārtoja vienādus pārbaudījumus;
- sistemātiski veidotas, pēctecīgas izvēles katrā mācību jomā, tādējādi izvairoties no nepārdomātām izvēlēm, kas nedod iespēju skolēniem mērķtiecīgi attīstīt nepieciešamās prasmes un veidot izpratni;
- lielākas individualizētas izvēles iespējas skolēniem atsevišķu mācību priekšmetu apguvei atbilstoši viņu profilam un interesēm.

4.2. Individualizētas skolēna programmas nosacījumi vidējā izglītībā

Skolēns 10. klasē izvēlas, kurus priekšmetus apgūs tikai pamatlīmenī, bet kurus – optimālajā vai augstākajā līmenī, ievērojot šādus nosacījumus.

Lai iegūtu vispārējo vidējo izglītību, skolēns:

- obligāti apgūst: latviešu valodu un literatūru; vienu svešvalodu; veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus, kas attīsta šajā mācību jomā izvirzītos sasniedzamos rezultātus vismaz O (optimālajā) līmenī; visus priekšmetus vismaz P (pamatlīmenī);
- izvēlas apgūt ne mazāk par trim priekšmetiem A (augstākajā) līmenī; ne mazāk par pieciem priekšmetiem O līmenī atbilstoši savām nākotnes interesēm un iecerēm. Profesionālās vidējās izglītības iestādēs daļa no tiem var būt profesionālas ievirzes mācību priekšmeti.

Lai iegūtu atestātu par vispārējo vidējo izglītību, skolēni kārto šādus valsts līmeņa pārbaudījumus:

- eksāmenu latviešu valodā un literatūrā vismaz O līmenī;
- eksāmenu vienā svešvalodā vismaz O līmenī;
- eksāmenu matemātikā atbilstoši priekšmeta apguves līmenim (P (pamata); O (optimālajā); A (augstākajā));
- izvēlētajos priekšmetos O (optimālā) vai A (augstākā) līmenī.

27.attēlā redzams individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt fiziku. Skolēns atbilstoši profilam izvēlējis apgūt latviešu valodu un literatūru, divas svešvalodas un vienu no tehnoloģiju moduļiem O līmenī; fiziku, ķīmiju un matemātiku A līmenī. Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus O līmenī.

27.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt fiziku.

Savukārt skolēnam, kas augstskolā plāno studēt filoloģiju, individualizētas programmas piemērs varētu būt kā 28.attēlā. Skolēns atbilstoši profilam izvēlējis apgūt divas svešvalodas, bioloģiju un matemātiku O līmenī, savukārt A līmenī – latviešu valodu un literatūru padziļinātā līmenī, izvēloties radošās rakstīšanas moduli; vēstures un humanitāro studiju virziena (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija) moduli un kultūras studijas un mākslu O līmenī, ko tālāk turpina apgūt kā kultūras studijas augstākajā līmenī. Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus optimālajā līmenī.

28.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt filoloģiju.

4.3. Mācību satura apguves mērķi vidējā izglītībā mācību jomās pa līmeņiem

4.3.1. Valodu mācību joma

Visi skolēni vidējās izglītības pakāpē turpina latviešu valodas apguvi un apgūst vienu svešvalodu līdz vismaz optimālajam līmenim un otro svešvalodu vismaz līdz pamatlīmenim (mazākumtautību skolās apgūst arī mazākumtautību valodu).

Optimālajā līmenī latviešu valodā skolēni pilnveido valodu pratību, attīstot spēju apzināties latviešu valodas kā valsts valodas nozīmi personiskās identitātes tapšanā, rosinot latviešu valodas lietojuma prasmi daudzveidīgās dzīves jomās un veicinot savu pašizaugsmi, kas balstīta kritiskajā domāšanā un jaunradē.

Optimālajā līmenī latviešu valodu un literatūru skolēni var apgūt kopā. Apgūstot literatūru optimālajā līmenī, skolēni nostiprina pamatzglītības pakāpē iegūtā ieinteresētā lasītāja statusu un turpina attīstīties par radošu, zinīgu, apzinātu un izvēlēties spējīgu lasītāju. Skolēni padziļināti iepazīstas ar daudzveidīgu žanru tekstiem un apgūst prasmi saskatīt un interpretēt dažādu kultūras periodu atsaucē laikmetīgajā literatūrā.

Apgūstot latviešu valodu augstākajā līmenī, skolēni veido lietpratību savas un citu kultūru un valodu kā unikāla potenciāla novērtēšanā, ģenerējot idejas sevis pašizziņai, pilnveidei un nākotnes mērķu realizēšanai akadēmiskajā vai darba dzīvē; attīsta daudzpusīgu latviešu valodas lietojuma prasmi, izkopjot meistarību radošā pašizpaušmē lietīškos, poētiskos un tehniska satura tekstos.

Mazākumtautību valodā optimālajā līmenī skolēni orientējas valodas sistēmā; analizē valodas vienības pēc to nozīmes, formas un funkcijas; mērķtiecīgi izmanto valodas līdzekļus, lai identificētu, interpretētu un izteiktu daudzveidīgus faktus, viedokļus un idejas; efektīvi un sociāli atbildīgi komunicē atbilstoši saziņas situācijai. Mazākumtautību skolās vidējās izglītības pakāpē valoda un literatūra tiek mācīta integrēti.

Optimālajā līmenī svešvalodā skolēni saprot galveno domu sarežģītos tekstos, samērā brīvi un spontāni, skaidri un detalizēti izsakās gan par konkrētiem, gan abstraktiem tematiem, pamato savu viedokli.

Augstākajā līmenī svešvalodā skolēni prasmīgi lieto apgūtās svešvalodas sociālajā, akadēmiskajā un profesionālajā jomā; saprot garus, sarežģītus tekstus; uz tver zemtekstus; veido skaidrus, labi strukturētus, detalizētus tekstus par sarežģītiem jautājumiem.

Augstākajā svešvalodu līmenī piedāvājam izmantot arī satura un valodas apguves integrēšanas pieeju (*angļu val. – content and language integrated learning (CLIL)*), mācot integrēti daļu citu mācību jomu satura, kas ļauj padarīt mācību darbu efektīvāku un interesantāku, jo skolēns vienlaikus uzlabo valodas zināšanas, apgūst citu domāšanas pieeju un iegūst savai turpmākajai karjerai nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Lai paplašinātu vidējā izglītībā apgūto valodu spektru, skolēniem, kuriem ir padziļināta interese par valodām, piedāvājam uz jau apgūto valodu bāzes uzsākt arī 3. svešvalodas un 4. svešvalodas apguvi, tādējādi iegūstot multilingvālu kompetenci.

4.3.2. Sociālā un pilsoniskā mācību joma

Vidusskolas posmā mācību saturs var tikt apgūts trijos līmeņos.

Pamatlīmenī sociālajā un pilsoniskajā jomā skolēns pēta un skaidro lokāli un globāli svarīgu sabiedrisku un politisku notikumu cēloņsakarības, izmantojot zināšanu un prasmju pamatus **vēsturē, ekonomikā, politikā, tiesībās, filozofijā, reliģijā un psiholoģijā.**

Šajā līmenī iegūtā pieredze, zināšanas, prasmes dod iespēju skolēnam būt atbildīgam un aktīvam darītājam – pieņemt atbildīgus lēmumus, piedalīties sabiedriskos un politiskos procesos, pārvaldīt savas finanses, būt gatavam tādu attiecību veidošanai, kādas nepieciešamas ģimenes dzīves uzsākšanai.

Optimālo un **augstāko** līmeni sociālajā un pilsoniskajā jomā iespējams iegūt, padziļināti mācoties kādā no trim virzieniem:

- vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija);
- vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija);
- sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija).

Optimālajā līmenī – apzināti izvēlas attiecīgā virziena zinātņu nozari, apgūst teorētiskās zināšanas un lieto iegūtās prasmes problēmrisināšanā. Skaidro pasaules notikumu cēloņsakarības pagātnē un tagadnē, modelē sabiedriskus un ekonomiskus procesus, indivīda un sabiedrības rīcību, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.

Augstākajā līmenī – gūst pieredzi pētniecībā, izmantojot izvēlēta virziena zinātnes nozaru pētniecības metodes, iedziļinās nozaru teorijā un attīsta nepieciešamās prasmes. Lai iegūtu augstāko līmeni, rada produktu – veic pētījumu, modelē, veido un vada starpdisciplināru projektu individuāli vai grupā. Veicot uzdevumus šajā līmenī, skolēni gatavojas studijām augstskolā.

Pielikumā: [*Lielās idejas un sasniedzamie rezultāti pamatlīmenī un optimālajā līmenī vidējā izglītībā sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā*](#) (ārējā saite).

4.3.3. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma

Vidējā izglītībā skolēns patstāvīgi un mērķtiecīgi vada radošo procesu, individuāli vai grupā veido radošu projektu un sistematizē priekšstatus par kultūras izpaušmju daudzveidību un to mijiedarbību. Vidējā izglītībā saturs var tikt apgūts trijos līmeņos, tas tiek īstenots kultūras studijās, vizuālajā mākslā, mūzikā un drāmā.

Pamatlīmenī skolēni sistematizē zināšanas un prasmes par kultūras izpaušmju daudzveidību un mijiedarbību mūsdienās. Attīsta laikmetīgajā kultūrvidē, sociālajā, ekonomiskajā u.c. telpā izmantoto simbolu un zīmju interpretācijas prasmes. Izzina kultūras laikmetu atsauces 20. un 21. gadsimta mākslā. Radošajā procesā atbilstoši ieceres mērķim izvēlas radošās domāšanas metodi, tehniku un tehnoloģijas. Patstāvīgi veic kultūras notikumu atlasu un apmeklē tos klātienē.

Vidējās izglītības pamatlīmenī skolēni apgūst mākslas moduljus – vizuālo mākslu, mūziku un drāmu un kultūras studijas.

Optimālajā līmenī pēta un analizē kultūras piederības, konkrētu kultūru pazīmes, kultūras mantojuma, kultūru mijiedarbības un kultūras komercializācijas izpaušmes. Aktīvi iesaistās vietēja vai valsts mēroga kultūras notikumos kā dalībnieks vai kā procesa veidotājs. Individuāli vai grupā rada konkrētai mērķauditorijai paredzētu kultūras produktu.

Vidējā izglītībā optimālajā līmenī jomas saturs tiek īstenots kā starppriekšmetu modulis kultūras studijās un pēc izvēles kādā no mākslas priekšmetiem (vizuālajā mākslā, mūzikā vai drāmā).

Augstākajā līmenī saturs tiek īstenots kultūras studijās, lai pētītu un analizētu kultūras dinamiku laikā un telpā, attīstītu praktiskas kultūras fenomenu izpētes prasmes ekonomiskajā un sociālajā vidē.

Literatūras saturs vidējā izglītībā tiek īstenots, mācot kopā valodu un literatūru. Kultūras izpratnes saturs vidējā izglītībā galvenokārt tiek īstenots kultūras studijās, vizuālajā mākslā, mūzikā un drāmā, bet daļa satura tiek īstenota kā starppriekšmetu mācību modulis sociālajā un pilsoniskajā un valodu mācību jomā.

Pielikumā: [Lielās idejas un sasniedzamie rezultāti pamatlīmenī un optimālajā līmenī vidējā izglītībā kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā](#) (ārējā saite).

4.3.4. Dabaszinātņu mācību joma

Dabaszinātņu jomu veido moduli: ķīmija, fizika, bioloģija, ģeogrāfija un dabaszinības. Moduli var tikt apgūti trīs atšķirīgos līmeņos. Ģeogrāfija vidējās izglītības pakāpē tiek apgūta divās mācību jomās – dabaszinātņu un sociālajā un pilsoniskajā.

Pamatlīmenī dabaszinātniskās izpratības pilnveidošanai skolēns vispārina izpratni par dabas parādībām un procesiem dabā, izmantojot augstāka līmeņa abstrakcijas modeļus un veicot pētnieciskos darbus, pilnveido prasmes rīkoties jaunās situācijās.

Pamatlīmenī obligāto mācību saturu ir iespējams apgūt apvienotajā mācību priekšmetā “dabaszinības”.

Optimālajā līmenī mācību saturs īstenojams atsevišķos mācību moduļos – fizika, ķīmija un bioloģija. **Mācoties** fiziku, ķīmiju un/vai bioloģiju optimālajā līmenī, skolēns pilnveido izpratni par fizikālajiem procesiem dabā un tehnikā, vielu daudzveidību un to pārvērtību norisi, organismu daudzveidību, to uzbūvi un procesiem, dabas, sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un mijiedarbību pasaulē, argumentējot, izmantojot simbolus un matemātiskos modeļus, pilnveidojot komunikatīvās un pētnieciskās darbības prasmes, aktīvi līdzdarbojoties sabiedrības ilgtspējīgas attīstības sekmēšanā.

Mācoties fiziku, ķīmiju un/vai bioloģiju **augstākajā līmenī**, skolēns risina kompleksas starpdisciplināras problēmas, padziļinot izpratni par dabaszinātņu jēdzieniem un teorijām, mērķtiecīgi izmanto daudzveidīgus matemātiskos modeļus ķīmijas, fizikas vai/un bioloģijas kontekstā; lieto pētījumu datu ieguves un apstrādes metodes jaunās situācijās, tostarp arī zinātniskās metodes.

Vidējās izglītības pakāpē ģeogrāfiju optimālajā un augstākajā līmenī skolēns turpina mācīties vienā no sociālās un pilsoniskās jomas izvēles virzieniem – sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija).

Pielikumā: [Lielās idejas un sasniedzamie rezultāti pamatlīmenī un optimālajā līmenī vidējā izglītībā dabaszinātņu mācību jomā](#) (ārējā saite).

4.3.5. Matemātikas mācību joma

Vidējās izglītības pakāpē matemātikā sasniedzamie rezultāti tiek noteikti trijos apguves līmeņos – pamatlīmenī, optimālajā līmenī un augstākajā līmenī.

Sasniedzamo rezultātu saturu katrā no līmeņiem nosaka izvirzītais mērķis.

Skolēns apgūst matemātiku pamatlīmenī, lai sistematizētu un paplašinātu pamatskolā apgūtās matemātiskās un domāšanas prasmes, lietojot matemātiskos modeļus praktiskos, reālos kontekstos.

Optimālajā līmenī skolēns pilnveido matemātiskās un domāšanas prasmes jaunajos matemātikas un citu jomu kontekstos.

Augstākajā līmenī skolēns padziļina izpratni par matemātiskajiem modeļiem un to lietojumu; pilnveido prasmes darbā ar matemātisko instrumentāriju. Augstākajā līmenī skolēns attīsta attieksmes, zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas, lai turpinātu studijas tajās augstskolā, kurās jāapgūst arī augstākās matemātikas kurss.

Pielikumā: [Lielās idejas un sasniedzamie rezultāti pamatlīmenī un optimālajā līmenī vidējā izglītībā matemātikas mācību jomā](#) (ārējā saite).

4.3.6. Tehnoloģiju mācību joma

Tehnoloģiju mācību jomā skolēns iepazīst dažādus aspektus, kā pasaulē rodas lietas (produkti) un digitāli risinājumi, izgatavojot produktus ar rokām, instrumentiem, ierīcēm, iekārtām vai automatizēti.

Tehnoloģiju apguves mērķis pamatskolā ir tehnoloģiskā pratība (t.sk. digitālā pratība), kas vidusskolā tālāk tiek attīstīta starpdisciplināri vairāku mācību jomu sadarbības rezultātā.

Vidējās izglītības pamatlīmenī skolēni turpina attīstīt tālāk pamatizglītībā aizsāktu inženiertehnisko un tehnoloģisko problēmu risināšanas pieredzi, apgūstot tehnoloģijas ciešā saistībā ar dabaszinātnēm un matemātiku. Skolēni skaidro rūpniecības nozaru galveno produktu iegūšanas tehnoloģisko procesu norisi, zinātnes sasniegumu praktisko lietojumu tehnoloģiju attīstībā, novērtējot to atbilstoši ilgtspējīgas attīstības, ētiskiem, ekonomiskiem principiem un iesakot uzlabojumus tehnoloģiskiem risinājumiem.

Skolēni mācās ne tikai praktiski projektēt, izgatavot un izvērtēt lietas (produktus), atbildīgi izvēloties atbilstošus materiālus, kombinējot dažādas tehnikas, t.sk. digitālas, bet arī veido starpdisciplinārus projektus sadarbībā ar sociālo un pilsonisko mācību jomu uzņēmējspēju attīstīšanai, veidojot savus mācību uzņēmumus, savu radīto produktu izstādes, tirdziņus u.c.

Optimālajā un augstākajā līmenī skolēniem ir plānota iespēja izvēlēties apgūt dažādus moduļus atbilstoši saviem mērķiem – programmēšanu, robotiku, elektroniku, inženierzinības u.c.

4.3.7. Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma

Optimālajā līmenī veselības un fiziskās aktivitātes jomas mācību priekšmetos un starppriekšmetu moduļos, kā sportā, veselībā, drošībā u.tml., skolēni:

- brīvi pārvalda pamatkustības, iesaistās fiziskajās aktivitātēs, veidojot jaunas kustību kombinācijas, iesaistoties radošās spēlēs u.c.;
- plāno un veic fiziskās aktivitātes savas fiziskās sagatavotības sekmēšanai, t.sk. veicot koordinācijas, ātruma, spēka u.c. vingrinājumus; izvērtē riskus un pieņem izsvērtus un atbildīgus lēmumus savai un līdzcilvēku veselībai un drošībai, drošai rīcībai neparedzētās situācijās;
- nostiprina veselīga dzīvesveida paradumus un spēju atbildīgi rīkoties atbilstoši veselībai un videi ilgtermiņā, plāno un līdzdarbojas veselību veicinošos pasākumos, diskutē par inovatīvu tehnoloģiju veselībai un drošībai izmantošanas ētiskajiem aspektiem u.c.;
- izvērtē apdraudējumu riskus, kas saistīti ar valsts ekonomisko, politisko, informatīvo, militāro un kiberdrošību.

Gan pamatizglītībā, gan vidējās izglītības pakāpē veselības pratību, fizisko prātību un drošumspēju skolēni attīsta sportā, veselības un drošības starppriekšmetu moduļos, kā arī pārējās mācību jomās. Vidējās izglītības pakāpē skolēniem tiks piedāvāts izvēles priekšmets “valsts aizsardzības mācība”.

Attēlu saraksts

- 1.attēls. Vispārējās izglītības mācību satura un pieejas apraksts.
- 2.attēls. Redzējums par vispārējo vidējo izglītību beigušu jauniem.
- 3.attēls. Vērtības, ieradumi un tikumi mācību saturā.
- 4.attēls. Skolēnu vecums atbilstoši vispārējās izglītības pakāpēm.
- 5.attēls. Mācību satura struktūra.
- 6.attēls. Lietpratība kā komplekss sasniedzamais rezultāts.
- 7.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā jomā.
- 8.attēls. Mērķu pakāpeniska atvasināšana.
- 9.attēls. Sasniedzamo rezultātu grupēšana mācību moduļos un mācību priekšmetos.
- 10.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu mācību jomā un iespējamie mācību satura organizācijas scenāriji.
- 11.attēls. Starppriekšmetu moduļa "kultūras izpratne" īstenošana dažādos mācību priekšmetos.
- 12.attēls. Sistēmiska pieeja katra bērna un jaunieša jēgpilnai iesaistei mācībās.
- 13.attēls. Mācīšanās iedziļinoties pamatelementi.
- 14.attēls. Skolas kā mācīšanās organizācijas pazīmes.
- 15.attēls. Rotaļnodarbība kā galvenā mācību darba organizācijas forma pirmsskolā.
- 16.attēls. Mācību satura plānošana pirmsskolā.
- 17.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās ar latviešu mācību valodu.
- 18.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas.
- 19.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā.
- 20.attēls. Mācību satura attīstība kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.
- 21.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu jomā.
- 22.attēls. Mācību satura attīstība matemātikas mācību jomā.
- 23.attēls. Mācību satura attīstība tehnoloģiju mācību jomā.
- 24.attēls. Mācību satura attīstība veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā.
- 25.attēls. Mācību jomas un priekšmeti trīs apguves līmeņos vispārējās vidējās izglītības pakāpē.
- 26.attēls. Stundu skaits mācību priekšmetos pa līmeņiem vidējās izglītības pakāpē.
- 27.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt fiziku.
- 28.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt filoloģiju.

Tabulu saraksts

- 1.tabula. Sasniedzamo rezultātu mācību jomās apraksta piemērs.
- 2.tabula. Tipiski mācību priekšmetu moduļi mācību jomās.
- 3.tabula. Galvenie sasniedzamie rezultāti, bērnam beidzot pirmsskolu: caurviju prasmes.
- 4.tabula. Galvenie sasniedzamie rezultāti, bērnam beidzot pirmsskolu: izpratne un pamatprasmes mācību jomā.
- 5.tabula. Mērķi mācību jomās pamatizglītībā.
- 6.tabula. Mācību jomas un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.
7. tabula. Nepieciešamais stundu skaits mācību jomās un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.
8. tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums valodu mācību jomā, pamatskolu beidzot.
9. tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā, pamatskolu beidzot.
10. tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā, pamatskolu beidzot.
- 11.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums dabaszinātņu jomā, pamatskolu beidzot.
- 12.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums matemātikas mācību jomā, pamatskolu beidzot.
- 13.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums tehnoloģiju mācību jomā, pamatskolu beidzot.
- 14.tabula. Sasniedzamo rezultātu kopsavilkums veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā, pamatskolu beidzot.

Jēdzienu skaidrojums

Diagnosticējoša vērtēšana – process, kurā konstatē atsevišķu mācību satura vienību (temata, mācību priekšmeta vai moduļa) apguvi, konkrētu prasmju apguvi, kas palīdz noteikt skolēnu mācīšanās vajadzības turpmākās mācīšanās plānošanai.

Formatīvā vērtēšana – nepārtraukta ikdienas vērtēšana kā mācību procesa sastāvdaļa, kas nodrošina atgriezenisko saiti, palīdz veidot uz datiem balstītus spriedumus. Tās mērķis ir palīdzēt skolēnam uzlabot mācīšanos un sniegumu un skolotājam – mācīšanu. Ikdienas vērtēšanu īsteno skolotājs un skolēni partnerībā.

Ieradumi – ierasts personas darbības veids (pastāvīgi demonstrēta īpašība).

Kombinēts pārbaudījums – pārbaudījums, kas ietver integrētus uzdevumus, kuru mērķis ir novērtēt zināšanas un prasmes vairākos mācību priekšmetos vai mācību jomās; kas var ietvert daudzveidīgus pārbaudījumu veidus, to skaitā, piemēram, patstāvīga projekta izstrādi, kas tiek veikts ilgākā laika periodā.

“Lielā ideja” – galvenā un nozīmīgākā ideja kādas parādības vai elementa izpratnē.

Lietpratība jeb **kompetence** – indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās. Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskā vai sabiedriski politiskā). Tekstā jēdziens *lietpratība* lietots kā sinonīms *kompetencei*.

Mācību joma – mācību joma ietver būtiskākās zināšanas, prasmes, attieksmes nozīmīgos cilvēka darbības virzienos, kuros tiek apgūts mācību saturs. Mācību saturs veidots atbilstoši septiņām mācību jomām: valodu, sociālajā un pilsoniskajā, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes.

Mācību modulis – vienība, kas veido mācību jomas struktūru un sastāv no vismaz vienas unikālas lielās idejas un noteiktu nozīmīgu sasniedzamo rezultātu kopuma.

Mācību priekšmets – noteiktas izglītības programmas ietvaros apgūstama uz konkrētu mērķi virzīta zināšanu, prasmju un attieksmju sistēma, kas izstrādāta atbilstoši kādai zinātnes, tehnikas vai mākslas nozarei.

Mācību saturs – apgūstamo zināšanu kopums noteiktā laika posmā, kas ir formulēts mērķos, no kuriem izriet jomu mērķi, lielās idejas un sasniedzamie rezultāti skolēniem (jeb pamatprasības mācību satura apguvei).

Pieeja mācībām – veids, kā notiek mācīšanās un mācīšana, teorētisks skatījums uz to, kas ir jāiemācās un kā to var izdarīt, no tā tālāk tiek plānots metožu un paņēmieni kopums.

Pašvadīta mācīšanās – pieeja mācībām, kurā skolēniem ir iespēja uzņemties atbildību par savu mācīšanos, viņus rosina reflektēt par savu mācīšanās un domāšanas procesu, veidojot nepieciešamos patstāvīgās mācīšanās ieradumus mūžizglītībai.

Pratība – mērķis jeb noteiktu vispārīgu un praktisku prasmju un iemaņu kopums, kas skolēnam jāsasniedz konkrētā mācību jomā; sniegumu attiecībā pret mērķi var aprakstīt pa līmeņiem. Tekstā *izpratība* lietota kā sinonīms *pratībai* attiecībā uz dabaszinātnisko izpratību, jo tas ir attiecīgās jomas profesionālajās aprindās ierasts jēdziena lietojums.

Sasniedzamais rezultāts jeb **prasības mācību satura apguvei** – formulēts skolēniem kā noteikta mācību procesa daļas (piemēram, mācību stundas, apgūta temata) iznākums, ir izmērāms mācību procesa laikā (formatīvi) vai/un tā noslēgumā, tas ir ticams, jēgpilns, būtisks un saprotams skolēnam.

Starpdisciplināra pieeja – mācību process, kurā tiek sasaistīti dažādi mācību priekšmeti un prasmes, kas dod iespēju iegūt vispusīgu un jēgpilnu izglītību un iespēju iedziļināties, rosina tālākas mācības.

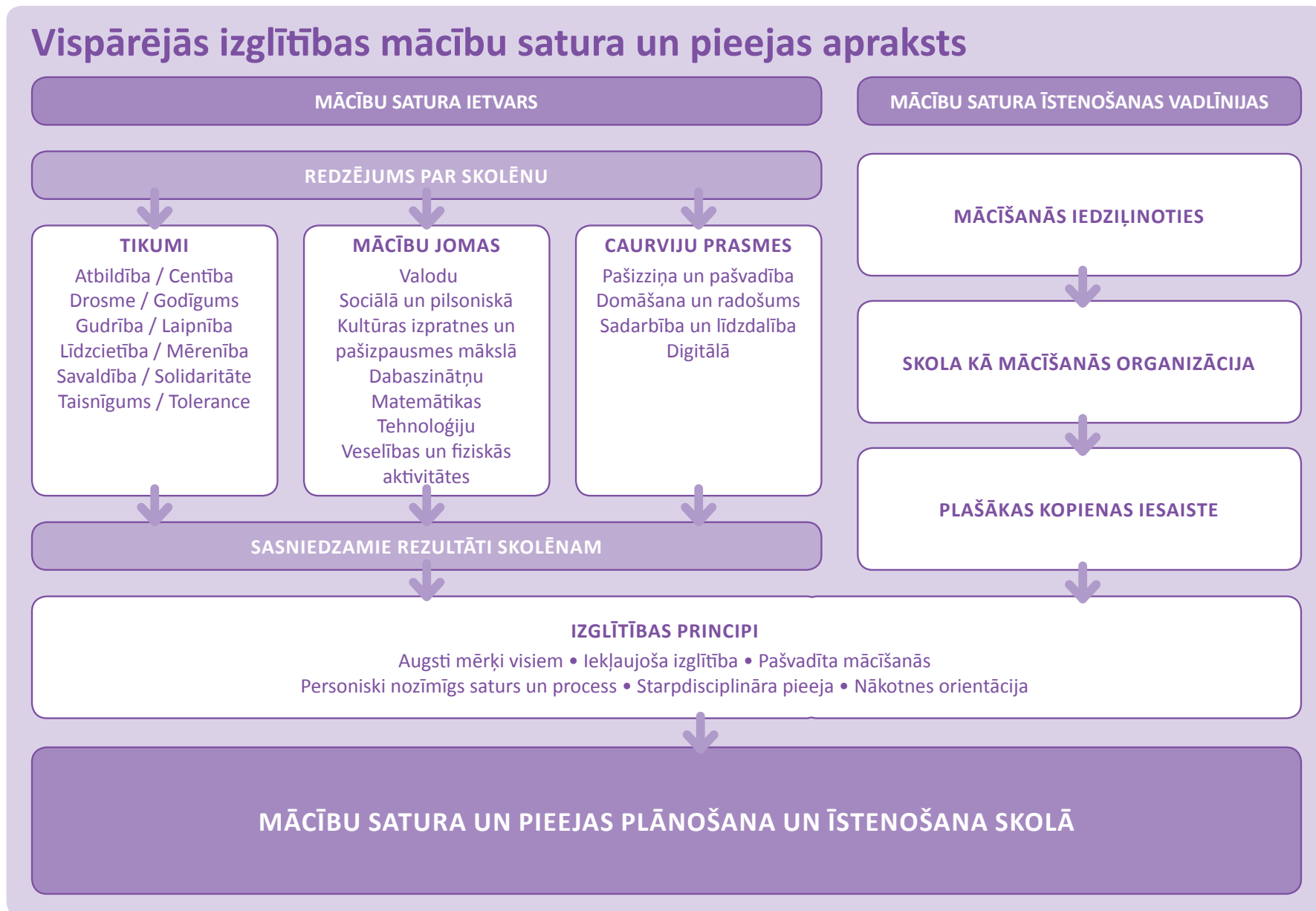
Starppriekšmetu mācību modulis – mācību satura plānošanas vienība, kas ietver skolēna sasniedzamo rezultātu kopumu vai lielās idejas no vairākām (vai visām) mācību jomām vai mācību priekšmetiem.

Summatīvā vērtēšana – vērtēšana, lai novērtētu un dokumentētu skolēna mācīšanās rezultātu kāda mācīšanās posma (temata, kursa, moduļa, mācību gada, izglītības posma u.c.) noslēgumā.

Tikums – internalizēta (apgūta un sev par saistošu pieņemta) vērtība, kas atklājas kā indivīda brīvas domāšanas un rīcības izpaušme.

Vērtības – pieredzē izveidojies priekšstats, zināšanu kopums par priekšmetu un parādību pozitīvajām vai negatīvajām īpašībām, kas saistītas ar vajadzības, noderīguma izpratni.

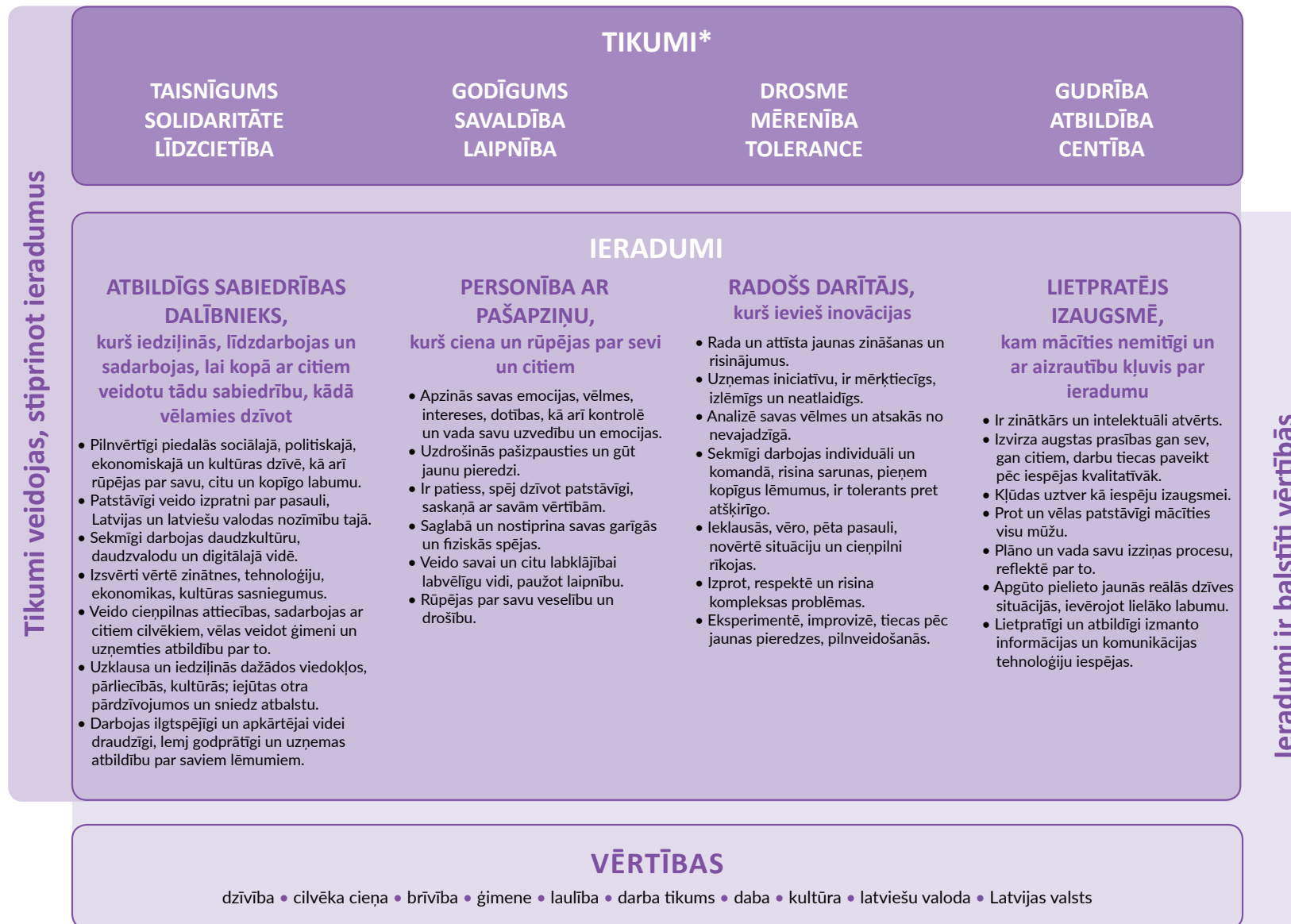
1.attēls. Vispārējās izglītības mācību satura un pieejas apraksts.

2.attēls. Redzējums par vispārējo vidējo izglītību beigušu jaunieši.

3.attēls. Vērtības, ieradumi un tikumi mācību saturā.

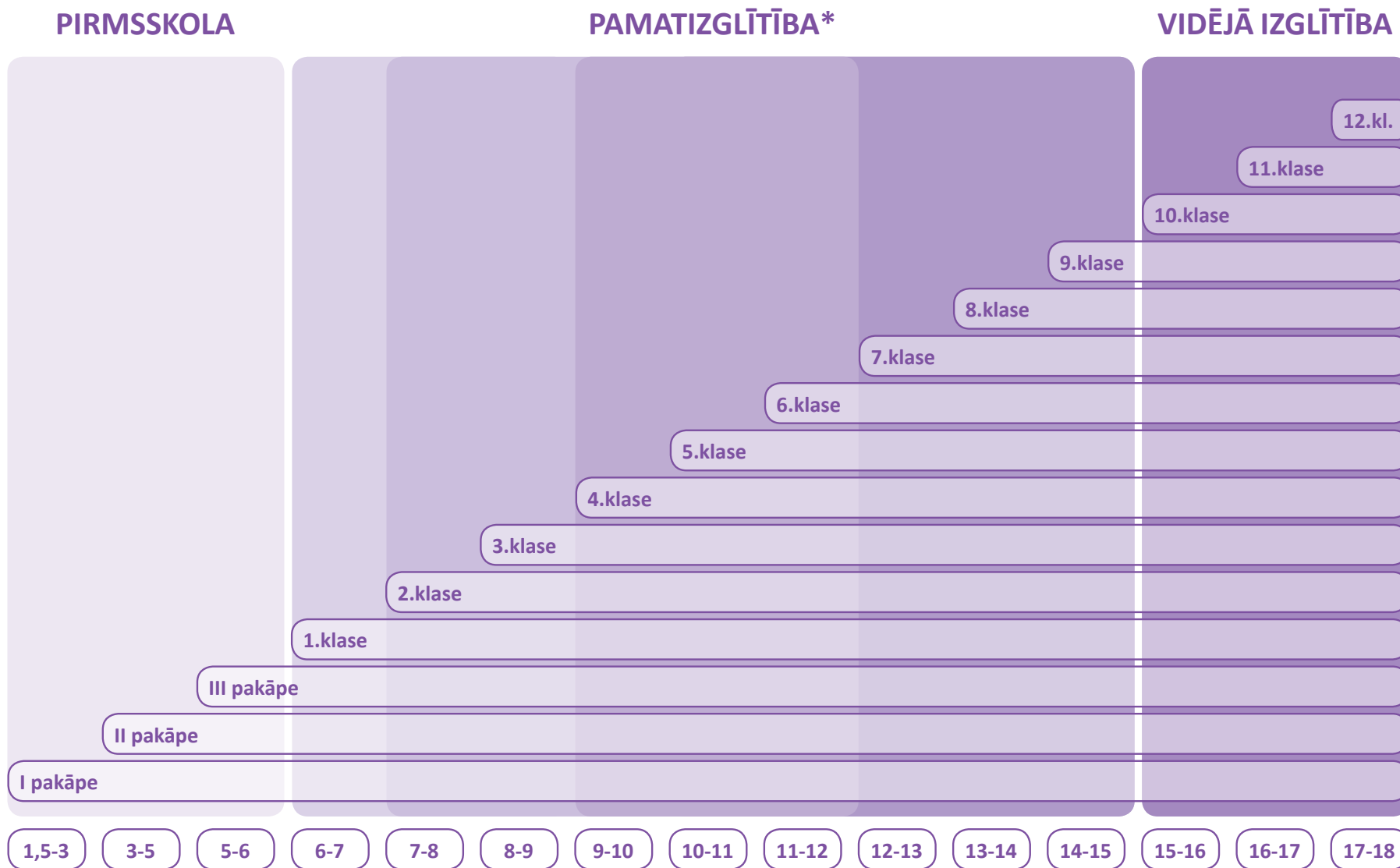

Tikumi veidojas, stiprinot ieradumus

Ieradumi ir balstīti vērtībās

*No MK Nr 480 Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība, 15.07.2016 (ārējā saite).

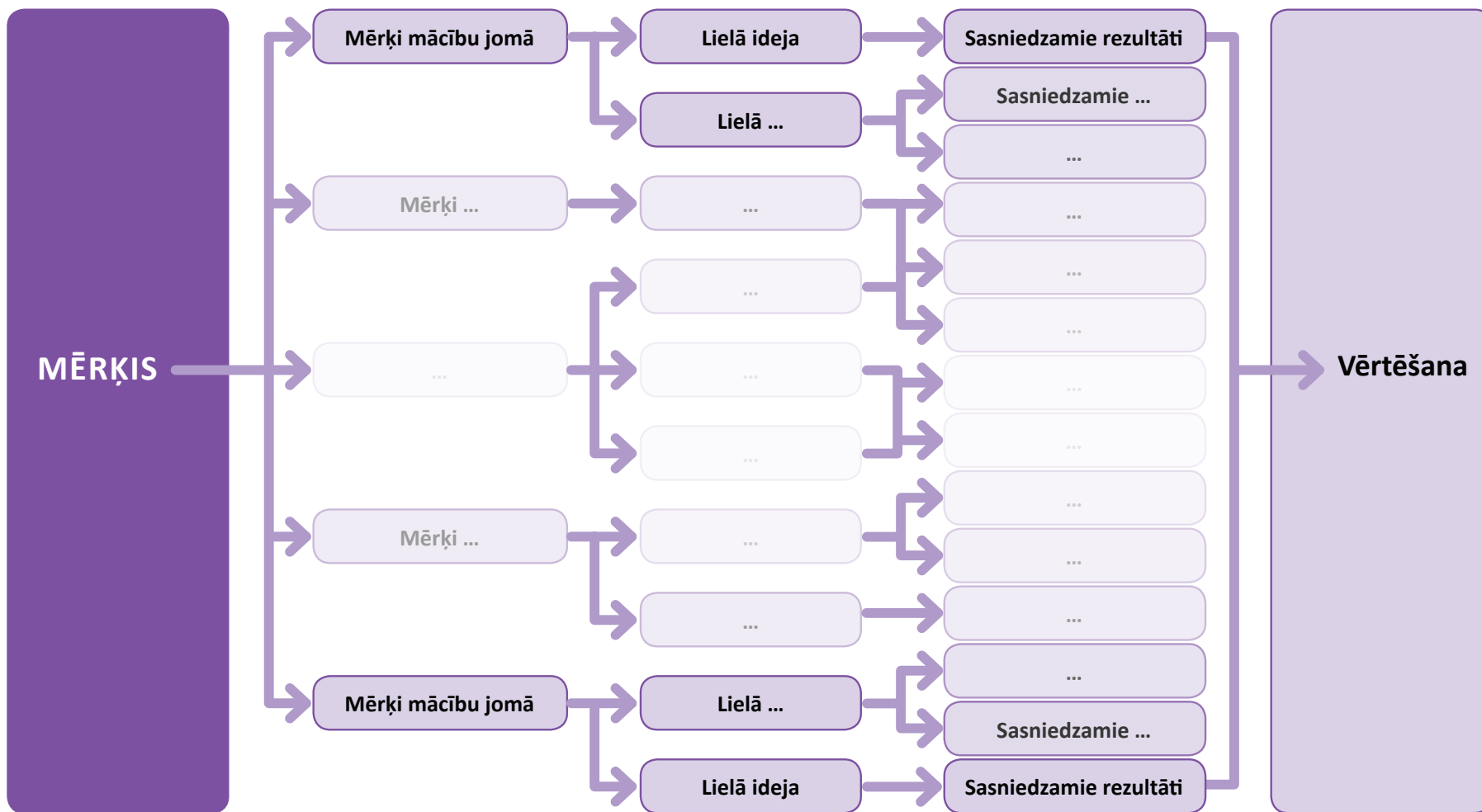
4.attēls. Skolēnu vecums atbilstoši vispārējās izglītības pakāpēm.

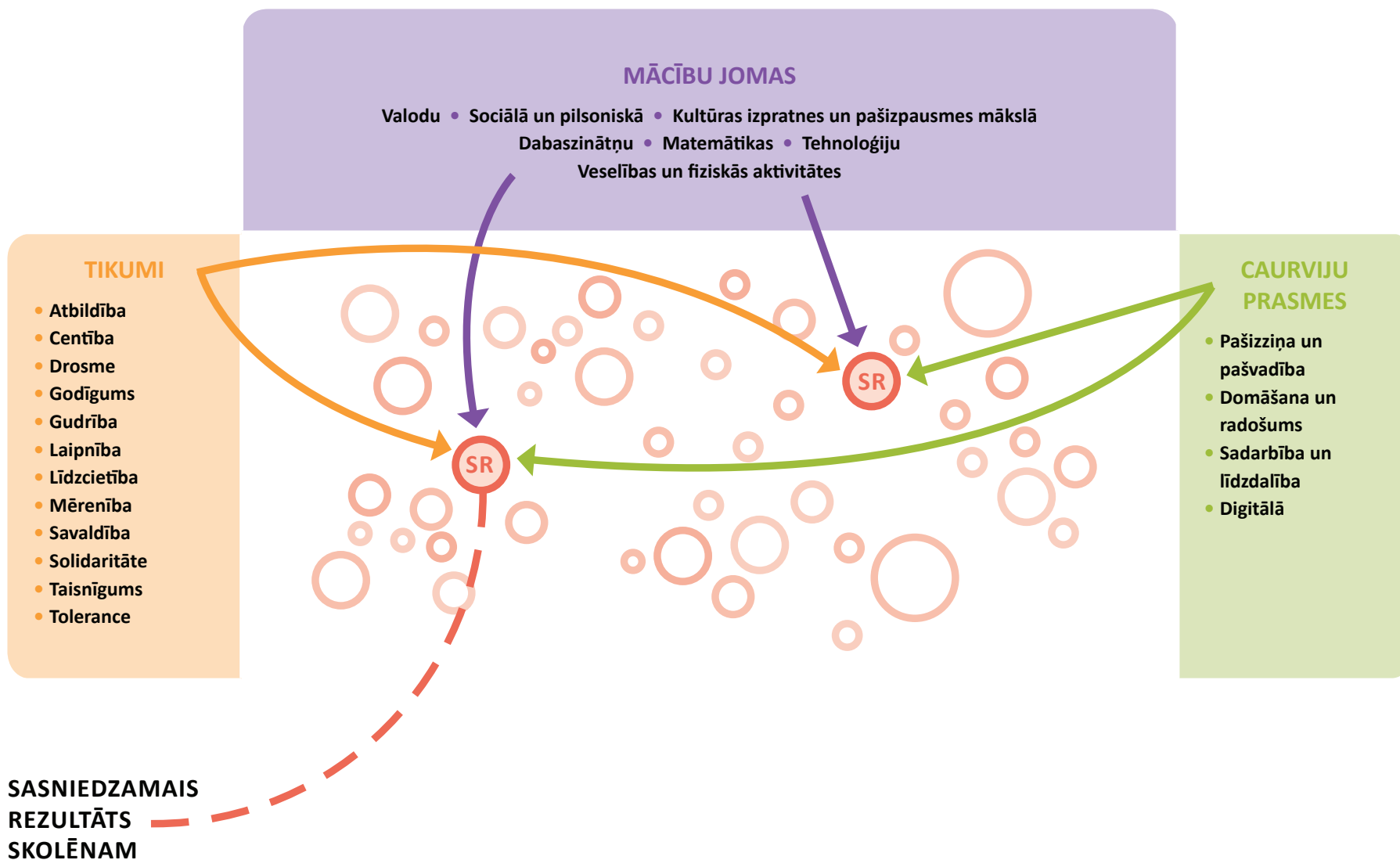
Vecums (gados)

* Mācību saturs veidots, pieņemot, ka bērni mācības 1. klasē uzsāks sešu gadu vecumā un beigs 12. klasi 17 līdz 18 gadu vecumā. Mācību saturs 1.klasē var tikt īstenots gan pirmsskolā, gan skolā.

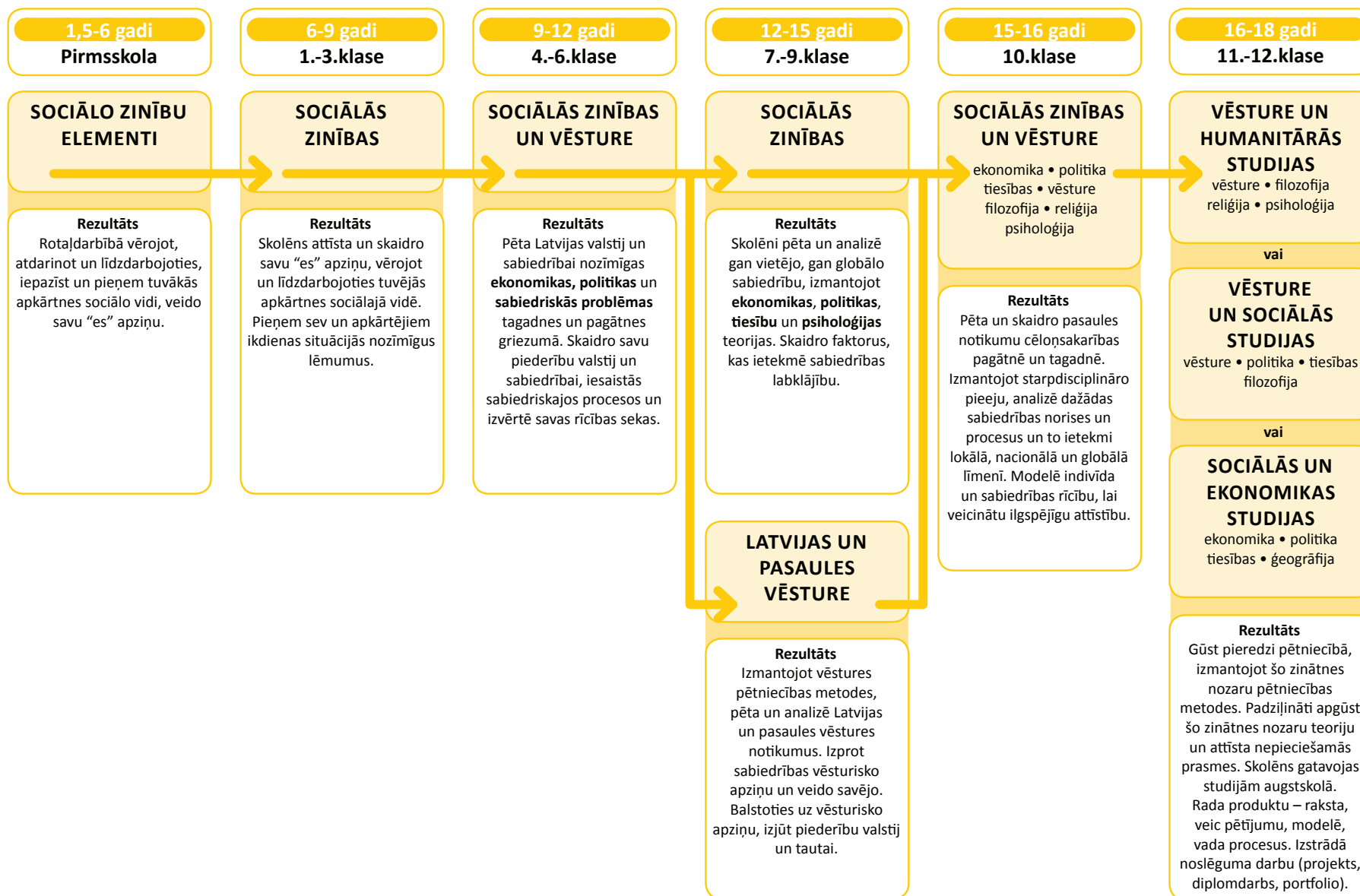
5.attēls. Mācību satura struktūra.

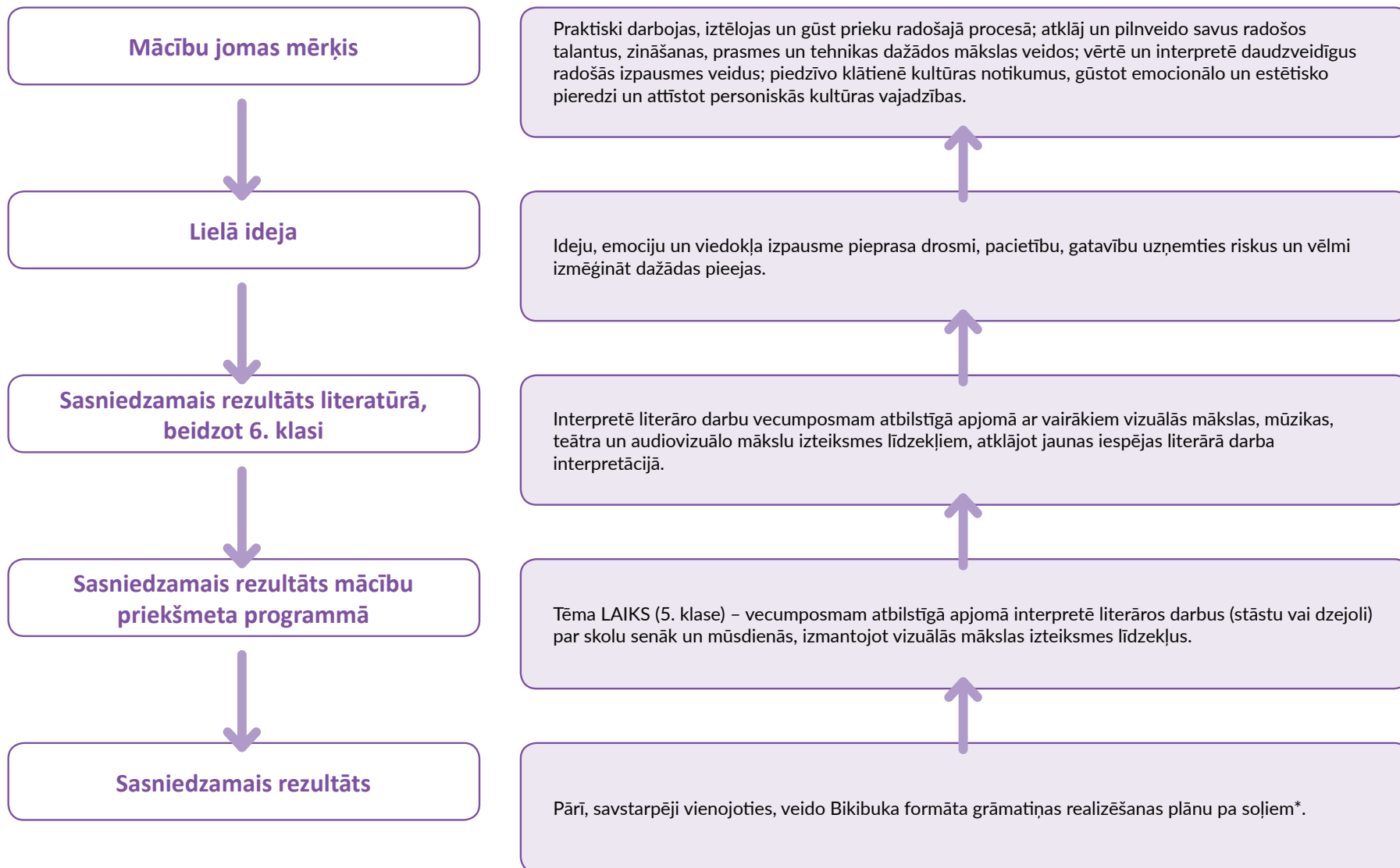
6.attēls. Lietpratība kā kompleks sasniedzamais rezultāts.

7.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā.

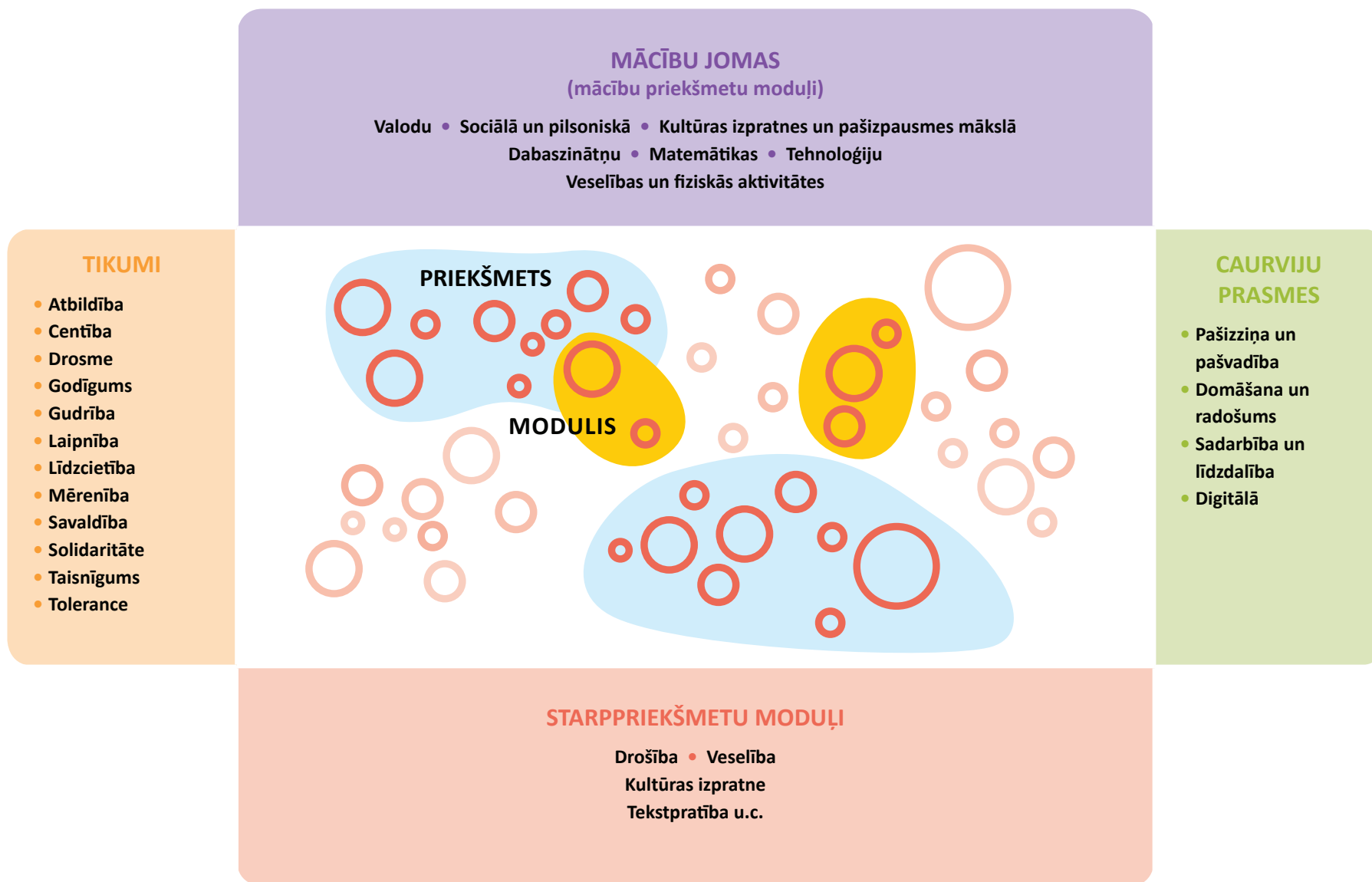

8.attēls. Mērķu pakāpeniska atvasināšana.

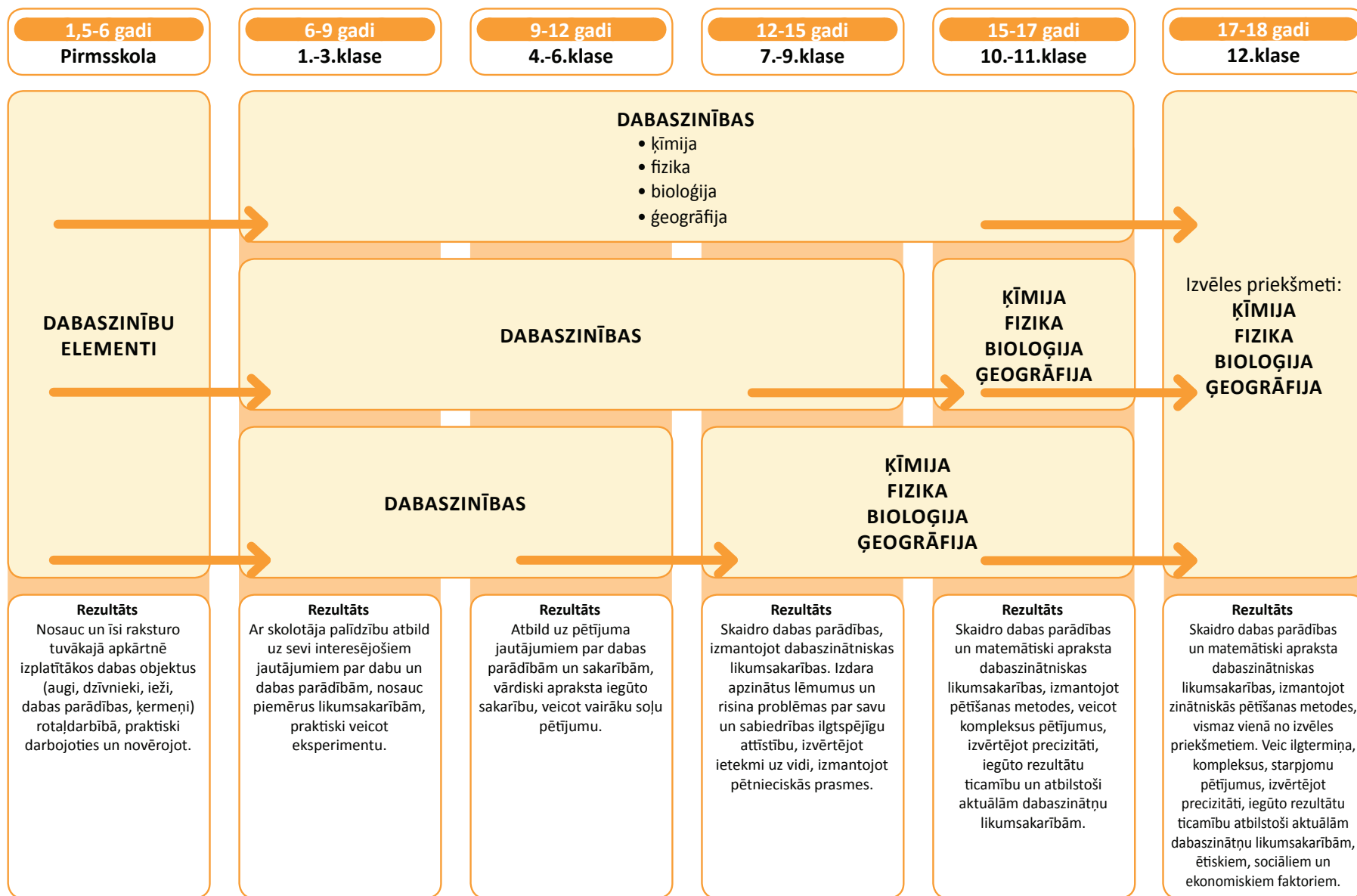

* Bikibuki ir neliela formāta bilžu grāmatiņa bērniem, kurā ilustrēts viens visu paaudžu iemīļots dzejolis, ko veido izdevniecība "Liels un Mazs".

9.attēls. Sasniedzamo rezultātu grupēšana mācību moduļos un mācību priekšmetos.

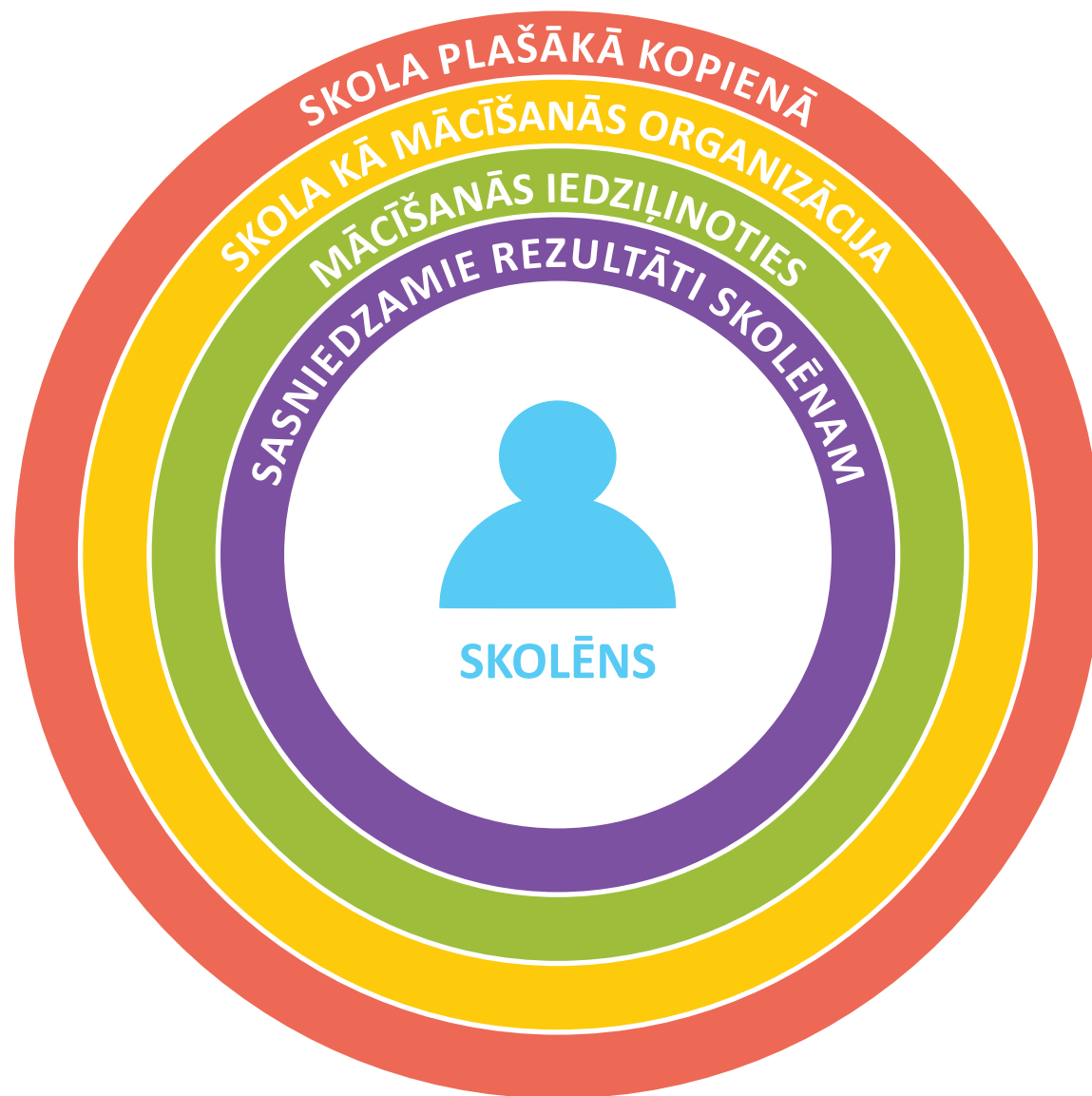
10.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu mācību jomā un iespējamie mācību satura organizācijas scenāriji.

11.attēls. Starppriekšmetu moduļa "kultūras izpratne" īstenošana dažādos mācību priekšmetos.

12.attēls. Sistēmiska pieeja katra bērna un jaunieša jēgpilnai iesaistei mācībās.

Lai skolēnu mācīšanās rezultāts būtu lietpratība, skolu praksē nepieciešams:

- katram skolotājam darbu klasē virzīt uz iedziļināšanos un veidot pašvadītām mācībām piemērotu vidi;
- stiprināt skolu kā mācīšanās organizāciju;
- jēgpilni iesaistīt vecākus un plašāku kopienu katra bērna un jaunieša mācīšanās atbalstam.

13.attēls. Mācīšanās iedziļinoties pamatelementi.

Lietpratību skolēni attīsta tad:

- ja skolotājs izvirza skaidrus sasniedzamos rezultātus;
- skolotājs piedāvā jēgpilnus uzdevumus un atbilstošu atbalstu;
- skolēniem ir iespēja saņemt attīstošu atgriezenisko saiti;
- skolēni domā par savu mācīšanos un domāšanu.

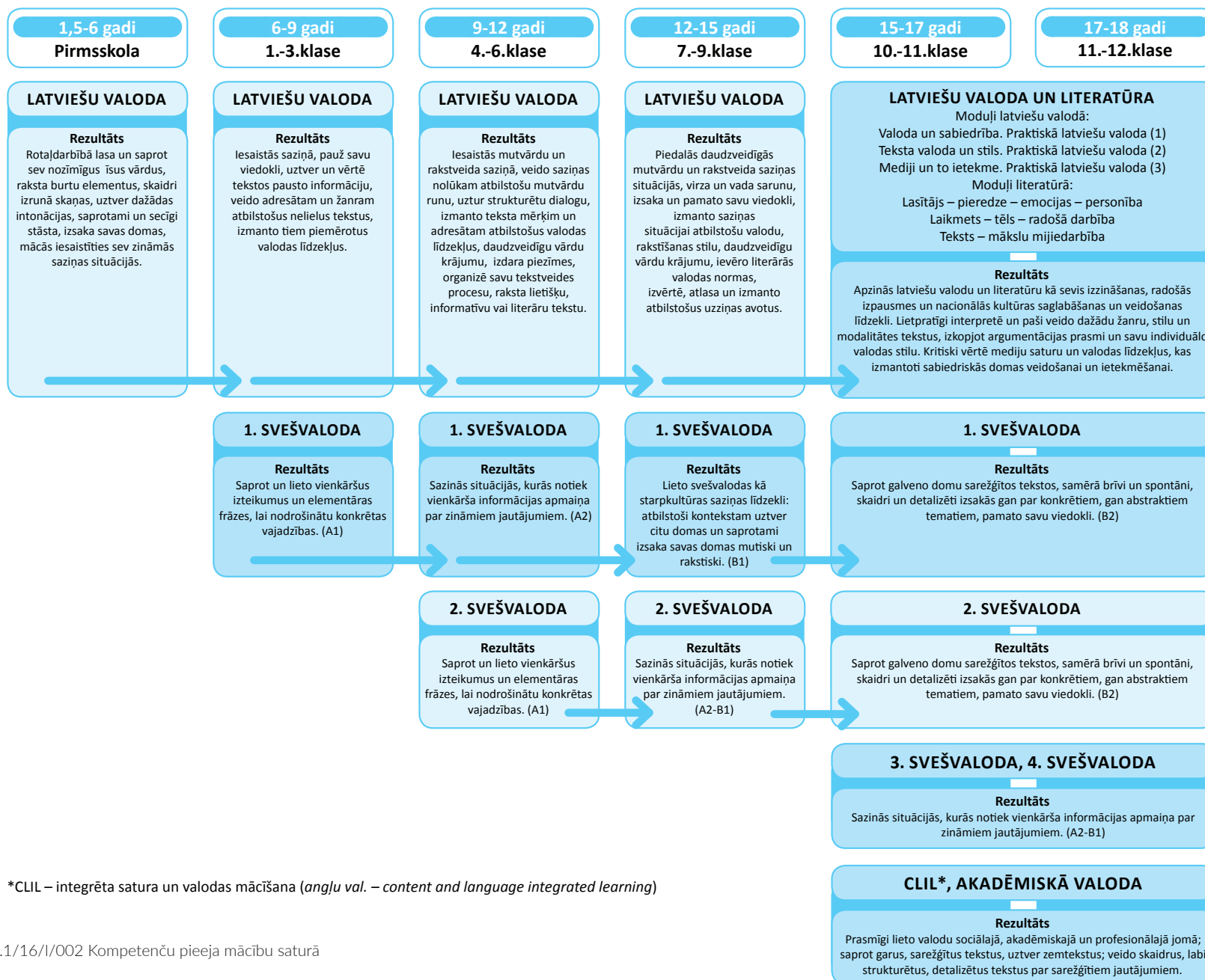
14.attēls. Skolas kā mācīšanās organizācijas pazīmes.

Skolai kā mācīšanās organizācijai ir raksturīga:

- vīzija par visu skolēnu iesaisti mācībās;
- komanddarbs un savstarpēja mācīšanās;
- izziņas un inovāciju kultūra;
- vadības atbalsts attīstībai.

17.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās ar latviešu mācību valodu.

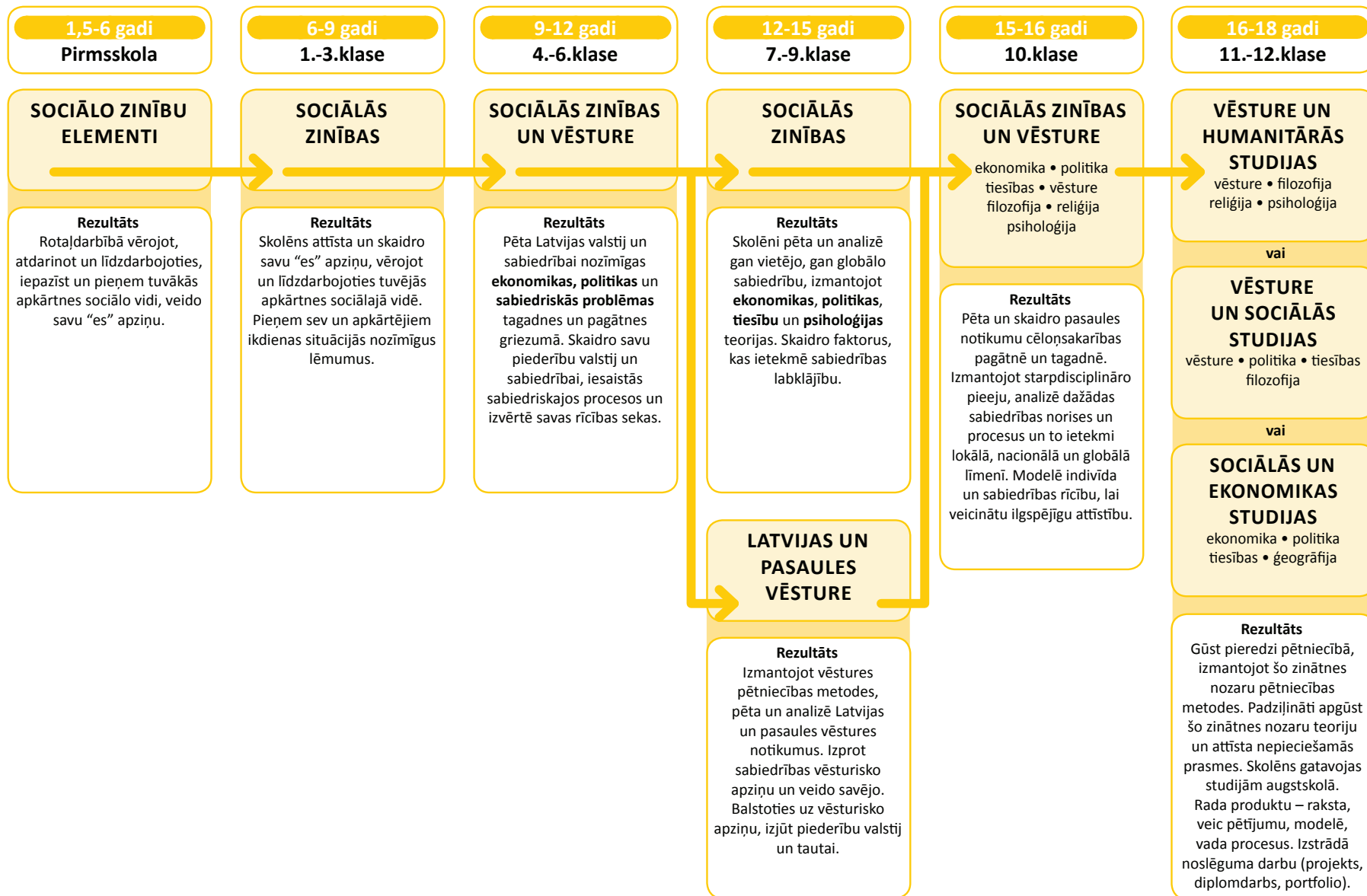
*CLIL – integrēta satura un valodas mācīšana (*angļu val. – content and language integrated learning*)

18.attēls. Mācību satura attīstība valodu mācību jomā skolās, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

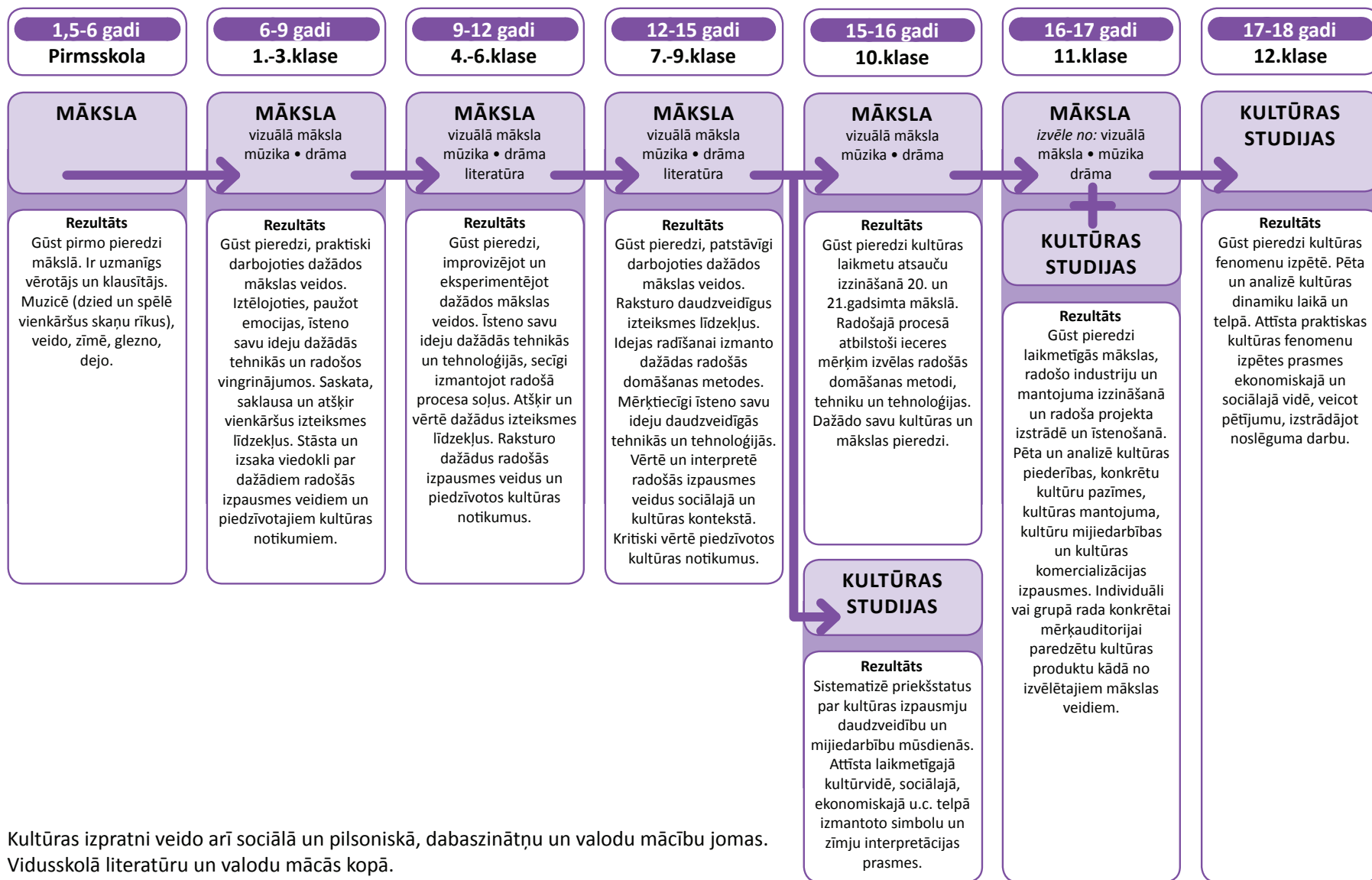
1,5-6 gadi Pirmskola	6-9 gadi 1.-3.klase	9-12 gadi 4.-6.klase	12-15 gadi 7.-9.klase	15-17 gadi 10.-11.klase	17-18 gadi 11.-12.klase
MAZĀKUMTAUTĪBU VALODA Rezultāts Rotāldarbībā lasa un saprot sev nozīmīgus īsus vārdus, raksta burtu elementus, pareizi izrunā skaņas, uztver un atdarina intonācijas, saprotami un secīgi stāsta, izsaka savas domas.	MAZĀKUMTAUTĪBU VALODA Rezultāts Strādājot ar tekstu, mācās saskatīt un izprast valodas parādības, noteikt to vietu kopumā valodas sistēmā; analizē un interpretē tekstu, ņemot vērā valodas lingvistiskās, stilistiskās un mākslinieciskās īpatnības; orientējas un piedalās dažādās saziņas situācijās klasē, skolā, ģimenē; veido adresātam, saziņas tēmai un situācijai atbilstošus izteikumus.	MAZĀKUMTAUTĪBU VALODA Rezultāts Atšķir dažādu līmeņu valodas vienības pēc to nozīmes, formas un funkcijas, izmanto tās dažādu tīpu (apraksts, vēstījums, jauka tīpa), funkcionālo stilu (daiļliteratūras, zinātniskā) un runas žanru (priekšlasījums, ziņojums, reportāža, intervija, vēstule) tekstveidē, ievērojot apgūtās literārās valodas normas. Pauz un argumentē savu viedokli, izmantojot tematam un saziņas mērķiem atbilstošus valodas līdzekļus, ievēro runas uzvedības normas un etiķeti.	MAZĀKUMTAUTĪBU VALODA Rezultāts Orientējas valodas sistēmā; analizē valodas vienības pēc to nozīmes, formas un funkcijas; mērķtiecīgi izmanto valodas līdzekļus, lai identificētu, interpretētu un izteiktu daudzveidīgus faktus, viedokļus un idejas; efektīvi un sociāli atbildīgi komunicē atbilstoši saziņas situācijai.	MAZĀKUMTAUTĪBU VALODA UN LITERATŪRA (krievu, poļu, ukraiņu, baltkrievu) Rezultāts Lieto valodu kā mākslinieciskās un citu veidu komunikācijas līdzekli; kā kultūras bagātību tālāknodošanas līdzekli; kā pasaules ainas mākslinieciskās attēlošanas līdzekli (personisko vai autora); piedalās starpkultūru dialogā, pamatojoties uz izpratni par māksliniecisko un citu tekstu kopīgo uzbūvi; ievēro literārās valodas normas mutvārdos un rakstveidā.	
LATVIEŠU VALODA (LAT2) Rezultāts Rotāldarbībā uztver ar ikdienas dzīvi saistītu informāciju, nosauc tuvākās lietas savā apkārtnē, atbild uz uzdotajiem jautājumiem.	LATVIEŠU VALODA (LAT2) Rezultāts Sazinās ar ikdienas pieredzi saistītās situācijās, lietojot apgūtās frāzes, vienkāršus izteikumus. Lasot saprot sev nozīmīgu, konkrētu informāciju. Veido īsu tekstu, izmantojot atbalstu.	LATVIEŠU VALODA (LAT2) Rezultāts Lieto valodu saziņā informācijas apmaiņai, attieksmes noskaidrošanai un darbības saskaņošanai. Ar izpratni lasa un raksta mācībām, savām vajadzībām un interesēm atbilstošus tekstus.	LATVIEŠU VALODA (LAT2) Rezultāts Piedalās daudzveidīgās mutvārdu un rakstveida saziņas situācijās, virza un vada sarunu, izsaka un pamato savu viedokli, izmanto saziņas situācijai atbilstošu valodu, rakstīšanas stilu, daudzveidīgu vārdu krājumu, ievēro literārās valodas normas, izvērtē, atlasa un izmanto atbilstošus uziņas avotus.	LATVIEŠU VALODA UN LITERATŪRA Modulji latviešu valodā: Valoda un sabiedrība. Praktiskā latviešu valoda (1) Teksta valoda un stils. Praktiskā latviešu valoda (2) Mediji un to ietekme. Praktiskā latviešu valoda (3) Modulji literatūrā: Lasītājs – pieredze – emocijas – personība Laikmets – tēls – radošā darbība Teksts – mākslu mijiedarbība Rezultāts Apzinās latviešu valodu un literatūru kā sevis izzināšanas, radošās izpausmes un nacionālās kultūras saglabāšanas un veidošanas līdzekli. Lietpratīgi interpretē un paši veido dažādu žanru, stilu un modalitātes tekstus, izkopjot argumentācijas prasmi un savu individuālo valodas stilu. Kritiski vērtē mediju saturu un valodas līdzekļus, kas izmantoti sabiedriskās domas veidošanai un ietekmēšanai.	
	1. SVEŠVALODA Rezultāts Saprot un lieto vienkāršus izteikumus un elementāras frāzes, lai nodrošinātu konkrētas vajadzības. (A1)	1. SVEŠVALODA Rezultāts Sazinās situācijās, kurās notiek vienkārša informācijas apmaiņa par zināmiem jautājumiem. (A2)	1. SVEŠVALODA Rezultāts Lieto svešvalodas kā starpkultūras saziņas līdzekli: atbilstoši kontekstam uztver citu domas un saprotami izsaka savas domas mutiski un rakstiski. (B1)	1. SVEŠVALODA Rezultāts Saprot galveno domu sarežģītos tekstos, samērā brīvi un spontāni, skaidri un detalizēti izsakās gan par konkrētiem, gan abstraktiem tematiem, pamato savu viedokli. (B2)	
				2. SVEŠVALODA, 3. SVEŠVALODA Rezultāts Lieto svešvalodas kā starpkultūras saziņas līdzekli: atbilstoši kontekstam uztver citu domas un saprotami izsaka savas domas mutiski un rakstiski. (A2-B1)	
				CLIL*, AKADĒMISKĀ VALODA Rezultāts Prasmīgi lieto valodu sociālajā, akadēmiskajā un profesionālajā jomā; saprot garus, sarežģītus tekstus, uztver zemitētos; veido skaidrus, labi strukturētus, detalizētus tekstus par sarežģītiem jautājumiem.	

*CLIL – integrēta satura un valodas mācīšana (angļu val. – content and language integrated learning)

19.attēls. Mācību satura attīstība sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā.

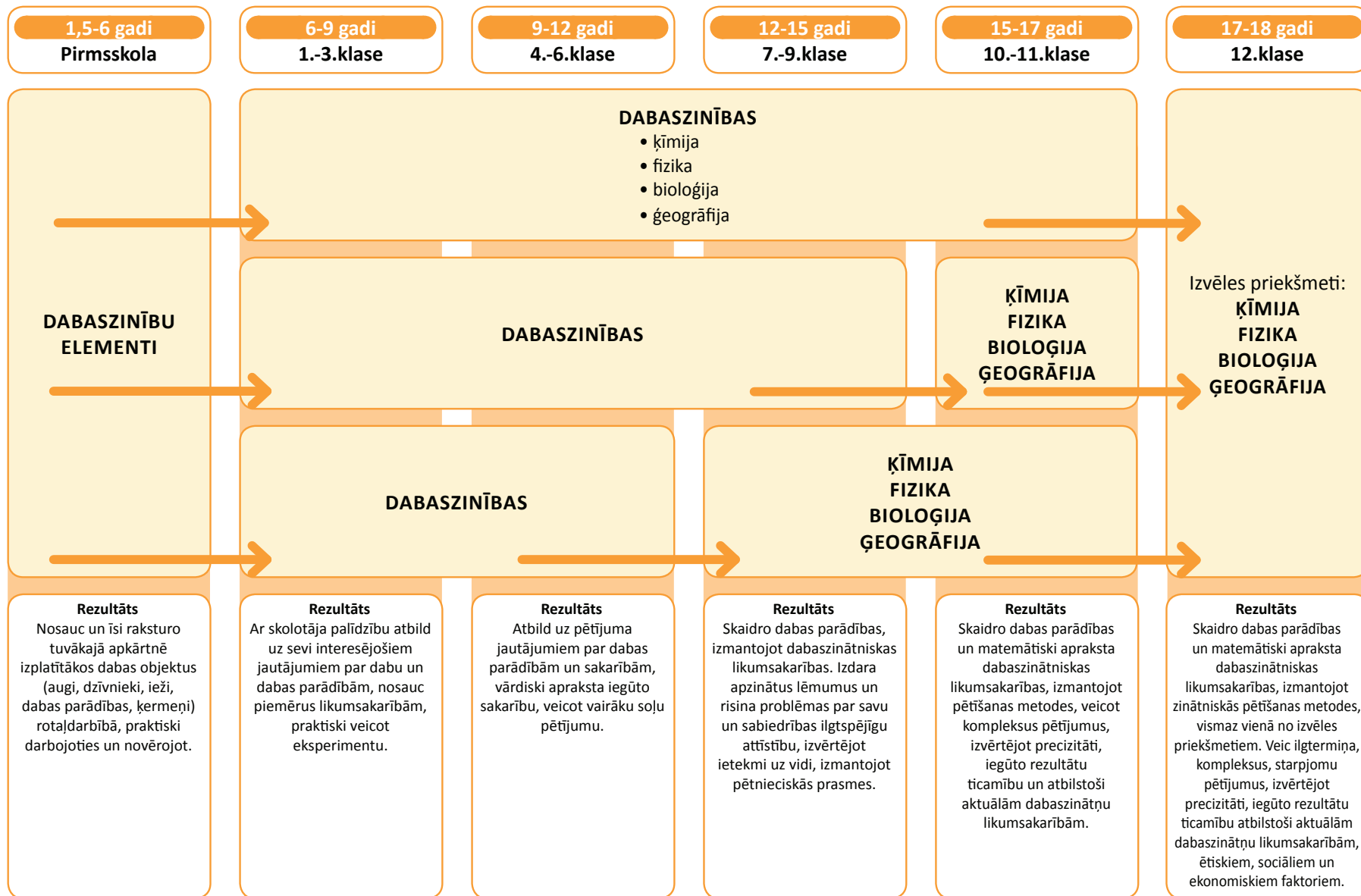

20.attēls. Mācību satura attīstība kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

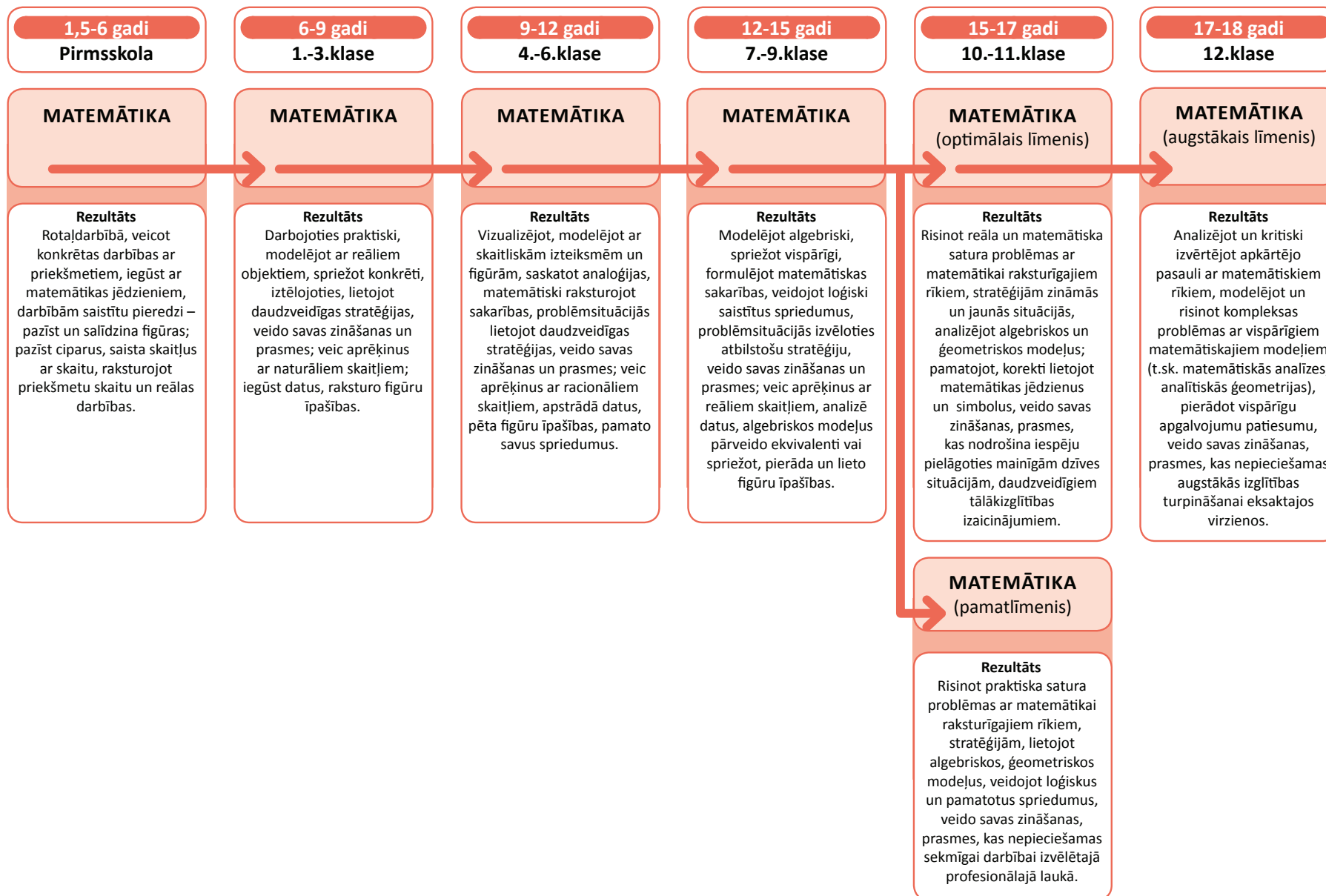

Kultūras izpratni veido arī sociālā un pilsoniskā, dabaszinātņu un valodu mācību jomas. Vidusskolā literatūru un valodu mācās kopā.

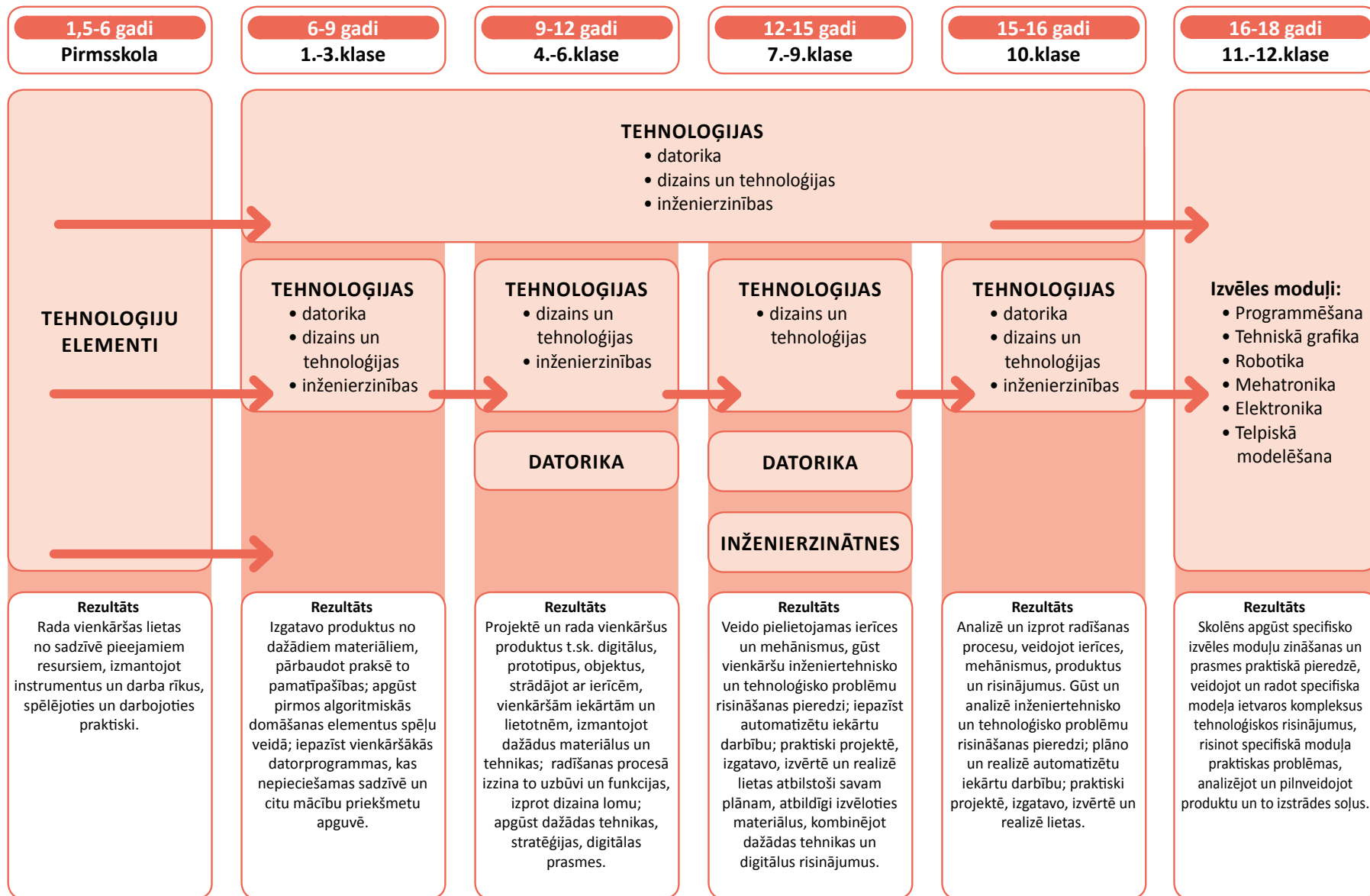
21.attēls. Mācību satura attīstība dabaszinātņu jomā.

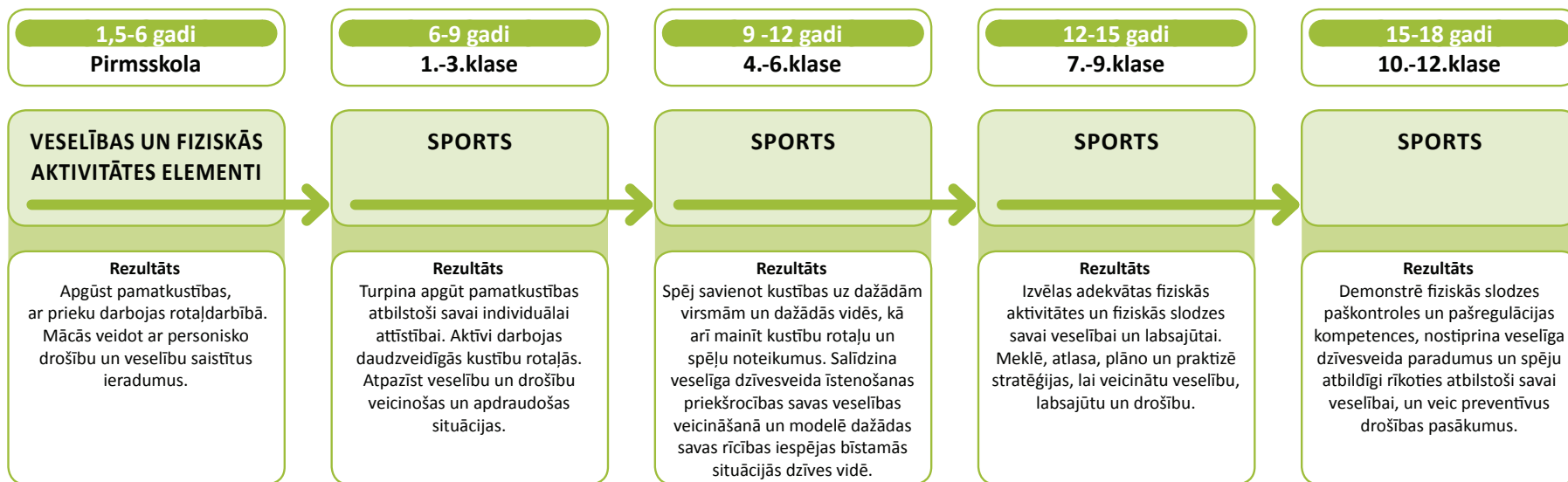
22.attēls. Mācību satura attīstība matemātikas mācību jomā.

23.attēls. Mācību satura attīstība tehnoloģiju mācību jomā.

24.attēls. Mācību satura attīstība veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā.

Veselības prātību, fizisko prātību un drošumspēju skolēni attīsta sportā, veselības un drošības starppriekšmetu moduļos, kā arī pārejās mācību jomās.

25.attēls. Mācību jomas un priekšmeti trīs apgaves līmeņos vispārējās vidējās izglītības pakāpē.

Mācību joma	VIDUSSKOLA (pamatlīmenis)	VIDUSSKOLA (optimālais)	VIDUSSKOLA (augstākais)
Valodu*	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda padziļinātā līmenī (piemēram, radošā rakstīšana; latviešu valoda un tehnoloģijas.)
	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1, 2; CLIL; Akadēmiskā valoda
	Svešvaloda 2	Svešvaloda 2	
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības un vēsture (tiesības, politika, ekonomika, filozofija, relīģija, psiholoģija, vēsture)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)
		Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)	Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)
		Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)	Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Māksla (vizuālā māksla, mūzika, drāma)	Kultūras studijas un māksla (kultūras studijas un izvēle: mūzika, drāma, vizuālā māksla)	Kultūras studijas
	Kultūras studijas		
Dabaszinātņu	Fizika	Fizika	Fizika
	Ķīmija	Ķīmija	Ķīmija
	Bioloģija	Bioloģija	Bioloģija
	Ģeogrāfija		
	Dabaszinības		
Matemātikas	Matemātika	Matemātika	Matemātika, t. sk. matemātiskā analīze
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)
Veselības un fiziskās aktivitātes**	Sports/veselība/drošība***	Sports/veselība/drošība	

* Arī mazākumtautību valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

** Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus optimālajā līmenī.

*** Var aizstāt ar valsts aizsardzības mācību vai citiem priekšmetiem, kas ietver jomas sasniedzamos rezultātus.

26.attēls. Stundu skaits mācību priekšmetos pa līmeņiem vidējās izglītības pakāpē.

Mācību joma	VIDUSSKOLA (pamatlīmenis)	VIDUSSKOLA (optimālais)	VIDUSSKOLA (augstākais)
Valodu**	Latviešu valoda un literatūra 140*	Latviešu valoda un literatūra 210	Latviešu valoda padziļinātā līmenī (piemēram, radošā rakstīšana; latviešu valoda un tehnoloģijas.) 105
	Svešvaloda 1 105	Svešvaloda 1 210	Svešvaloda 1, 2; CLIL; Akadēmiskā valoda 70
	Svešvaloda 2 105	Svešvaloda 2 210	
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības un vēsture (tiesības, politika, ekonomika, filozofija, reliģija, psiholoģija, vēsture) 105	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija) 105	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija) 210
		Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija) 105	Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija) 210
		Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija) 105	Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija) 210
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Māksla (vizuālā māksla, mūzika, drāma) 140	Kultūras studijas un māksla (kultūras studijas un izvēle: mūzika, drāma, vizuālā māksla) 140	Kultūras studijas 105
	Kultūras studijas		
Dabaszinātņu	Fizika	Fizika 210	Fizika 210
	Ķīmija	Ķīmija 210	Ķīmija 210
	Bioloģija	Bioloģija 175	Bioloģija 210
	Ģeogrāfija 70		
	Dabaszinības 350		
Matemātikas	Matemātika 140	Matemātika 140	Matemātika, t. sk. matemātiskā analīze 210
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas 70	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.) 105	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.) 210
Veselības un fiziskās aktivitātes***	Sports/veselība/drošība**** 105	Sports/veselība/drošība 210	

* Kopējais stundu skaits mācību priekšmeta apguvei attiecīgajā līmenī.

** Arī mazākumtautību valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

*** Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus optimālajā līmenī.

**** Var aizstāt ar valsts aizsardzības mācību vai citiem priekšmetiem, kas ietver jomas sasniedzamos rezultātus.

27.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt fiziku.

Mācību joma	VIDUSSKOLA (pamatlīmenis)	VIDUSSKOLA (optimālais)	VIDUSSKOLA (augstākais)
Valodu*	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda padziļinātā līmenī (piemēram, radošā rakstīšana; latviešu valoda un tehnoloģijas.)
	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1, 2; CLIL; Akadēmiskā valoda
	Svešvaloda 2	Svešvaloda 2	
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības un vēsture (tiesības, politika, ekonomika, filozofija, relīģija, psiholoģija, vēsture)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)
		Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)	Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)
		Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)	Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)
Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā	Māksla (vizuālā māksla, mūzika, drāma)	Kultūras studijas un māksla (kultūras studijas un izvēle: mūzika, drāma, vizuālā māksla)	Kultūras studijas
	Kultūras studijas		
Dabaszinātņu	Fizika	Fizika	Fizika
	Ķīmija	Ķīmija	Ķīmija
	Bioloģija	Bioloģija	Bioloģija
	Ģeogrāfija		
	Dabaszinības		
Matemātikas	Matemātika	Matemātika	Matemātika, t. sk. matemātiskā analīze
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)
Veselības un fiziskās aktivitātes**	Sports/veselība/drošība***	Sports/veselība/drošība	

* Arī mazākumtautību valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

** Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus optimālajā līmenī.

*** Var aizstāt ar valsts aizsardzības mācību vai citiem priekšmetiem, kas ietver jomas sasniedzamos rezultātus.

28.attēls. Individualizētas programmas piemērs skolēnam, kas augstskolā plāno studēt filoloģiju.

Mācību joma	VIDUSSKOLA (pamatlīmenis)	VIDUSSKOLA (optimālais)	VIDUSSKOLA (augstākais)
Valodu*	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda un literatūra	Latviešu valoda padziļinātā līmenī (piemēram, radošā rakstīšana; latviešu valoda un tehnoloģijas.)
	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1	Svešvaloda 1, 2; CLIL; Akadēmiskā valoda
	Svešvaloda 2	Svešvaloda 2	
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības un vēsture (tiesības, politika, ekonomika, filozofija, relīģija, psiholoģija, vēsture)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)	Vēsture un humanitārās studijas (vēsture, filozofija, reliģija, psiholoģija)
		Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)	Vēsture un sociālās studijas (vēsture, politika, tiesības, filozofija)
		Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)	Sociālās un ekonomikas studijas (ekonomika, politika, tiesības, ģeogrāfija)
Kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā	Māksla (vizuālā māksla, mūzika, drāma)	Kultūras studijas un māksla (kultūras studijas un izvēle: mūzika, drāma, vizuālā māksla)	Kultūras studijas
	Kultūras studijas		
Dabaszinātņu	Fizika	Fizika	Fizika
	Ķīmija	Ķīmija	Ķīmija
	Bioloģija	Bioloģija	Bioloģija
	Ģeogrāfija		
	Dabaszinības		
Matemātikas	Matemātika	Matemātika	Matemātika, t. sk. matemātiskā analīze
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)	Tehnoloģijas padziļinātā līmenī (piemēram, elektronika, robotika, inženierzinības, programmēšana u.c.)
Veselības un fiziskās aktivitātes**	Sports/veselība/drošība***	Sports/veselība/drošība	

* Arī mazākumtautību valoda skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas.

** Visi skolēni trīs gadus apgūst veselības un fiziskās aktivitātes jomas priekšmetus optimālajā līmenī.

*** Var aizstāt ar valsts aizsardzības mācību vai citiem priekšmetiem, kas ietver jomas sasniedzamos rezultātus.

6.tabula. Mācību jomas un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.

Mācību joma	MĀCĪBU PRIEKŠMETI / MODUĻI
Valodu	Latviešu valoda Mazākumtautību valoda Svešvaloda 1, 2
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības Sociālās zinības un vēsture Latvijas un pasaules vēsture
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Vizuālā māksla Mūzika Literatūra Drāma (izpildītājmāksla)
Dabaszinātņu	Dabaszinības Fizika Ķīmija Bioloģija Ģeogrāfija
Matemātikas	Matemātika
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas Inženierzinības Dizains un tehnoloģijas Datorika
Veselības un fiziskās aktivitātes	Sports Starpriekšmetu moduļi: veselība, drošība u.c.

7.tabula. Nepieciešamais stundu skaits mācību jomās un mācību priekšmeti un moduļi pamatskolā.

Mācību joma	MĀCĪBU PRIEKŠMETI / MODUĻI	6-9 GADI* (1.-3. klase)	9-12 GADI (4.-6. klase)	12-15 GADI (7.-9. klase)
Valodu	Latviešu valoda un literatūra Svešvaloda 1 Svešvaloda 2	32% (22)	30% (25)	25% (25)
Sociālā un pilsoniskā	Sociālās zinības Sociālās zinības un vēsture Latvijas un pasaules vēsture	9% (6)	7% (6)	11% (11)
Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā	Vizuālā māksla Mūzika Literatūra Drāma (izpildītājmāksla)	16% (11)	20% (17)	15% (15)
Dabaszinātņu	Dabaszinības Fizika Ķīmija Bioloģija Ģeogrāfija	9% (6)	7% (6)	18% (18)
Matemātikas	Matemātika	17% (12)	18% (15)	15% (15)
Tehnoloģiju	Tehnoloģijas Inženierzinības Dizains un tehnoloģijas Datorika	7% (5)	10% (8)	10% (10)
Veselības un fiziskās aktivitātes	Sports Starppriekšmetu moduļi: Veselība. Drošība. u.c.	10% (7)	8% (7)	6% (6)

* Proporcija no kopējā atļautā kontaktstundu skaita attiecīgajā vecumposmā. (Vidējais ieteicamais stundu skaits nedēļā trīs gados.)

“Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts” sabiedriskā apspriešana notiks no 2017. gada 25. septembra līdz 2018. gada 1. februārim.

Pirmsskolas, skolas, augstskolas, pedagogu profesionālās asociācijas vai biedrības, pilsētu vai novadu pedagogu metodiskās apvienības, uzņēmēju asociācijas vai biedrības u.c. oficiālos priekšlikumus par mācību satura un pieejas aprakstu, apkopojot savu biedru, kopienas viedokli, ir aicinātas iesniegt Valsts izglītības satura centrā elektroniski, sūtot e-pastu ar atsauci “Priekšlikumi mācību satura aprakstam” uz adresi visc@visc.gov.lv. Vienlaikus ikvienam interesentam ierosinājumus iespējams izteikt www.skola2030.lv.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds